

**BULETINI PERIODIK I
PRAKTIKËS GJYQËSORE
PERIODIČNI BILTEN
SUDSKE PRAKSE**

REPUBLIKA E KOSOVËS – REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO

**GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT**

**PRILL - QERSHOR
APRIL - JUN
2023**

II

**Buletini periodik i praktikës gjyqësore
të Gjykatës Kushtetuese**
(Prill– Qershor2023)

Buletiniperiodik i praktikës gjyqësore të Gjykatës Kushtetuesepërmbanpërmbledhjen e aktgjykimeve dheaktvendimeve me rëndësi dhe interes të veçantë, të cilat janë publikuar nga Gjykata Kushtetuese eRepublikës së Kosovës (në tekstin e mëtejme: Gjykata) gjatë periudhës së fundit tre (3) mujore.

Me qëllimin për ta bërë sa më të qartë për lexuesit natyrën e vendimeve të Gjykatës Kushtetuese, aktgjykimet dhe aktvendimet janë klasifikuar sipas pretendimeve të bazuara në nenet specifike të Kushtetutës së Republikës së Kosovës(në tekstin e mëtejme: Kushtetuta).

Buletini periodik i praktikës gjyqësore është një dokument që publikohet në bazaperiodike dhe është përgatitur nga Sekretaria e Gjykatës vetëm për çështje informative.

Tekstet e plota të aktgjykimeve dhe të aktvendimeve të përfshira në këtë Buletin janë publikuar në Gazetën Zyrtare tëRepublikës së Kosovës, dhe mund t'i gjeni të publikuara edhe në ueb-faqen eGjykatësKushtetuese:www.gjk-ks.org

Për të pranuar Buletinin periodik të praktikës gjyqësore në postën tuaj elektronike, ju lutemi të regjistrohni në ueb-faqen e Gjykatës:

www.gjk-s.org/publication_category/buletini-periodik

Vërejtje: Kushdo që dëshiron të kopjojë, përkthejë apo shfrytëzojë për qëllime të tjera të gjitha ose një pjesë të informacioneve të përmbajtura në Buletin, duhet të kontaktojë Sekretarinë e Gjykatës Kushtetuese për udhëzime të mëtejshme.

**Periodični bilten sudske
prakse Ustavnog suda**
(April - Jun2023. godine)

Periodični bilten sudske prakse Ustavnog suda sadrži sažetke presuda i rešenja od posebnog značaja i interesa, koje je Ustavni sud Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud) objavio u poslednja tri (3) meseca.

Kako bi se čitaocima učinila što jasnijom priroda odluka Ustavnog suda, presude i rešenja su klasifikovani prema navodima zasnovanim na određenim članovima Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu:Ustav).

Periodični bilten sudske prakse je dokument koji se objavljuje periodično, a Sekretarijat suda ga priprema samo u informativne svrhe.

Kompletni tekstovi presuda i rešenja sadržanih u ovom Biltenu objavljeni su u Službenom listu Republike Kosovo, a mogu se naći i na internet stranici Ustavnog suda:

www.gjk-ks.org

Da biste primali Periodični bilten sudske prakse na svoju adresu elektronske pošte, molimo vas registrujte se na internetstranici Suda:

https://gjk-ks.org/sr/publication_category/periodicni-bilten/

Napomena:Svako ko želi da kopira, prevede ili za druge svrhe koristi sve ili deo informacija sadržanih u ovom Biltenu treba da kontaktira Sekretarijat Ustavnog suda za dalja uputstva.

"Perandori Justinian" nr. 44, 10 000 Prishtinë
Tel: +383 (0) 38 60 61 62
Mob: +383(0) 45 200 595; +383(0) 45 200 576
Fax: +383(0) 38 60 61 70
Email: gjkata.kushtetuese@gjk-ks.org
©Gjykata Kushtetuese 2023

Tabela e përmbajtjes / Pregled sadržaja

I - Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

I - Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

(i) Cenim i të drejtës për një „vendim të arsyetuar”

(i) Povreda prava na “obrazloženu odluku”

- Mos adresimi nga gjykatat e rregullta i pretendimeve thelbësore të parashtruesit të kërkesës lidhur me kompensimin e të ardhurave që burojnë nga marrëdhënia e punës, ndërprerja e të cilës ishte vërtetuar si e kundërligjshme, ka rezultuar në shkelje të së drejtës për vendim të arsyetuar, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Nerešavanje od strane redovnih sudova bitnih navoda podnosioca zahteva u pogledu naknade prihoda koji proizilaze iz radnog odnosa, čiji je prestanak utvrđen kao nezakonit, rezultirao je povredom prava na obrazloženu odluku, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: *povreda ustavnih prava.*

KI82/22, Parashtrues: Valon Loxhaj, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Kosovës [Rev.nr.103/2022], të 30 marsit 2022.....8
KI82/22, Podnosilac: Valon Loxhaj, Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [Rev.nr.103/2022] od 30. marta 2022. godine.....8

(ii) Cenimi i parimit të “gjykatës së themeluar me ligj”

(ii) Povreda načela “zakonom ustanovljenog suda”

- Vendimi i Gjykatës Supreme për të prishur aktgjykimet e shkallës më të ulët dhe refuzimii kërkesëpadisë së parashtrueses së kërkesës, pa e kthyer çështjen në rigjykim, ashtu siç parashihet me liegjislacionin në fuqi, ka cenuar parimin e “gjykatës së themeluar me ligj”, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Odlukom Vrhovnog suda da ukinu presude nižeg stepena i da odbije tužbeni zahtev podnosioca, bez vraćanja slučaja na presuđivaenje, kako je predviđeno važećim zakonodavstvom, povređeno je načelo „zakonom ustanovljenog suda“, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: *povreda ustavnih prava.*

KI14/22, Parashtrues: Shpresa Gërvalla, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Republikës së Kosovës [Rev. nr. 409/2020], të 28 shtatorit 2021.....11
KI14/22, Podnosilac: Shpresa Gërvalla, Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [Rev. nr. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine.....11

(iii) Cenimi i parimit të “barazisë së armëve” dhe të “kontradiktoritetit procedural”

(iii) Povreda načela “jednakosti oružja” i “procesne kontradiktornosti”

- Mos shqyrtimi nga Gjykata e Apelit e përgjigjes së parashtruesit të kërkesës ndaj ankesës së palës kundërshtare, ka cenuar parimin e “barazisë së armëve” dhe parimin e “kontradiktoritetit”, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Nerazmatranje od strane Apelacionog suda odgovora podnosioca zahteva na žalbu suprotne strane povredilo je načelo „jednakosti oružja“ i načelo „kontradiktornosti“, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: povreda ustavnih prava.

KI67/22, Parashtrues: Zeqirja Prebreza, Kërkesë për vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimit [CA. Nr. 1343/2021] të 29 dhjetorit 2021, të Gjykatës së Apelit të Kosovës.....15

KI67/22, Podnosilac: Zeqirja Prebreza, Ocena ustavnosti presude [CA. br. 1343/2021] od 29. decembra 2021. godine Apelacionog suda Kosova.....15

(iv) E drejta për seancë dëgjimore

(iv) Pravo na saslušanje

- Refuzimi për mbajtjen e seancës dëgjimore në Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme lidhur me padinë e parashtruesit të kërkesës, ka cenuar të drejtën e parashtruesit të kërkesës për t’u dëgjuar, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Odbijanjem da se održi ročište u Posebnoj komori Vrhovnog suda povodom tužbe podnosioca zahteva povređeno je pravo podnosioca zahteva da bude saslušan, kao sastavni deo pravičnog suđenja: povreda ustavnih prava.

KI41/22, Parashtrues: Shkumbin Qehaja, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit [AC-I-21-0867-A001] të Kolegjit të Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme të Kosovës, të 10 marsit 2022.....17

KI41/22, Podnosilac: Shkumbin Qehaja, Ocena ustavnosti presude [AC-I-21-0867-A001] Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda Kosova od 10. marta 2022. godine.....17

II - Neni 29 [E Drejta e Lirisë dhe Sigurisë]

II - Član 29 [Pravo na Slobodu i Sigurnost]

(i) Cenimi i të drejtës së lirisë dhe sigurisë

(i) Povreda prava na slobodu i sigurnost

- Mos adresimi i një pretendimi thelbësor të parashtruesit të kërkesës që ndërlidhet me afatin ligjor për mbajtje në paraburgim të parashtruesit të kërkesës para ngritjes së aktakuzës, ka cenuar të drejtën e tij për liri dhe siguri: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Nerešavanjem bitnog navoda podnosioca zahteva, koji se odnosi na zakonski rok za pritvor podnosioca zahteva pre podizanja optužnice, povređeno je njegovo pravo na slobodu i sigurnost: povreda ustavnih prava.

KI85/22, Parashtrues: Jadran Kostić, Vlerësim i kushtetushmërisë së Aktvendimit 2022:19820, të 17 majit 2022, të Gjykatës Themelore në Ferizaj dhe Aktvendimit Pn1 Nr. 704/2022 të Gjykatës së Apelit të Kosovës, të 31 majit 2022.....22

KI85/22, Podnosilac zahteva: Jadran Kostić, Ocena ustavnosti rešenja 2022:19820 od 17. maja 2022. godine Osnovnog suda u Uroševcu i rešenja Pn1 br. 704/2022 Apelacionog suda Kosova od 31. maja 2022. godine22

III- Neni 45 [Të drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes]

III- Član 45 [Pravo na Izbor i Učešće]

(i) Parimet e përgjithshme zgjedhore dhe për përfaqësim të komuniteteve jo-shumicë

(i) Opšta izborna načela i zastupljenost nevećinskih zajednica

- Vota është personale, e barabartë, e lirë dhe e fshehtë dhe anulimi/shpallja e pavlefshme e fletëvotimeve mund të bëhet vetëm sipas legjislacionit në fuqi dhe në harmoni me parimet e përcaktuara në Kushtetutë: nuk ka shkelje të të drejtave kushtetuese.
- Glasanje je lično, jednako, slobodno i tajno, a poništavanje/proglašavanje glasačkih listića nevažećim može se izvršiti samo u skladu sa zakonima koji su na snazi i u skladu sa načelima definisanim Ustavom: nema povrede ustavnih prava.

KI69/21, Parashtrues: Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK) dhe Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Vlerësim i kushtetushmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Republikës së Kosovës [AA.nr.29/2021], të 12 marsit 2021.....25

KI69/21, Podnosilac zahteva: Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK) dhe Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [AA. br. 29/2021] od 12. marta 2021. Godine.....25

IV- Neni 46 [Mbrojtja e Pronës]

Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

IV - Član 46 [Zaštita imovine]

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

(i) Parimi i “gjykatës së themeluar me ligj” dhe e drejta përkompensim për pronën e shpronësuar

(i) Načelo „zakonom ustanovljenog suda“ i pravo na naknadu za eksproprijisanu imovinu

- Trajtimi i revizionit të palës nga Gjykata Supreme në mungesë të juridiksionit të përcaktuar me ligj, cenon parimin e “gjykatës së themeluar me ligj” si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë, ndërsa vonesa në dhënien e kompensimit të menjëhershëm dhe adekuat për shpronësimin e paluajtshmërisë, përbën shkelje të së drejtës në pronë: shkelje e të drejtave kushtetuese.
- Postupanje reviziji strane od strane Vrhovnog suda u nedostatku zakonom utvrđene nadležnosti, povređuje načelo „zakonom ustanovljenog suda“ kao sastavnog dela pravičnog suđenja, dok odlaganje davanja neposredne i adekvatne naknade za eksproprijaciju nepokretnosti predstavlja povredu prava svojine: povredu ustavnog prava

KI212/21, Parashtrues: Behar Emmini, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së Aktvendimit të Gjykatës Supreme të Kosovës [Rev. nr. 382/2021], të 22 shtatorit 2021.....40

KI212/21, Podnosilac zahteva: Behar Emmini, ocena ustavnosti rešenja Vrhovnog suda Kosova [Rev. br. 382/2021] od 22. septembra 2021. godine.....40

V - Neni 65 [Kompetencat e Kuvendit]

V - Član 65 [Nadležnosti Skupštine]

(i) Roli Mbikëqyrës i Kuvendit

(i) Nadzorna uloga Skupštine

- Me rastin e shkarkimit të anëtarëve të Bordit të Hekurudhave, Kuvendi ka vepruar në rolin mbikëqyrës ashtu siç është përcaktuar në paragrafin 9 të nenit 65 të Kushtetutës dhe ka ushtruar funksionin e përcaktuar në Ligjin nr. 04/L -063 për Hekurudhat e Kosovës: jo shkelje kushtetuese.
- Povodom razrešenja članova Železničkog odbora, Skupština je vršila nadzornu ulogu definisanu stavom 9, člana 65. Ustava i vršila funkciju definisanu Zakonom br. 04/L -063 o Kosovskim železnicama: nije ustavna povreda.

KO139/21, Parashtrues: Fadil Nura dhe 9 deputetë të tjerë, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Vendimit nr. 08-V-040 të Kuvendit të Republikës së Kosovës, të 21 korrikut 2021, për shkarkimin e anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave.....45

KO139/21, Podnosilac zahteva: Fadil Nura i 9 drugih poslanika, Ocena ustavnosti odluke br. 08-V-040 Skupštine Republike Kosovo od 21. jula 2021. godine o razrešenju članova Odbora Železničkog regulativnog organa.....45

VI - Neni 110 [Këshilli Prokurorial i Kosovës]

VI - Član 110 [Tužilački Savjet Kosova]

(i) Cenimi i pavarësisë kushtetuese të Këshillit Prokurorial të Kosovës
(i) Povreda ustavne nezavisnosti Tužilačkog saveta Kosova

- Delegimi i kompetencave për të zgjedhur anëtarët e Këshillit Prokurorial nga Kuvendi tek autoritetet tjera dhe shkurtimi i mandatit të anëtarëve aktualë tëtij, ka rezultat në cenim të pavarësisë së Këshillit Prokurorial: shkelje kushtetuese.
- Prenoshnje ovlašćenja za izbor članova Tužilačkog saveta iz Skupštine na druge organe i skraćivanje mandata njegovim dosadašnjim članovima dovodi do povrede nezavisnosti Tužilačkog saveta: povreda Ustava.

Parashtruesit: KO100/22, me parashtrues: Abelard Tahiri dhe dhjetë (10) deputetë të tjerë dhe KO101/22, Paraashtrues: Arben Gashi dhe dhjetë (10) deputetë të tjerë të Kuvendit të Republikës së Kosovës.....49

Podnosiocu: KO100/22, sa podnosiocima zahteva: Abelard Tahiri i 10 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo; i br KO101/22, sa podnosiocima zahteva: Arben Gashi i 10 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo.....49

Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

Cenim i së drejtës për një “vendim të arsyetuar”

KI82/22, Parashtrues: Valon Loxhaj, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Kosovës [Rev.nr.103/2022] të 30 marsit 2022.

Mos adresimi nga gjykatat e rregullta i pretendimeve thelbësore të parashtruesit të kërkesës lidhur me kompensimin e të ardhurave që burojnë nga marrëdhënia e punës, ndërprerja e të cilës ishte vërtetuar si e kundërligjshme, ka rezultuar në shkelje të së drejtës për vendim të arsyetuar, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: shkelje e të drejtave kushtetuese.

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me një kontest pune, përkatësisht largimin e parashtruesit të kërkesës nga vendi i punës si Zyrtarit Kreditor në ProCredit Bank, më 15 dhjetor 2010. Për pasojë, parashtruesi i kërkesës kishte paraqitur padi në Gjykatë Komunale në Prishtinë duke kërkuar (i) kthim në vendin e mëparshëm të punës; si dhe (ii) kompensim të të ardhurave personale të papaguara së bashku me kërkesat tjera aksesore. Gjykata Komunale e kishte miratuar si të bazuar kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës, duke urdhëruar (i) kthimin e parashtruesit të kërkesës në vendin e mëparshëm të punës; si dhe (ii) kompensimin e të ardhurave personale mujore të papaguara dhe kërkesat tjera aksesore. Pas ankesës së palës së paditur ProCredit Bank, Gjykata e Apelit (i) kishte vërtetuar Aktgjykimin e Gjykatës Komunale sa i përket kthimit në vendin e punës; ndërsa (ii) kishte urdhëruar që çështja që ndërlidhet me kompensimin e të ardhurave personale të parashtruesit të kërkesës të kthehet në rivendosje. Në procedurën e rivendosjes, Gjykata Themelore në Prishtinë sërish kishte miratuar kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës për kompensimin e një pjese të të ardhurave

Çlan 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

Povreda načela “pristupa sudu”

KI82/22, Podnosilac: Valon Loxhaj, Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [Rev.nr.103/2022] od 30. marta 2022. godine

Nerešavanje od strane redovnih sudova bitnih navoda podnosioca zahteva u pogledu naknade prihoda koji proizilaze iz radnog odnosa, čiji je prestanak utvrđen kao nezakonit, rezultirao je povredom prava na obrazloženu odluku, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: povreda ustavnih prava.

Činjenice

Okolnosti konkretnog slučaja povezane su sa radnim sporom, odnosno sa otpuštanjem podnosioca zahteva sa njegovog radnog mesta kreditnog službenika u ProCredit Bank, dana 15. decembra 2010. godine. Kao rezultat toga, podnosilac zahteva je podneo tužbu Opštinskom sudu u Prištini, kojom je tražio (i) vraćanje na prethodno radno mesto; kao i (ii) naknadu neisplaćenih ličnih dohodaka zajedno sa drugim sporednim potraživanjima. Opštinski sud je usvojio kao osnovan tužbeni zahtev podnosioca zahteva, te naložio (i) vraćanje podnosioca zahteva na prethodno radno mesto; kao i (ii) naknadu neisplaćenih mesečnih ličnih dohodaka i ostalih sporednih potraživanja. Nakon žalbe tužene strane ProCredit Bank, Apelacioni sud je (i) potvrdio presudu Opštinskog suda u pogledu vraćanja na radno mesto; i (ii) naložio da se pitanje koje se odnosi na naknadu ličnih dohodaka podnosioca zahteva vrati na ponovno odlučivanje. U postupku ponovnog odlučivanja, Osnovni sud u Prištini je ponovo usvojio tužbeni zahtev podnosioca zahteva za naknadu jednog dela neisplaćenih ličnih dohodaka za period od 2012. do 2016. godine, te odbio tužbeni zahtev podnosioca zahteva za preostali deo ličnih dohodaka koji su takođe bili povezani sa dohocima koje je isti ostvario za period od 1. septembra 2012. do 30. septembra 2016. godine, kao član Odbora u Regionalnoj kompaniji “Ambienti” a.d. Nakon žalbi podnosioca zahteva i tužene strane,

personale të papaguara për periudhën 2012 deri 2016, ndërsa e kishte refuzuar kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës për pjesën tjetër të të ardhurave personale që gjithashtu ndërlihdeshin me të ardhurat që i njëjti kishte realizuar për periudhën 1 shtator 2012 deri 30 shtator 2016, si anëtar Bordi në kompaninë regjionale “Ambienti” sh.a. Pas ankesave të parashtruesit të kërkesës dhe palës së paditur, Gjykata e Apelit kishte vërtetuar Aktgjykimin e Gjykatës Themelore. Ndërkohë, parashtruesi i kërkesës kishte paraqitur revizion në Gjykatën Supreme duke kërkuar (i) pagesën e të ardhurave personale nga 15 dhjetori 2010 deri në 31 gusht 2012; si dhe (ii) dallimin në të ardhura personale përkitazi me periudhën nga 1 shtatori 2012 deri më 30 shtator 2016. Gjykata Supreme kishte refuzuar si të pathemeltë revizionin e parashtruesit të kërkesës.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Në procedurë para Gjykatës, parashtruesi i kërkesës i kontestoi vendimet e gjykatave të rregullta, duke pretenduar shkelje të neneve 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm], 32 [E Drejta për Mjete Juridike] dhe 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] të Kushtetutës, në ndërlidhje me nenet 6 (E drejta për një proces të rregullt) dhe 13 (E drejta për zgjidhje efektive) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dhe duke theksuar, ndër tjerash, se (i) ProCredit Bank në mënyrë të kundërligjshme e largoi atë nga puna; dhe se (ii) gjykatat e rregullta nuk i kishin akorduar kompensim përkitazi me periudhën nga 15 dhjetori 2010 deri më 31 gusht 2012 dhe i kishin reduktuar pagesën e pagave si rezultat i të ardhurave në mënyrë të paqartë dhe të paarsyetuar, duke përfshirë gjatë periudhës që kishte përfituar të hyra nga “Ambieni” sh.a. gjatë periudhës nga 1 shtatori 2012 deri më 30 shtator 2016.

Gjetjet e Gjykatës

Gjykata vlerësoi pretendimet e parashtruesit të kërkesës në kuadër të së drejtës për një vendim të arsyetuar, siç garantohet me nenin 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe në këtë kontekst (i)

Apelacioni sud je potvrdio presudu Osnovnog suda. U međuvremenu, podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu, kojom je tražio (i) isplatu ličnih dohodaka za period od 15. decembra 2010. do 31. avgusta 2012. godine; kao i (ii) razliku u ličnim dohocima u odnosu na period od 1. septembra 2012. do 30. septembra 2016. godine. Vrhovni sud je odbio reviziju podnosioca zahteva kao neosnovanu.

Žalba podnosioca zahteva

U postupku pred Sudom, podnosilac zahteva je osporio odluke redovnih sudova, navodeći da je došlo do povrede članova 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 32. [Pravo na pravno sredstvo] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava u vezi sa članovima 6. (Pravo na pravično suđenje) i 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) Evropske konvencije o ljudskim pravima, i naglašavajući, između ostalog, (i) da ga je ProCredit Bank nezakonito otpustila sa posla; i (ii) da redovni sudovi nisu dosudili naknadu u odnosu na period od 15. decembra 2010. do 31. avgusta 2012. godine i da su na nejasan i neobrazložen način umanjili isplatu plata kao rezultat prihoda, uključujući i period u kome je ostvarivao prihode od “Ambienti” a.d. tokom perioda od 1. septembra 2012. do 30. septembra 2016. godine.

Nalazi Suda

Sud je navode podnosioca zahteva ocenio u kontekstu prava na obrazloženu odluku, koje je zagarantovano članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima i u tom kontekstu (i) najpre razradio opšta načela u pogledu prava na obrazloženu odluku zagarantovanog Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, a zatim (ii) primenio ista na okolnosti konkretnog slučaja. U tom kontekstu, Sud je najpre stavio naglasak na činjenicu da poništenje i proglašavanje nezakonitim obaveštenja tužene ProCredit Bank od 15. decembra 2010. godine o prestanku radnog odnosa podnosioca zahteva i vraćanje istog na prethodno radno mesto predstavljaju presuđene stvari, odnosno *res judicata*, zbog toga što je presudom [Ac. br.

së pari shtjelloi parimet e përgjithshme lidhur me të drejtën për një vendim të arsyetuar siç është e garantuar me Kushtetutë dhe me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dhe më pas (ii) i zbatoi të njëjtat në rrethanat e rastit konkret. Në këtë kontekst, Gjykata fillimisht vuri theks në faktin që anulimi dhe shpallja e kundërligjshme e njoftimit të të paditurës ProCredit Bank, të 15 dhjetorit 2010, për ndërprerjen e marrëdhënies së punës së parashtruesit të kërkesës dhe kthimi i të njëjtit në vendin e mëparshëm të punës, janë çështje të gjykuara, përkatësisht res judicata, sepse përmes Aktgjykimit [Ac. nr. 1955/13] të 27 qershorit 2016 të Gjykatës së Apelit, ishte vërtetuar Aktgjykimi përkatës i Gjykatës Komonale, ndërsa rasti ishte kthyer në rivendosje vetëm sa i përket kompensimit të pagave të parashtruesit të kërkesës. Ndërsa, për sa i përket të drejtës për vendim të arsyetuar, Gjykata konstatoi që në rrethanat e rastit konkret, gjykatat e rregullta kishin dështuar të adresojnë pretendimet thelbësore të parashtruesit të kërkesës lidhur me (i) kompensimin e të ardhurave që burojnë nga marrëdhënia e punës, ndërprerja e të cilës ishte vërtetuar si e kundërligjshme përmes vendimeve të formës së prerë, për periudhën prej 15 dhjetorit 2010 deri 31 gusht 2012; (ii) vlerësimin të kompensimit të nevojshëm të të ardhurave për periudhën prej 31 gushtit 2012 deri 30 shtator 2016, përgjatë së cilës parashtruesi i kërkesës kishte realizuar të ardhura edhe nga kompania regionale "Ambienti" sh.a.. Gjykata, duke u bazuar në praktikën e saj gjyqësore, ritheksoi që përderisa nuk është detyrim i gjykatave që të adresojnë dhe arsyetojnë secilin pretendim të palëve përkatëse, ato megjithatë kanë detyrimin kushtetues që të adresojnë dhe arsyetojnë, pretendimet thelbësore të palëve. Gjykata theksoi që në rrethanat e rastit konkret, ky nuk ishte rasti.

Përfundimi

Për pasojë, bazuar edhe në sqarimet e dhëna në Aktgjykimin e publikuar, Gjykata konstatoi se (i) Aktgjykimi [Ac. nr. 1955/13] i Gjykatës së Apelit i 27 janarit 2016 lidhur me anulimin e njoftimit të 15 dhjetorit 2010 për ndërprerjen e marrëdhënies së punës dhe kthimin në vendin e

1955/13] Apelacionog suda od 27. juna 2016. godine potvrđena relevantna presuda Opštinskog suda, a predmet vraćen na ponovno odlučivanje samo u odnosu na naknadu zarade podnosioca zahteva. Što se pak tiče prava na obrazloženu odluku, Sud je utvrdio da su u okolnostima konkretnog slučaja redovni sudovi propustili da odgovore na suštinske navode podnosioca zahteva koji su se odnosili na (i) naknadu prihoda koji proizilaze iz radnog odnosa, čiji raskid je potvrđen kao nezakonit pravosnažnim odlukama, za period od 15. decembra 2010. do 31. avgusta 2012. godine; (ii) procenu potrebne naknade ličnih dohodaka za period od 31. avgusta 2012. do 30. septembra 2016. godine, u kome je podnosilac zahteva ostvarivao prihode i od regionalne kompanije "Ambienti" a.d. Sud je, oslanjajući se na svoju sudsku praksu, ponovio da iako nije dužnost sudova da sagledaju i obrazlože svaki navod dotičnih stranaka, oni ipak imaju ustavnu odredbu da sagledaju i obrazlože suštinske navode stranaka. Sud je istakao da u okolnostima konkretnog predmeta to nije slučaj.

Zaključak

Kao rezultat toga, a i na osnovu objašnjenja datih u objavljenoj presudi, Sud je utvrdio (i) da je presuda [Ac. br. 1955/13] Apelacionog suda od 27. januara 2016. godine u odnosu na poništenje obaveštenja od 15. decembra 2010. godine o prestanku radnog odnosa i vraćanje na prethodno radno mesto *res judicata*, a da je (ii) presuda [REV. br. 103/2022] Vrhovnog suda od 30. marta 2022. godine u vezi sa presudom [Ac. br. 504/19] Apelacionog suda i presudom [C. br. 1507/16] Osnovnog suda u Prištini od 22. oktobra 2018. godine, donete u suprotnosti sa procesnim garancijama utvrđenim stavom 1. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima, zbog nepostojanja obrazložene sudske odluke i da se shodno tome proglašavaju ništavim i predmet vraća Osnovnom sudu u Prištini na ponovno odlučivanje.

mëparshëm të punës, është *res judicata*, ndërsa (ii) Aktgjykimi [REV.nr.103/2022] i Gjykatës Supreme i 30 marsit 2022 në lidhje me Aktgjykimin [Ac. nr. 504/19] të Gjykatës së Apelit dhe Aktgjykimin [C. nr. 1507/16] e Gjykatës Themelore në Prishtinë të 22 tetorit 2018, janë nxjerrë në kundërshtim me garancitë procedurale të përcaktuara me paragrafin 1 të nenit 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, për shkak të mungesës së një vendimi gjyqësor të arsyetuar, dhe për pasojë, shpallen të pavlefshme dhe çështja kthehet në rivendosje në Gjykatën Themelore në Prishtinë.

Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

Cenimi i parimit të “gjykatës së themeluar me ligj”

KI14/22, Parashtrues: Shpresa Gërvalla, Vlerësim i kushtetushmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Republikës së Kosovës [Rev. nr. 409/2020] të 28 shtatorit 2021

Vendimi i Gjykatës Supreme për të prishur aktgjykimet e shkallës më të ulët dhe refuzimi i kërkesëpadisë së parashtrueses së kërkesës pa e kthyer çështjen në rigjykim, ashtu siç parashihet me legjislacionin në fuqi, ka cenuar parimin e “gjykatës së themeluar me ligj” si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: *shkelje e të drejtave kushtetuese*.

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me padinë e parashtrueses së kërkesës “*për lëndimin e pësuar në vendin e punës*” dhe për kompensimin për dëm jo-material, e cila gjatë kohës sa kishte qenë e punësuar si arkëtare e divizionit të Korporatës Energjetike të Kosovës, më 18 nëntor 2011, gjatë orarit të punës, ishte rrëzuar në shkallët e objektit të Raiffeisen Bank

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

Povreda načela “zakonom ustanovljenog suda”

KI14/22, Podnosilac: Shpresa Gërvalla, Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [Rev. nr. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine

Odlukom Vrhovnog suda da ukinu presude nižeg stepena i da odbije tužbeni zahtev podnosioca, bez vraćanja slučaja na presuđivaenje, kako je predviđeno važećim zakonodavstvom, povređeno je načelo „zakonom ustanovljenog suda“, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: *povreda ustavnih prava*.

Činjenice

Okolnosti konkretnog slučaja se odnose na tužbu podnositeljke zahteva „*za povredu zadobijenu na radnom mestu*” i za naknadu nematerijalne štete, koja je za vreme, dok je bila u radnom odnosu na poslovima blagajnika divizije Energetske korporacije Kosova, 18. novembra 2011. godine, tokom radnog vremena, pala sa stepenica objekta Raiffeisen banke u Kosovu Polju i zadobila telesne povrede.

në Fushë-Kosovë dhe kishte pësuar lëndime trupore.

Në një datë të pasaktësuar, parashtruesja e kërkesës kishte parashtruar padi kundër “Raiffeisen Bank” në Gjykatën Themelore në Prishtinë, përmes së cilës kërkoi dëmshpërblim për lëndimin trupor. Gjykata Themelore aprovoi pjesërisht padinë e parashtrueses së kërkesës “për lëndimin e pësuar në vendin e punës” dhe për kompensim për dëmin jo-material, ndërsa refuzoi pjesën tjetër të kërkesëpadisë. Aktgjykimi i Gjykatës Themelore u konfirmua nga Gjykata e Apelit. Megjithatë, si rezultat i revizionit të parashtruar nga ana e “Raiffeisen Bank” në Gjykatën Supreme, kjo e fundit pranoi si të bazuar revizionin dhe ndryshoi aktgjykimet e Gjykatës së Apelit dhe asaj Themelore, duke refuzuar si të pabazuar kërkesëpadinë e parashtrueses së kërkesës për shkak të (i) zbatimit të gabuar të së drejtës materiale nga Gjykata Themelore dhe ajo e Apelit, përkatësisht të neneve 173 (Prezumimi i kauzalitetit) dhe 174 (Kush përgjigjet për dëmin) në lidhje me paragrafin 1 të nenit 192 (Përgjegjësia e pjesëtuar) të Ligjit për Marrëdhëniet e Detyrimeve (i shpallur më 30 mars 1978); (ii) vlerësimin të gabuar të gjendjes faktike, duke arsyetuar se parashtruesja e kërkesës ishte duke kryer detyrat e punës si arkëtare e Divizionit të KEK-ut; dhe se në rastin konkret (iii) nuk ishte vërtetuar përgjegjësia e “Raiffeisen Bank” në raport me lëndimet e marra nga parashtruesja e kërkesës.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Parashtruesja e kërkesës para Gjykatës pretendoi se i janë shkelur të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me nenet 3 [Barazia para Ligjit] dhe 24 [Barazia para Ligjit] të Kushtetutës së Republikës së Kosovës në ndërlidhje me nenin 14 (Ndalimi i diskriminimit) të Konventës Evropiane për të

Neutvrëdenog datuma, podnositeljka zahteva je podnela tužbu protiv Raiffeisen banke Osnovnom sudu u Prištini, kojom je tražila naknadu za telesnu povredu. Osnovni sud je delimično usvojio tužbu podnositeljke zahteva „za povredu zadobijenu na radnom mestu“ i za naknadu nematerijalne štete, dok je u ostalom delu tužbeni zahtev odbio. Presudu Osnovnog suda je potvrdio Apelacioni sud. Međutim, kao rezultat revizije koju je Raiffeisen banka podnela Vrhovnom sudu, poslednje navedeni je reviziju usvojio, kao osnovanu, i preinačio presude Apelacionog suda i Osnovnog suda, odbijajući tužbeni zahtev podnositeljke, kao neosnovan, zbog (i) pogrešne primene materijalnog prava Osnovnog suda i Apelacionog suda i to člana 173. (Pretpostavka uzročnosti) i 174. (Ko odgovora za štetu) u odnosu na stav 1 člana 192. (Podeljena odgovornost) Zakona o obligacionim odnosima (proglašen 30. marta 1978. godine); (ii) pogrešnog utvrđivanja činjeničnog stanja, obrazlažući da je podnositeljka zahteva obavljala svoje dužnosti kao blagajnik divizije EKK-a; i da u konkretnom slučaju (iii) nije utvrđena odgovornost Raiffeisen banke u vezi sa povredama koje je zadobila podnositeljka zahteva.

Žalba podnosioca zahteva

Podnositeljka zahteva je pred Sudom navodila da su joj povređena osnovna prava i slobode zagarantovane članovima 3. [Jednakost pred zakonom] i 24. [Jednakost pred zakonom] Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 14. (Zabrana diskriminacije) Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i članovima 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava u vezi sa članovima 6. (Pravo na pravično suđenje) i 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) Evropske konvencije o ljudskim pravima, jer: (i) osporena presuda Vrhovnog suda predstavlja suđenje u predmetu koji se odnosi na pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja, za koji revizija nije dozvoljena; i da (ii) je

Drejtat e Njeriut, si dhe nenet 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] dhe 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] të Kushtetutës në ndërlidhje me nenet 6 (E drejta për një proces të rregullt) dhe 13 (E drejta për zgjidhje efektive) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, pasi që: (i) Aktgjykimi i kontestuar i Gjykatës Supreme ngërthen gjykim të çështjes që ka të bëjë me konstatim të gabuar apo jo të plotë të gjendjes faktike për çka revizioni nuk është i lejuar; dhe se (ii) Gjykata Supreme në këtë rast, çështjen është dashur ta kthejë në rivendosje në gjykatën e shkallës më të ulët, siç përcaktohet saktësisht në ligjin e aplikueshëm. Nga pretendimet e lartcekura të parashtrueses së kërkesës rezulton që, çështjet e ngritura në kërkesën e saj ndërlidhen me tejkalimin e kompetencës të përcaktuar me ligj të Gjykatës Supreme, të cilat pretendime në thelb ndërlidhen me kriterin e së drejtës për një “gjykatë të themeluar me ligj”, të garantuar me paragrafin 2 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat Njeriut.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e pretendimeve të parashtrueses të kërkesës, Gjykata fillimisht shtjelloi dhe pastaj aplikoi në rastin konkret (i) parimet e përgjithshme të praktikës së saj gjyqësore dhe të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut lidhur me parimin e “gjykatës së themeluar me ligj”; dhe (ii) dispozitat përkatëse të Ligjit për Procedurën Kontestimore që ndërlidhen me juridiksionin dhe vendimmarrjen e Gjykatës Supreme gjatë procedurës së revizionit, sipas së cilave, ndër tjerash, një gjykatë nuk mund të vendos jashtë juridiksionit të saj të përcaktuar me ligj.

Në aplikimin e këtyre parimeve Gjykata fillimisht konstatoi se, Gjykata Supreme kishte juridiksion për të vendosur në lidhje me revizionin e palës së paditur. Megjithatë, në

Vrhovni sud u ovom slučaju trebalo da vrati predmet nižem sudu na presuđivanje kako je precizno definisano u važećem zakonu. Iz gore navedenih tvrdnji podnositeljke zahteva, proizilazi da se pitanja koja se postavljaju u njenom zahtevu odnose na prekoračenje zakonom utvrđene nadležnosti Vrhovnog suda, a koje se u suštini odnose na pravi kriterijum za „zakonom ustanovljen sud“, garantovano stavom 2 člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1 člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Nalazi Suda

Ocenjujući navode podnositeljke zahteva, Sud je prvo razradio, a zatim primenio u konkretnom slučaju (i) opšta načela svoje sudske prakse i prakse Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa načelom „zakonom ustanovljen sud“; i (ii) relevantne odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na nadležnost i donošenje odluka Vrhovnog suda tokom postupka revizije, prema kojima, između ostalog, sud ne može odlučivati van svoje zakonske nadležnosti.

U primeni ovih načela, Sud je prvo utvrdio da je Vrhovni sud nadležan da odlučuje o reviziji tužene. Međutim, u smislu stava 2 člana 224. [bez naslova] Zakona o parničnom postupku, ova odredba se odnosi na nadležnost Vrhovnog suda u kontekstu njegovog odlučivanja, da kada ukoliko revizionarna komisija konstatuje da zbog pogrešne primene materijalnog prava ili zbog kršenja proceduralnih pravila, faktičko stanje nije potpuno potvrđeno i da iz tog razloga ne postoje uslovi za promenu pobijene presude, Vrhovni sud je morao predmet vratiti na presuđivanje nižestepenim sudovima.

Kao rezultat odluke Vrhovnog suda da ukine presude nižeg stepena i odbije tužbeni zahtev podnositeljke bez vraćanja slučaja na presuđivanje, isti je povredio načelo „zakonom ustanovljen sud“. Štaviše, u smislu garancija definisanih stavom 2 člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim

kuptim të paragrafit 2 të nenit 224 [pa titull] të Ligjit për Procedurën Kontestimore, dispozitë kjo që i referohet kompetencës së Gjykatës Supreme në kontekst të vendimmarrjes së saj, me ç'rast kur gjykata e revizionit konstaton se, për shkak të zbatimit të gabueshëm të së drejtës materiale apo për shkak të shkeljeve të rregullave procedurale, gjendja faktike nuk është vërtetuar plotësisht dhe se për këtë arsye nuk ekzistojnë kushtet për ndryshimin e aktgjyqimit të goditur, Gjykata Supreme është dashur që çështjen ta kthejë në rigjykim në gjykatat e shkallës më të ulët.

Si rezultat i vendimit të Gjykatës Supreme për të prishur aktgjyqimet e shkallës më të ulët dhe refuzimin e kërkesëpadisë së parashtrueses së kërkesës pa e kthyer çështjen në rigjykim, e njëjta ka cenuar parimin e “*gjykatës së themeluar me ligj*”. Për më tepër, në kuptim të garancive të përcaktuara me paragrafin 2 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, garanci këto që ndërliken edhe me parimin e sigurisë juridike dhe administrimit të mirëfilltë të drejtësisë, kthimi i çështjes në rivendosje do t'i mundësonte palëve ndërgjyqëse, e në veçanti parashtrueses së kërkesës, që në pajtim me parimin e kontradiktoritetit, të garantuar me nenin 31 të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, të paraqesin parashtrësas dhe argumentet e tyre në lidhje me rastin.

Përfundimi

Përfundimisht, bazuar edhe në sqarimet e dhëna në Aktgjykimin e publikuar, Gjykata konstatoi se, Aktgjykimi i Gjykatës Supreme [Rev.nr.409/2020] i 28 shtatorit 2021, nuk është në përputhshmëri me nenin 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe në kundërshtim me parimin e “*gjykatës së themeluar me ligj*”, pasi

pravima, koje se odnose i na načelo pravne sigurnosti i pravilnog sprovođenja pravde, vraćanje slučaja na presuđivanje bi omogućilo stranama u postupku, a posebno podnositeljki zahteva, da u skladu sa načelom kontradiktornosti, zagantovanim članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, podnesu podneske i svoje argumente u vezi sa slučajem.

Zaključak

Konačno, na osnovu pojašnjenja datih u objavljenoj presudi, Sud je zaključio da presuda Vrhovnog suda [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine nije u saglasnosti sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima i u suprotnosti je sa načelom „*zakonom ustanovljen sud*“, pošto je Vrhovni sud prekoračio nadležnost definisanu stavom 2 člana 224. Zakona o parničnom postupku, tako što predmet nije vratio na presuđivanje nižestepenim sudovima prema utvrđenjima definisanim u važećem zakonu. Ova presuda je dopunjena i sa suprotnim mišljenjem.

që Gjykata Supreme ka tejkaluar kompetencën e saj të përcaktuar me paragrafin 2 të nenit 224 të Ligjit për Procedurën Kontestimore duke e mos e kthyer rastin për rishqyrtim në gjykatat e shkallës më të ulët sipas përcaktimeve të ligjit të aplikueshëm. Ky Aktgjykim është plotësuar edhe me mendim mospajtues.

Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

Cenimi i parimit të “barazisë së armëve” dhe të “kontradiktoritetit procedural”

KI67/22, Parashtrues: Zeqirja Prebreza, Kërkesë për vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimit [CA. Nr. 1343/2021] të 29 dhjetorit 2021, të Gjykatës së Apelit të Kosovës

Mos shqyrtimi nga Gjykata e Apelit i përgjigjes së parashtruesit të kërkesës ndaj ankesës së palës kundërshtare, ka cenuar parimin e “barazisë së armëve” dhe parimin e “kontradiktoritetit”, si pjesë përbërëse të një gjykimi të drejtë: *shkelje e të drejtave kushtetuese*.

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës ndaj Korporatës Energjetike të Kosovës, pasi kjo e fundit kishte refuzuar kërkesën e parashtruesit të kërkesës për njohjen e të drejtës në kompensim të tri pagave jubilarë. Gjykata Themelore kishte aprovuar padinë e parashtruesit të kërkesës si të bazuar, ndërsa duke vepruar sipas ankesës së Korporatës Energjetike të Kosovës, Gjykata e Apelit ndryshoi Aktgjykimin e Gjykatës Themelore dhe e refuzoi si të pabazuar kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës. Bazuar në shkresat e lëndës përkatëse, në ankesën e paraqitur para Gjykatës së Apelit nga Korporata Energjetike e Kosovës, parashtruesi i kërkesës kishte paraqitur përgjigje në ankesë. Megjithatë, Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit të njëjtën nuk e

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

Povreda načela “jednakosti oružja” i “procesne kontradiktornosti”

KI67/22, Podnosilac: Zeqirja Prebreza, Ocena ustavnosti presude [CA. br. 1343/2021] od 29. decembra 2021. godine Apelacionog suda Kosova

Nerazmatranje od strane Apelacionog suda odgovora podnosioca zahteva na žalbu suprotne strane povredilo je načelo „jednakosti oružja“ i načelo „kontradiktornosti“, kao sastavnog dela pravičnog suđenja: *povreda ustavnih prava*.

Činjenice

Okolnosti konkretnog slučaja se odnose na tužbeni zahtev podnosioca protiv Energetske korporacije Kosova, pošto je poslednje navedena odbila zahtev podnosioca za priznavanje prava na naknadu za tri jubilarne plate. Osnovni sud je usvojio tužbu podnosioca zahteva, kao osnovanu, a postupajući po žalbi Energetske korporacije Kosova, Apelacioni sud je preinačio presudu Osnovnog suda i odbio tužbeni zahtev podnosioca, kao neosnovan. Na osnovu spisa relevantnog predmeta, na žalbu koju je Apelacionom sudu podnela Energetska korporacija Kosova, podnosilac zahteva je podneo odgovor, međutim, presudom Apelacionog suda isti nije razmotren, štaviše, utvrđeno je da ga nije podneo relevantni podnosilac zahteva. .

Žalba podnosioca zahteva

Podnosilac zahteva pred Sudom osporava gore navedenu presudu Apelacionog suda, tvrdeći

kishte shqyrtuar, për më tepër, kishte konstatuar që një përgjigjee tillë nuk ishte paraqitur nga parashtruesi.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Parashtruesi i kërkesës para Gjykatës kontestoi Aktgjykimin e lartcekur të Gjykatës së Apelit, duke pretenduar shkelje të të drejtave të tij të mbrojtura me (i) paragrafët 1 dhe 2 të nenit 24 [Barazia para Ligjit]; (ii) paragrafët 1 dhe 2 të nenit 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës së Republikës së Kosovës në lidhje me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; dhe (iii) paragrafin 1 të nenit 46 [Mbrojtja e Pronës] të Kushtetutës, në esencë, për shkak të: (i) mungesës së shqyrtimit të përgjigjes së tij në ankesën e ushtruar nga pala kundërshtare dhe si pasojë, shkeljes së parimit të “barazisë së armëve”; (ii) zbatimin e gabuar të ligjit; si dhe (iii) mungesës të konsistencës, përkatësisht divergjencës në praktikën gjyqësore të Gjykatës së Apelit.

Gjetjet e Gjykatës

Gjatë shqyrtimit të pretendimeve të parashtruesit të kërkesës, Gjykata u fokusua në pretendimet që kishin të bënin me parimin e “barazisë së armëve” dhe parimin e “kontradiktoritetit”, si rezultat i mos shqyrtimit nga Gjykata e Apelit të përgjigjes së parashtruesit të kërkesës ndaj ankesës së palës kundërshtare, duke elaboruar fillimisht (i) parimet e përgjithshme përkitazi me “barazinë e armëve” dhe parimin e “kontradiktoritetit” procedural, të garantuara me paragrafin 1 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dhe praktikën relevante gjyqësore të Gjykatës Kushtetuese dhe Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, si dhe më pas (ii) aplikoi të njëjtat në rrethanat e rastit konkret. Bazuar në këto parime, Gjykata së pari

povredu nje govih prava zaštićenih (i) stavovima 1 i 2 člana 24. [Jednakost pred zakonom]; (ii) stavovima 1 i 2 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (iii) stavom 1. člana 46. [Zaštita imovine] Ustava, u suštini, zbog: (i) nerazmatranja njegovog odgovora na žalbu suprotne strane i, kao posledica toga, povrede načela “jednakost oružja”; (ii) pogrešne primene zakona; kao i (iii) nedostatka doslednosti, odnosno razlike u sudskoj praksi Apelacionog suda.

Nalazi Suda

Prilikom razmatranja navoda podnosioca zahteva, Sud se fokusirao na tvrdnje koje se odnose na načelo „jednakosti oružja“ i načelo „kontradiktornosti“, kao rezultat toga što Apelacioni sud nije razmatrao odgovor podnosioca zahteva podnet na žalbu suprotne strane, prvo razrađujući (i) opšta načela u pogledu „jednakosti oružja“ i načela procesne „kontradiktornosti“, zagarantovanih stavom 1. člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i relevantnom sudskom praksom Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, a zatim (ii) iste primenio na okolnosti konkretnog slučaja. Polazeći od ovih načela, Sud je prvo razjasnio da je odgovor na žalbu podnosilac zahteva podneo u zakonskom roku i ocenio da je Apelacioni sud zbog toga što odgovor na žalbu nije razmatrao u presudi [CA. br. 1343/2021] od 29. decembra 2021. godine, propustio da garantuje primenu načela „jednakosti oružja“ i procesnog „načela kontradiktornosti“, jer je podnosilac zahteva stavljen u značajno nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranu, te je kao rezultat toga bio lišen mogućnosti da se realno i sadržajno suoči sa argumentima i tvrdnjama koje je iznela suprotna strana.

Zaključak

Shodno tome, Sud je utvrdio da osporena presuda Apelacionog suda treba da se proglasi

sqaroi që një përgjigje në ankesë ishte paraqitur nga parashtruesi i kërkesës brenda afatit ligjor dhe vlerësoi se, Gjykata e Apelit për shkak të mos shqyrtimit të përgjigjes në ankesë përmes Aktgjykimit [CA. Nr. 1343/2021] të 29 dhjetorit 2021, ka dështuar të garantojë zbatimin e parimit të “barazisë së armëve” dhe “parimin e kontradiktoritetit” procedural, sepse parashtruesi i kërkesës është vënë në një disavantazh të konsiderueshëm *vis-à-vis* palës kundërshtare, dhe si pasojë është privuar nga mundësia për të pasur një ballafaqim real dhe përmbajtësor me argumentet dhe pretendimet e paraqitura nga pala kundërshtare.

Përfundimi

Gjykata konstatoi se Aktgjykimi i kontestuar i Gjykatës së Apelit duhet të deklarohet i pavlefshëm dhe rasti të kthehet në rivendosje në Gjykatën e Apelit. Gjykata gjithashtu theksoi faktin se, konstatimi nga ana e saj i shkeljes së paragrafit 1 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, në rrethanat e rastit konkret ndërlidhet vetëm me garancitë procedurale lidhur me parimin e “barazisë së armëve” dhe parimin e “kontradiktoritetit” procedural, përkatësisht mungesën e shqyrtimit të përgjigjes në ankesë nga ana e Gjykatës së Apelit dhe se, në asnjë mënyrë nuk ndërlidhet dhe nuk paragjykon rezultatin e meritave të rastit. Ky Aktgjykim është plotësuar edhe me mendim konkurrues.

Neni 31 [E drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

E drejta për seancë dëgjimore

KI41/22, Parashtrues: Shkumbin Qehaja, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit [AC-I-21-0867-A001] të Kolegjit të Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme të Kosovës, të 10 marsit 2022

ništavom i slučaj vrati na presuđivanje Apelacionom sudu. Sud je takođe istakao činjenicu da se, sa njegove strane, utvrđenje povrede stava 1. člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, u okolnostima konkretnog slučaja, odnosi samo na procesne garancije vezane za načelo „jednakosti oružja“ i načelo procesne „kontradiktornosti“, odnosno nerazmatranje odgovora na žalbu od strane Apelacionog suda i da se, ni na koji način, ne odnosi i ne prejudicira ishod merituma slučaja. Ova presuda će se dopuniti i podudarnim mišljenjem. .

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

Pravo na saslušanje

KI41/22, Podnosilac: Shkumbin Qehaja, Ocena ustavnosti presude [AC-I-21-0867-A001] Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda Kosova od 10. marta 2022. godine

Refuzimi për mbajtjen e seancës dëgjimore në Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme lidhur me padinë e parashtruesit të kërkesës, ka cenuar të drejtën e parashtruesit të kërkesës për t'u dëgjuar, si pjesë përbërëse e një gjykimi të drejtë: *shkelje e të drejtave kushtetuese*.

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me një padi të ushtruar nga parashtruesi i kërkesës kundër Radiotelevizionit të Prishtinës, për vërtetimin e të drejtës pronësore mbi një ngastër kadastrale në Prishtinë, e cila nga shkresat e lëndës rezulton të jetë në pronësi shoqërore. Parashtruesi i kërkesës dhe përfaqësuesit e Radiotelevizionit të Prishtinës, më 10 prill 2019 kishin arritur pajtim gjyqësor në Gjykatën Themelore në Prishtinë dhe më pas, prona e kontestuar kishte kaluar në pronësi të parashtruesit të kërkesës. Megjithatë, më 28 tetor 2019, Agjencia Kosovare e Privatizimit, si përfaqësuese e ndërmarrjeve shoqërore, kishte parashtruar padi në Gjykatën Themelore në Prishtinë, duke kërkuar anulimin e pajtimit gjyqësor, me theks në kontestimin e kompetencës së Gjykatës Themelore në Prishtinë në këtë proces gjyqësor. Agjencia Kosovare e Privatizimit pretendoi se, duke pasur parasysh që objekt i pajtimit gjyqësor ka qenë paluajtshmëria e cila është në pronësi shoqërore dhe administrohet nga Agjencia Kosovare e Privatizimit, Gjykata Themelore në Prishtinë nuk ka pasur kompetencë lëndore lidhur me rastin, andaj, kjo e fundit është dashur që lëndën ta përcjellë në Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme. Në trajtimin e padisë së Agjencisë së lartcekur, Gjykata Themelore në Prishtinë u shpall jokompetente dhe lëndën e dërgoi në Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme për shqyrtim të mëtejme. Parashtruesi i kërkesës përmes përgjigjes në padinë e ushtruar nga Agjencia Kosovare e Privatizimit, kishte kërkuar edhe mbajtjen e seancës dëgjimore.

Odbijanjem da se održi ročište u Posebnoj komori Vrhovnog suda povodom tužbe podnosioca zahteva povređeno je pravo podnosioca zahteva da bude saslušan, kao sastavni deo pravičnog suđenja: *povreda ustavnih prava*.

Činjenice

Okolnosti konkretnog slučaja se odnose na tužbu podnosioca zahteva protiv Radio Televizije Prištine za utvrđivanje prava svojine na katastarskoj parceli u Prištini, koja je prema spisima predmeta društvena svojina. Podnosilac zahteva i predstavnici Radiotelevizije Prištine su 10. aprila 2019. godine postigli sudsko poravnanje u Osnovnom sudu u Prištini, a zatim je sporna imovina prešla u vlasništvo podnosioca zahteva. Međutim, Kosovska agencija za privatizaciju je 28. oktobra 2019. godine, kao zastupnik društvenih preduzeća, podnela tužbu Osnovnom sudu u Prištini, tražeći poništenje sudskog poravnanja, sa akcentom na osporavanje nadležnosti Osnovnog suda u Priština u ovom sudskom procesu. Kosovska agencija za privatizaciju je tvrdila da, s obzirom da je predmet sudskog poravnanja bila nepokretnost koja je u društvenoj svojini i kojom upravlja Kosovska agencija za privatizaciju, Osnovni sud u Prištini nije bio nadležan za ovaj slučaj, stoga, poslednje navedeni je trebalo da predmet prosledi Posebnoj komori Vrhovnog suda. U rešavanju tužbe gore navedene Agencije, Osnovni sud u Prištini se proglasio nenadležnim i predmet je uputio Posebnoj komori Vrhovnog suda na dalje razmatranje. Podnosilac zahteva je u odgovoru na tužbu Kosovske agencije za privatizaciju takođe tražio održavanje rasprave.

Nakon toga, Specijalizovano veće Posebne komore Vrhovnog suda je usvojilo tužbu Kosovske agencije za privatizaciju, između ostalog, sa obrazloženjem da sudsko poravnanje ne može proizvesti pravno dejstvo,

Më pas, Kolegji i Specializuar i Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme aprovoi padinë e Agjencisë Kosovare të Privatizimit, ndër të tjera, me arsyetimin se pajtimi gjyqësor nuk mund të prodhojë efekte juridike sepse është nxjerrë nga Gjykata Themelore e cila në rastin konkret nuk ka pasur kompetencë lëndore për t'u marrë me çështjen dhe për më tepër, personat të cilët kanë nënshkruar në emër të Radiotelevizionit të Kosovës, nuk kanë pasur autorizim specifik nga Agjencia Kosovare e Privatizimit. Kolegji i Specializuar i Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme refuzoi kërkesën përkatëse për mbajtjen e seancës dëgjimore. Përmes ankesës së parashtruar në Kolegjin e Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme kundër vendimit të lartpërmendur, sërish kërkoi mbajtjen e seancës dëgjimore. Kolegji i Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme e refuzoi si të pabazuar ankesën e parashtruesit të kërkesës, si dhe kërkesën për mbajtjen e një seance dëgjimore lidhur me rastin.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Këtë Aktgjykim, parashtruesi i kërkesës e konteston para Gjykatës, duke theksuar se i njëjti është nxjerrë në kundërshtim me nenin 24 [Barazia para Ligjit] dhe nenin 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, duke pretenduar, në thelb, se deri te shkelja e të drejtave të tij të mbrojtura me Kushtetutë, ka ardhur si rezultat i refuzimeve për mbajtjen e seancës dëgjimore në dy nivele të vendimmarrjes në Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të lartcekur, Gjykata u fokusua në pretendimet që kishin të bënin me mungesën e seancës dëgjimore në Dhomën e Posaçme të

jer ga je doneo Osnovni sud, koji u konkretnom slučaju nije bio predmetno nadležan da se bavi slučajem i štaviše, lica koja su potpisala u ime Radio televizije Kosova, nisu imala posebno ovlašćenje od Kosovske agencije za privatizaciju. Specijalizovano veće Posebne komore Vrhovnog suda je odbilo relevantni zahtev za održavanje rasprave. On je žalbom podnetom Žalbenom veću Posebne komore Vrhovnog suda protiv napred navedene odluke ponovo tražio održavanje rasprave. Žalbeno veće Posebne komore Vrhovnog suda je odbilo, kao neosnovanu, žalbu podnosioca zahteva, kao i zahtev za održavanje rasprave u vezi sa predmetom.

Žalba podnosioca zahteva

Podnosilac zahteva osporava ovu presudu pred Sudom, ističući da je ona doneta u suprotnosti sa članom 24. [Jednakost pred zakonom] i članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima, tvrdeći, u suštini, da je povreda njegovih Ustavom zagwarantovanih prava nastala kao rezultat odbijanja da se održi rasprava na dva nivoa odlučivanja u Posebnoj komori Vrhovnog suda.

Nalazi Suda

U oceni ustavnosti gore navedene presude, Sud se fokusirao na tvrdnje koje se odnose na izostanak rasprave u Posebnoj komori Vrhovnog suda i u tom kontekstu (i) prvo je razradio opšta načela koja se odnose na pravo na raspravu, kako je zagwarantovano Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, a zatim (ii) primenio ista u okolnostima konkretnog slučaja. Sud je na osnovu svojih 5 (pet) presuda u slučajevima bivšeg preduzeća „Agimi“, presude u slučaju KI108/22, podnosilac zahteva „Metalinvest A.D.“, kao i drugih predmeta iste prirode i, između ostalog,

Gjykatës Supreme dhe në këtë kontekst (i) së pari shtjelloi parimet e përgjithshme lidhur me të drejtën në seancë dëgjimore siç është e garantuar me Kushtetutë dhe me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dhe më pas (ii) i zbatoi të njëjtat në rrethanat e rastit konkret. Gjykata, në bazë të pesë (5) aktgjytimeve të saj në rastet e ish-ndërmarrjes „Agimi“, *Aktgjykimin në rastin KI108/22, parashtrues „Metalinvest SH. A.“ si dhe rasteve tjera të natyrës së njëjtë* si dhe, ndër të tjera, në bazë të Aktgjykimit të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut „*Ramos Nunes de Carvalho e Sá kundër Portugalisë*“, ritheksoi parimet kryesore përkritazi me (i) të drejtën në seancë dëgjimore para gjykatave të shkallës së parë; (ii) të drejtën në seancë dëgjimore para gjykatave të shkallës së dytë dhe të tretë; (iii) parimet në bazë të cilave duhet të vërtetohet se a është seanca dëgjimore e domosdoshme; dhe (iv) nëse nuk është mbajtur seanca dëgjimore në shkallën e parë, a mund të korrigjohet me mbajtjen e seancës dëgjimore në një shkallë më të lartë dhe kriteret relevante për bërjen e këtij vlerësimi.

Në bazë të këtyre parimeve, Gjykata konstatoi se, Aktgjykimi i kontestuar [AC-I-21-0867-A001] i 10 marsit 2022 i Kolegjit të Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme, është nxjerrë në kundërshtim me garancitë e mishëruara në paragrafin 2 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, në kuptim të së drejtës në seancë dëgjimore, ndër të tjera, për shkak se (i) parashtruesi i kërkesës ka kërkuar shprehimisht që nëse shihet e nevojshme për sqarimet të mëtutjeshme të mbahet një seancë dëgjimore publike para Kolegjit të Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme, duke krijuar kështu detyrimin që ky Kolegj të trajtojë domosdoshmërinë e mbajtjes së seancës dëgjimore, detyrim ky të cilin në fakt, Dhoma e

na osnovu presude Evropskog suda za ljudska prava „*Ramos Nunes de Carvalho e Sá protiv Portugalije*“, ponovio glavna načela u vezi sa (i) pravom na raspravu pred prvostepenim sudovima; (ii) pravom na raspravu pred drugostepenim i trećestepenim sudovima; (iii) načelima na osnovu kojih se mora utvrditi da li je rasprava neophodna; i (iv) da li, ako rasprava nije održana na prvom nivou, može da se ispravi održavanjem rasprave na višem nivou i relevantnim kriterijumima za donošenje ove ocene.

Na osnovu ovih načela, Sud je utvrdio da je osporena presuda [AC-I-21-0867-A001] od 10. marta 2022. godine Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda doneta u suprotnosti sa garancijama sadržanim u stavu 2 člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima u pogledu prava na raspravu, između ostalog, i zbog toga što (i) je podnosilac zahteva izričito tražio da, ako se smatra da je neophodno za dalja pojašnjenja da se održi javna rasprava pred Žalbenim većem Posebne komore Vrhovnog suda, čime se stvara obaveza ovog veća da se pozabavi neophodnošću održavanja rasprave, što je obaveza koju, u stvari, Posebna komora Vrhovnog suda, na osnovu važećeg zakona, ima i po službenoj dužnosti; i (ii) Žalbena veće Posebne komore Vrhovnog suda se nije bavilo „*isključivo pravnim ili tehničkim pitanjima*“, na osnovu kojih su mogle postojati „*vanredne okolnosti koje bi opravdale izostanak rasprave*“ na dva nivoa odlučivanja u okviru Posebne komore Vrhovnog suda. Kao što je napred objašnjeno, Sud je već u svojim presudama u slučajevima bivšeg preduzeća „*Agimi*“, presudi u slučaju KI108/22, podnosilac zahteva „*Metalinvest A.D.*“, kao i u drugim predmetima iste prirode, utvrdio povrede postupka u postupcima pred Posebnom komorom Vrhovnog suda kao rezultat pogrešnog postupanja, odbijanja i

Posaçme e Gjykatës Supreme, bazuar në ligjin e aplikueshëm, e ka edhe sipas detyrës zyrtare; dhe se (ii) Kolegji i Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme nuk kishte trajtuar “*çështje ekskluzivisht ligjore ose të natyrës teknike*”, çështje këto bazuar në të cilat do të mund të kishin ekzistuar “*rrethana të jashtëzakonshme që do të justifikonin mungesën e një seance dëgjimore*” në dy shkallë vendimmarrje në kuadër të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme. Siç është sqaruar më lart, Gjykata tashmë përmes aktgjyqimeve të saj në rastet e ish-ndërmarrjes “*Agimi*”, *Aktgjykimin në rastin KI108/22, parashtrues “Metalinvest SH. A.”, si dhe rasteve tjera të natyrës së njëjtë*, ka konstatuar shkelje procedurale në procedurat para Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme si rezultat i mostrajtit, refuzimit dhe mungesës së arsytimit të mosmbajtjes së seancave dëgjimore në dy shkallë vendimmarrjeje.

Përfundimi

Gjykata konstatoi se, Aktgjykimi i lartpërmendur i Kolegjit të Apelit të Dhomës së Posaçme të Gjykatës Supreme nuk është në përputhshmëri me garancitë kushtetuese dhe për pasojë, ktheu çështjen në rivendosje. Gjykata gjithashtu theksoi se, konstatimi nga ana e saj i shkeljes së nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, në rrethanat e rastit konkret ndërlidhet vetëm me garancitë procedurale, përkatësisht mungesën e seancës dëgjimore në dy instanca vendimmarrëse dhe se, në asnjë mënyrë nuk ndërlidhet dhe nuk paragjykon rezultatin e meritave të rastit. Ky Aktgjykim është plotësuar edhe me mendim mospajtues.

neobraloženosti neodržavanja rasprave u dva nivoa odlučivanja.

Zaključak

Sud je utvrdio da gore navedena presuda Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda nije u skladu sa ustavnim garancijama i shodno tome, vratio stvar na presuđivanje. Sud je takođe naglasio da se utvrđenje povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, u okolnostima konkretnog slučaja, odnosi samo na procesne garancije, odnosno na nedostatak rasprave u dva stepena odlučivanja i to ni na koji način nije u vezi i ne prejudicira meritum slučaja. Ova presuda će biti dopunjena i suprotnim mišljenjem.

Neni 29 [E Drejta e Lirisë dhe Sigurisë]

Cenimi i të drejtës së lirisë dhe sigurisë

KI85/22, Parashtrues: Jadran Kostić, Vlerësim i kushtetushmërisë së Aktvendimit 2022:19820 të 17 majit 2022 të Gjykatës Themelore në Ferizaj dhe Aktvendimit Pn1 Nr. 704/2022 të Gjykatës së Apelit të Kosovës, të 31 majit 2022

Mos adresimi i një pretendimi thelbësor të parashtruesit të kërkesës që ndërlidhet me afatin ligjor për mbajtje në paraburgim të parashtruesit të kërkesës para ngritjes së aktakuzës, ka cenuar të drejtën e tij për liri dhe siguri: *shkelje e të drejtave kushtetuese.*

Faktet

Rrethanat e këtij rasti ndërlidhen me vazhdimin dhe kohëzgjatjen e paraburgimit ndaj parashtruesit të kërkesës para ngritjes së aktakuzës në procedurë penale. Në rrethanat e rastit konkret, masa fillestare e paraburgimit, pas kërkesës së Prokurorisë Themelore në Ferizaj ishte caktuar nga Gjykata Themelore në Ferizaj në dhjetor të vitit 2021. Kjo masë ishte vendosur duke marrë parasysh që si rezultat i zhvillimit të hetimeve që ndërlidheshin me kryerjen e veprave penale gjatë lëshimit të lejeve ndërtimore në Parkun Kombëtar “Sharri”, ndaj parashtruesit të kërkesës ekzistonte dyshimi i bazuar se kishte kryer veprën penale “*Dhënia e ndihmës kryesve pas kryerjes së veprave penale*”, të përcaktuar sipas Kodit nr. 04/L-082 Penal të Republikës së Kosovës. Me kërkesë të Prokurorisë përkatëse, masa e paraburgimit në rastin e parashtruesit të kërkesës ishte vazhduar disa herë nga Gjykata Themelore. Parashtruesi i kërkesës, në ankesën përkatëse para Gjykatës së Apelit, specifikisht kishte pretenduar që duke marrë parasysh që në rastin e tij ekzistonte

Član 29 [Pravo na Slobodu i Sigurnost]

Povreda prava na slobodu i sigurnost

KI85/22, Podnosilac zahteva: Jadran Kostić, Ocena ustavnosti rešenja 2022:19820 od 17. maja 2022. godine Osnovnog suda u Uroševcu i rešenja Pn1 br. 704/2022 Apelacionog suda Kosova od 31. maja 2022. godine

Nerešavanjem bitnog navoda podnosioca zahteva, koji se odnosi na zakonski rok za pritvor podnosioca zahteva pre podizanja optužnice, povređeno je njegovo pravo na slobodu i sigurnost: *povreda ustavnih prava.*

Činjenice

Okolnosti ovog slučaja se odnose na nastavak i trajanje pritvora podnosiocu zahteva pre podizanja optužnice u krivičnom postupku. U okolnostima konkretnog slučaja, prvu meru pritvora je, po zahtevu Osnovnog tužilaštva u Uroševcu, odredio Osnovni sud u Uroševcu u decembru 2021. godine. Ova mera je izrečena, uzimajući u obzir da je kao rezultat istrage koja se odnosila na izvršenje krivičnih dela prilikom izdavanja građevinskih dozvola u Nacionalnom parku „Šari“, u vezi sa podnosiocem zahteva postojala osnovana sumnja da je počinio krivično delo „*Pružanje pomoći izvršiocu nakon izvršenog krivičnog dela*“ propisano prema Krivičnom zakoniku br. 04/L-082 Republike Kosovo. Na zahtev relevantnog tužilaštva, Osnovni sud je u više navrata produžavao meru pritvora podnosiocu zahteva. Podnosilac zahteva je u relevantnoj žalbi pred Apelacionim sudom posebno tvrdio da s obzirom da je u njegovom slučaju postojala osnovana sumnja da je počinio krivično delo „*Pružanje pomoći izvršiocu*

dyshimi i bazuar se ka kryer veprën penale të “*Dhënies së ndihmës kryesve pas kryerjes së veprave penale*” dhe për të cilën parashihet dënimi me burgim prej 6 muaj deri në 5 vjet, bazuar në paragrafin 2 të nenit 190 (Afatet kohore të paraburgimit) të Kodit të Procedurës Penale të Republikës së Kosovë, paraburgimi i tij nuk mund të zgjasë më shumë se katër (4) muaj para ngritjes së aktakuzës dhe për pasojë vazhdimi i paraburgimit ndaj tij ishte në kundërshtim me ligjin dhe me të drejtat e tij të garantuara me Kushtetutë. Gjykata e Apelit, përmes Aktvendimit [Pn1 Nr. 704/2022] të 31 majit 2022, kishte konfirmuar vazhdimin e paraburgimit.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Këtë Aktvendim, parashtruesi i kërkesës e konteston para Gjykatës duke pretenduar që vazhdimi i paraburgimit të tij pas kalimit të periudhës (4) mujore siç është përcaktuar në Kodin e Procedurës Penale, cenon të drejtat e tij të garantuara me nenet: 29 [E Drejta e Lirisë dhe Sigurisë], 30 [Të Drejtat e të Akuzuarit] dhe 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e pretendimeve të parashtruesit të kërkesës, Gjykata fillimisht shtjelloi parimet e përgjithshme të praktikës së saj gjyqësore dhe të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut lidhur me caktimin e paraburgimit në kuptim të nenit 29 të Kushtetutës dhe nenit 5 (E drejta për liri dhe siguri) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Në aplikimin e këtyre parimeve në rrethanat e rastit të parashtruesit të kërkesës, Gjykata konstatoi se caktimi i paraburgimit ndaj tij, është i bazuar në nenin 29.1.2 të Kushtetutës në lidhje me nenin 5.1 (c) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, ku përcaktohet se paraburgimi mund të caktohet për shkak të dyshimit të bazuar për kryerje të veprës penale dhe vetëm për një periudhë të shkurtër kohore para gjykimit në

nakon izvršenog krivičnog dela“ i za koju je predviđena kazna zatvora od 6 meseci do 5 godina, na osnovu stava 2 člana 190. (Vremensko ograničenje sudskog pritvora) Zakonika o krivičnom postupku Republike Kosovo, njegov pritvor ne može trajati duže od 4 (četiri) meseca pre podizanja optužnice, a samim tim i produženje pritvora je bilo u suprotnosti sa zakonom i pravima zagaranovanim Ustavom. Apelacioni sud je rešenjem [Pn1 br. 704/2022] od 31. maja 2022. godine potvrdio produženje pritvora. .

Žalba podnosioca zahteva

Podnosilac zahteva osporava ovo rešenje pred Sudom, tvrdeći da nastavak njegovog pritvora nakon perioda od 4 (četiri) meseca, kako je definisano Zakonikom o krivičnom postupku, krši njegova prava zagaranovana članovima 29. [Pravo na slobodu i sigurnost], 30. [Prava optuženog] i 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava.

Nalazi Suda

Ocenjujući navode podnosioca zahteva, Sud je prvo razradio opšta načela svoje sudske prakse i prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu određivanja pritvora u smislu člana 29. Ustava i člana 5. (Pravo na slobodu i sigurnost) Evropske konvencije o ljudskim pravima. U primeni ovih načela u okolnostima slučaja podnosioca zahteva, Sud je utvrdio da je određivanje njegovog pritvora zasnovano na članu 29.1.2 Ustava u odnosu na član 5.1 (c) Evropske konvencije o ljudskim pravima, gde je definisano da se pritvor može odrediti zbog opravdane sumnje da je lice izvršilo krivično delo i samo na veoma kratak period pre suđenja, na zakonom propisan način. Međutim, u pogledu trajanja pritvora u kontekstu krivičnog dela za koje se podnosilac zahteva sumnjiči, a pre podizanja optužnice, u smislu ustavnih garancija, Sud je nastavio sa ocenom da li je nedostatak rešavanja

mënyrën e përcaktuar me ligj. Megjithatë, në kuptim të kohëzgjatjes së paraburgimit në kontekst të veprës penale përkitazi me të cilën parashtruesi i kërkesës dyshohet dhe para ngritjes së aktakuzës, në kuptim të garancive kushtetuese, Gjykata vazhdoi me vlerësimin nëse mungesa e adresimit të pretendimit specifik të parashtruesit të kërkesës nga ana e Gjykatës së Apelit, e që ndërlidhet me ligjshmërinë e vazhdimin të masës së paraburgimit, mund të rezultonte në konkluzione arbitrare dhe rrjedhimisht cenim të të drejtave kushtetuese të parashtruesit të kërkesës.

Në këtë kontekst, pas vlerësimit dhe shqyrtimit të përmbajtjes së vendimit të kontestuar, Gjykata vlerësoi se, në lidhje me vazhdimin e paraburgimit ndaj parashtruesit të kërkesës, Gjykata e Apelit kishte vërtetuar qëndrimin e Gjykatës Themelore, por nuk kishte adresuar pretendimin specifik dhe thelbësor të parashtruesit të kërkesës të ngritur në ankesën e tij para kësaj gjykate, përkatësisht nuk kishte dhënë përgjigje nëse vazhdimi i paraburgimit të tij për më tepër se katër (4) muaj para ngritjes së aktakuzës, për një vepër penale të dënueshme deri në pesë (5) vjet, ishte në kundërshtim me nenin 190 të Kodit të Procedurës Penale. Gjykata theksoi se, mos adresimi i një pretendimi kaq thelbësor që ndërlidhet me të garancitë kushtetuese për liri dhe siguri të parashtruesit të kërkesës nga Gjykata e Apelit, përgjatë vlerësimit të ligjshmërisë së vazhdimin të paraburgimit ndaj tij në procedurë para ngritjes së aktakuzës, nuk është në pajtim me nenin 29 të Kushtetutës dhe me parimet dhe standardet e vendosura nga Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Përfundimi

Përfundimisht, bazuar edhe në sqarimet e dhëna në Aktgjykimin e publikuar, Gjykata konstatoi se: (i) Aktgjykimi [Pn1 Nr. 704/2022]

konkretne tvrdnje podnosioca zahteva od strane Apelacionog suda, što se odnosi na zakonitost nastavka mere pritvora, mogao rezultirati proizvoljnim zaključcima i shodno tome, povredom ustavnih prava podnosioca zahteva.

U tom kontekstu, nakon ocene i razmatranja sadržaja osporene odluke, Sud je ocenio da je, u vezi sa produženjem pritvora podnosiocu zahteva, Apelacioni sud potvrdio stav Osnovnog suda, ali se nije osvrnuo na konkretnu i suštinsku tvrdnju podnosioca zahteva pokrenutu u njegovoj žalbi pred ovim sudom, odnosno nije dao odgovor da li je produženje pritvora duže od 4 (četiri) meseca pre podizanja optužnice za krivično delo kažnjivo do 5 (pet) godina, bilo u suprotnosti sa članom 190. Zakonika o krivičnom postupku. Sud je naglasio da neresavanje tako bitne tvrdnje koja se odnosi na ustavne garancije za slobodu i sigurnost podnosioca zahteva od strane Apelacionog suda prilikom ocene zakonitosti nastavka pritvora u postupku pre podizanja optužnice, nije u skladu sa članom 29. Ustava i načelima i standardima koje je ustanovio Evropski sud za ljudska prava.

Zaključak

Konačno, na osnovu pojašnjenja datih u objavljenoj presudi, Sud je zaključio da: (i) presuda [Pn1 br. 704/2022] od 31. maja 2022. godine Apelacionog suda nije u saglasnosti sa stavom 4. člana 29. [Pravo na slobodu i sigurnost] Ustava u vezi sa stavom 4. člana 5. (Pravo na slobodu i sigurnost) Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (ii) odbio je njegov zahtev za privremenu meru. Sud je u nastavku, polazeći od činjenice da se slučaj podnosioca zahteva razvija u krivičnom postupku, istakao da se dejstvo ove presude proteže samo na vreme trajanja njegovog produženog pritvora u postupku pre podizanja optužnice i kao takvo nije važeće i ne proizvodi pravno dejstvo na druge odluke u vezi sa merom pritvora donete nakon podizanja optužnice. Pored toga, i uz

i 31 majit 2022 i Gjykatës së Apelit, nuk është në përputhshmëri me paragrafin 4 të nenit 29 [E Drejta e Lirisë dhe Sigurisë] të Kushtetutës në ndërlidhje me paragrafin 4 të nenit 5 (E drejta për liri dhe siguri) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; dhe (ii) refuzoi kërkesën e parashtruesit për masë të përkohshme. Në vijim, Gjykata duke marrë për bazë faktin se rasti i parashtruesit të kërkesës është duke u zhvilluar në procedurë penale, theksoi se efekti i këtij Aktgjykimi shtrihet vetëm sa i përket kohëzgjatjes së vazhdimit të paraburgimit ndaj tij në procedurë para ngritjes së aktakuzës dhe se si i tillë nuk është i vlefshëm dhe nuk prodhon efekte juridike ndaj vendimeve tjera që ndërlidhen me masën e paraburgimit të nxjerra pas ngritjes së aktakuzës. Për më tepër dhe me sqarimin që Gjykata nuk ka autorizime ligjore për caktimin e ndonjë lloji apo mënyre të kompensimit për rastet kur konstaton shkelje të dispozitave respektive kushtetuese, e njëjta megjithatë sqaroi që parashtruesi i kërkesës gëzon të drejtën që për periudhën e vazhdimit të paraburgimit ndaj tij pas nxjerrjes së Aktvendimit të kontestuar të Gjykatës Themelore të 17 majit 2022 e deri në ngritjen e aktakuzës ndaj tij, të kërkojë dëmshpërblim nga autoritetet publike bazuar në dispozitat ligjore në fuqi. Ky Aktgjykim është plotësuar edhe me mendim konkurrues.

Neni 45 [Të drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes]

Parimet e përgjithshme zgjedhore dhe për përfaqësim të komuniteteve jo-shumicë

KI69/21, Parashtrues: Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK) dhe Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme të Republikës së Kosovës [AA.nr.29/2021], të 12 marsit 2021

Vota është personale, e barabartë, e lirë dhe e fshehtë, dhe anulimi/shpallja e pavlefshme e fletëvotimeve mund të bëhet vetëm sipas legjislacionit në fuqi dhe në harmoni me parimet

objašnjenje da Sud nema zakonska ovlašćenja za određivanje bilo koje vrste ili načina naknade za slučajeve gde je utvrđena povreda relevantnih ustavnih odredbi, isti je, međutim, razjasnio da podnosilac zahteva ima pravo da za produženi pritvor protiv njega nakon donošenja osporenog rešenja Osnovnog suda od 17. maja 2022. godine do podizanja optužnice protiv njega, traži odštetu od javnih organa na osnovu zakonskih odredbi na snazi. Ova presuda je dopunjena i podudarnim mišljenjem.

Član 45 [Pravo na Izbor i Učešće]

Opšta izborna načela i zastupljenost nevećinskih zajednica

KI69/21, Podnosilac zahteva: Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK) dhe Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova [AA. br. 29/2021] od 12. marta 2021. godine

Glaskanje je lično, jednako, slobodno i tajno, a poništavanje/proglašavanje glasačkih listića nevažećim može se izvršiti samo u skladu sa zakonima koji su na snazi i u skladu sa

e përcaktuara në Kushtetutë: *nuk ka shkelje të drejtave kushtetuese.*

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me zgjedhjet e parakohshme për Kuvendin e Republikës së Kosovës, të mbajtura me 14 shkurt 2021. Dy kandidatët përfaqësues të subjekteve politike, PLE dhe PBREK, respektivisht, dhe të cilët sipas rezultateve të certifikuara të zgjedhjeve parlamentare të lartcekura nuk kishin arritur të fitojnë vende në Kuvend, pretenduan që të drejtat e tyre zgjedhore janë cenuar si rezultat i vendimeve përkatëse të Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrësia (PZAP) dhe të Gjykatës Supreme, të cilat parashtruesit përkatës i kontestuan para Gjykatës duke pretenduar shkelje të paragrafit 4 të nenit 58 [Përgjegjësitë e Shtetit], nenit 45 [Të Drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes] dhe nenit 64 [Struktura e Kuvendit] të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

Për sa i përket njërit nga kandidatët e lartcekur, përkatësisht parashtruesit të kërkesës, PREBK, e të përfaqësuar para Gjykatës nga Albert Kinolli, Aktgjykimi sqaron që i njëjti nuk i ka shteruar mjetet juridike të përcaktuara me ligj, siç kërkohet përmes paragrafit 7 të nenit 113 [Jurisdiksioni dhe Palët e Autorizuara] të Kushtetutës, sepse nuk i ka apeluar vendimet e PZAP-së të 7 dhe 10 marsit 2021, në Gjykatën Supreme. Ndërsa për sa i përket parashtruesit tjetër të kërkesës, përkatësisht PLE, e të përfaqësuar para Gjykatës nga Veton Berisha, Aktgjykimi sqaron që i njëjti konteston Aktgjykimin e Gjykatës Supreme vetëm sa i përket refuzimit për anulimin/shpalljen e pavlefshme të fletëvotimeve në vendvotime të saktësuar në komunat e Kamenicës, Graçanicës dhe Mitrovicës së Veriut. Megjithatë, Vendimin plotësues të PZAP-së të 10 marsit 2021, që kishte vendosur përkitazi me Mitrovicën e Veriut, parashtruesi i kërkesës nuk

naçelima definisanim Ustavom: *nema povrede ustavnih prava.*

Çinjenice

Okolnosti konkretnih slučajeva odnose na vanredne izbore za Skupštinu Republike Kosovo održane 14. februara 2021. godine. Dva kandidata predstavnika političke subjekte, PLE i PBREK, i koji su prema overenim rezultatima navedenih parlamentarnih izbora, nisu uspeli da osvoje poslanička mesta u Skupštini, tvrde da su im povređena izborna prava kao rezultat odgovarajućih odluka Izborni panel za žalbe i predstavke (IPŽP) i Vrhovnog suda, i koje dotični podnosioci zahteva osporavaju pred Sudom, tvrdeći da je došlo do kršenja stava 4 člana 58 [Odgovornosti države], člana 45 [Pravo na izbor i učešće] i člana 64 [Struktura skupštine] Ustava Republike Kosovo.

Što se tiče jednog od gore navedenih kandidata, odnosno podnosioca zahteva, PREBK, koga pred Sudom zastupa Albert Kinolli, u presudi se pojašnjava da on nije iscrpeo pravna sredstva propisana zakonom u skladu sa stavom 7 člana 113 [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, jer nije uložio žalbu Vrhovnom sudu na odluke IKŽP-a od 7. odnosno 10. marta 2021. godine. Što se tiče drugog podnosioca zahteva, odnosno PLE, koga pred Sudom zastupa Veton Berisha, u presudi se pojašnjava da isti osporava presudu Vrhovnog suda samo u vezi sa odbijanjem da se ponište/proglase nevažećim glasački listići na određenim biračkim mestima u opštinama Kamenica, Gračanica i Severna Mitrovica. Međutim, podnosilac zahteva nije uložio žalbu Vrhovnom sudu na dopunsku odluku IKŽP-a od 10. marta 2021. godine, koju je doneo u vezi sa Severnom Mitrovicom, propustivši da iscrpi zakonom utvrđena pravna sredstva. Shodno tome, prema zahtevu podnosioca, osporena presuda Vrhovnog suda podleže meritornoj

e kishte apeluar në Gjykatën Supreme, duke dështuar për pasojë t'i shterojë mjetet juridike të përcaktuara me ligj. Rrjedhimisht, sipas kërkesës së parashtruesit të kërkesës, vlerësimi meritor të Gjykatës i nënshtrohet Aktgjykimi i kontestuar i Gjykatës Supreme vetëm përkitazi me refuzimin e anulimit/shpalljes së pavlefshme të fletëvotimeve në vendvotimet e saktësuara në komunat e Kamenicës dhe Graçanicës, respektivisht.

Në kontekstin e lartcekur, Aktgjykimi rikujton që si rezultat i dështimit të arritjes së votave të mjaftueshme për të fituar një vend në Kuvend, në zgjedhjet parlamentare të 14 shkurtit 2021, parashtruesi i kërkesës kishte dorëzuar ankesat/apelet përkatëse në PZAP dhe më pas në Gjykatë Supreme, duke pretenduar që votat e fituara nga Romani Iniciativa ishin "orkestruar dhe koordinuar" me "subjektin politik Lista Serbe" dhe se për pasojë, të gjitha votat që ky subjekt politik i ka fituar dhe që tejkalojnë numrin e votuesve të komunitetit romë, ashkali dhe egjiptian në vendvotimet përkatëse, duhet të shpallen të pavlefshme dhe të largohen nga rezultati zgjedhor.

PZAP dhe Gjykata Supreme kishin bazuar vendimmarrjen e tyre bazuar në këto pretendime dhe duke u referuar në paragrafin 4 të nenit 58 të Kushtetutës dhe paragrafin 2 të nenit 64 të Kushtetutës, por duke e anashkaluar nenin 45 të Kushtetutës, kishin anuluar/shpallur të pavlefshme fletëvotimet në vendvotimet në komunat e Leposaviqit, Novobërdës, Ranillugut, Parteshit dhe Klokotit, në esencë, duke përcaktuar standardin që të ushtruarit e të drejtës për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në rendin juridik të Republikës së Kosovës, është e kushtëzuar me përkatësinë etnike të votuesit dhe të të votuarit. Më saktësisht, sipas PZAP-së dhe Gjykatës Supreme, (i) lidhur me njëzet (20) vendet e garantuara në Kuvend, në kontekst të të drejtave pasive zgjedhore, partitë, koalicionet,

oceni Suda samo u vezi sa odbijanjem da se ponište/proglase nevažećim glasački listići na navedenim biračkim mestima u opštinama Kamenica i Gračanica, respektivno.

U gore navedenom kontekstu, Presuda podseća da je kao rezultat neuspeha da dobije dovoljno glasova za osvajanje poslaničkog mesta u Skupštini na parlamentarnim izborima 14. februara 2021. godine, podnosilac zahteva podneo relevantne pritužbe/žalbe IKŽP-u, a zatim i Vrhovnom sudu, tvrdeći da su glasovi koje je dobio Romani Iniciativa „orkestrirani i koordinisani“ sa „političkim subjektom Lista srpska“ i da su kao rezultat toga svi glasovi koje je ovaj politički subjekt osvojio i koji premašuju broj birača Roma, Aškalija i Egipćana na odgovarajućim biračkim mestima treba proglasiti nevažećim i izbaciti iz izbornog rezultata.

IKŽP i Vrhovni sud su svoje odlučivanje zasnovali na ovim tvrdnjama i pozivajući se na stav 4. člana 58. Ustava i stav 2. člana 64. Ustava, a ignorišući član 45. Ustava, poništili/proglasili nevažećim glasačke listiće na biračkim mestima u opštinama Leposavić, Novo Brdo, Ranilug, Parteš i Klokot, u suštini, definišući standard da je ostvarivanje prava da bira i biti biran u pravnom poretku Republike Kosovo uslovljeno etničkom pripadnošću birača i biranog lica. Tačnije, prema IKŽP-u i Vrhovnom sudu, (i) u vezi sa dvadeset (20) zagwarantovanih mesta u Skupštini, u kontekstu pasivnih izbornih prava, stranke, koalicije, građanske inicijative i nezavisni kandidati, koji su se izjasnili da predstavljaju dotične zajednice koje nisu većina, mogu glasati samo birači iste zajednice; i shodno tome, u kontekstu aktivnih izbornih prava, birači mogu glasati samo za stranke, koalicije, građanske inicijative i nezavisne kandidate koji se izjašnjavaju da predstavljaju njihovu zajednicu; i (ii) glasove dobijene za stranke, koalicije, građanske inicijative i nezavisne

nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur, të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetet përkatëse që nuk janë shumicë, mund të votohen vetëm nga votuesit e të njëjtit komunitet; dhe për pasojë, në kontekst të të drejtave aktive zgjedhore, votuesit mund të votojnë vetëm partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur që deklarohen se përfaqësojnë komunitetin e tyre; dhe (ii) votat e fituara për partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur, të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë një komunitet që nuk është shumicë dhe që tejkalojnë numrin e votuesve që supozohet që i takojnë të njëjtit komunitet në një vendvotim të caktuar, shpallen të pavlefshme, sepse në të kundërtën “nuk ekziston lidhje objektive në mes të votuesve dhe subjektit të votuar”. PZAP dhe Gjykata Supreme, kalkulimin e proporcionit në mes të numrit të fletëvotimeve dhe votuesve që supozohet të përfaqësojnë një komunitet që nuk është shumicë, e kishin bazuar në të “*dhëna të marra nga Enti i Statistikave të Republikës së Kosovës të vitit 2011, por edhe raporteve kredibile të OSBE-së dhe Librat e Votuesve.*”

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Parashtruesi i kërkesës, para Gjykatës, në esencë, pretendoi që (i) fletëvotimet në vendvotimet përkatëse do të duhej të anulohen/shpallen të pavlefshme në proporcion me numrin e votuesve që përfaqësojnë komunitetin përkatës sepse në të kundërtën, përfaqësuesit të zgjedhur në Kuvend i “mungon lidhja objektive me komunitetin” që i njëjti deklaroi që përfaqëson; dhe (ii) vendet e garantuara në Kuvend sipas paragrafit 2 të nenit 64 të Kushtetutës, mund të fitohen vetëm nëse votohen nga i njëjti komunitet të cilin partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur që garojnë për këto vende, deklarojnë që e përfaqësojnë. Thënë kështu, parashtruesi i kërkesës, vet thekson që në Republikën e

kandidate koji se izjašnjavaju da predstavljaju zajednicu koja nije većina i koji premašuju broj birača koji bi trebalo da pripadaju istoj zajednici na datom biračkom mestu, proglašavaju nevažećim, jer u suprotnom „nema objektivne veze između birača i biranog subjekta“. IPŽP i Vrhovni sud su izračunavanje proporcije između broja glasačkih listića i birača koji bi trebalo da predstavljaju zajednicu koja nije većina, zasnovali na „podacima dobijenim od Agencije za statistiku Republike Kosovo u 2011. godini, ali i na verodostojnim izveštajima OEBS-a i biračke knjige“.

Žalba podnosioca zahteva

Podnosilac zahteva pred Sudom, u suštini, tvrdi da (i) glasačke listiće na odgovarajućim biračkim mestima treba poništiti/proglasiti nevažećim srazmerno broju birača koji predstavljaju relevantnu zajednicu jer bi u suprotnom izabrani predstavnici u Skupštini „nemaju objektivne veze sa zajednicom“ koju izjavljuje da predstavlja; i (ii) zagarantovana mesta u Skupštini prema stavu 2 člana 64 Ustava mogu se dobiti samo ako za njih glasa ista zajednica za koju stranke, koalicije, građanske inicijative i nezavisni kandidati koji se takmiče za ova mesta izjavljuju da predstavljaju. Rekavši to, sam podnosilac zahteva navodi da u Republici Kosovo nedostaje „precizan pravni osnov“, takođe naglašavajući da „ne postoje precizne međunarodne prakse i norme“ i koje izričito određuju da zagarantovana mesta za zajednice koji nisu većina mogu se dobiti samo ako za njih glasa ista zajednica za koju tvrde da predstavljaju. U nedostatku ovog ustavnopravnog osnova, podnosilac zahteva tvrdi da na osnovu stava 4. člana 58. Ustava, Sud treba da primora Skupštinu da preduzme adekvatne mere, kroz donošenje zakona, kroz koje će obezbediti efikasno učestvovanje zajednica

Kosovës mungon baza “precize ligjore”, duke theksuar gjithashtu që “nuk ka praktika dhe norma precize ndërkombëtare” dhe të cilat në mënyrë shprehimore përcaktojnë që ulëset e garantuara për komunitetet që nuk janë shumicë mund të fitohen vetëm nëse votohen nga po i njëjti komunitet të cilin ata deklarohen që e përfaqësojnë. Në mungesë të kësaj baze kushtetuese dhe ligjore, parashtruesi i kërkesës pretendon që bazuar në paragrafin 4 të nenit 58 të Kushtetutës, Gjykata duhet të detyrojë Kuvendin që të ndërmerr masa adekuate përmes nxjerrjes së ligjeve, përmes të cilave, do të sigurohej pjesëmarrja efektive e komuniteteve që nuk janë shumicë në Kosovë, ashtu që dhe ndër tjerash, vendet e garantuara në Kuvendin e Kosovës do të fitoheshin vetëm nëse votohen nga anëtarët e të njëjtit komunitet të cilin ata deklarohen që e përfaqësojnë dhe më saktësisht që, “komunitetet do të regjistroheshin në lista zgjedhore të veçanta ashtu që vetëm votuesit e komuniteteve që gjenden në ato lista të mund të votojnë për përfaqësuesit që janë deklaruar se do t'i përfaqësojnë ato komunitete në ulëse të garantuara”.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të kontestuar të Gjykatës Supreme, Gjykata, për aq sa është relevante në rrethanat e rastit konkret, ka shtjelluar (i) parimet e përgjithshme për të drejtat zgjedhore sipas Kushtetutës; (ii) parimet e përgjithshme për përfaqësimin e komuniteteve që nuk janë shumicë në Kosovë sipas Kushtetutës dhe Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare; si dhe (iii) parimet e përgjithshme sipas Kodit të Praktikës së Mirë për Çështje Zgjedhore të Komisionit të Venecias dhe Rekomandimet e Lundit për Pjesëmarrjen Efektive të Pakicave Kombëtare në Jetën Publike. Gjykata, gjithashtu,

koje nisu veçina na Kosovu, tako da bi, između ostalog, zagarantovana mesta u Skupštini Kosova dobila samo ako za njih glasaju pripadnici iste zajednice koju izjavljuju da predstavljaju, tačnije “da se zajednice registruju u odvojenim biračkim spiskovima tako da samo glasači zajednica sa tih lista imaju pravo na to da mogu glasati za predstavnike koji su izjavili da će predstavljati te zajednice na zagarantovanim mestima”.

Nalazi Suda

Ocenjujući ustavnost osporene presude Vrhovnog suda, Sud je, u meri u kojoj je to relevantno za okolnosti konkretnog slučaja, razradio (i) opšta načela za izborna prava prema Ustavu; (ii) opšta načela za predstavljanje zajednica koje nisu većina na Kosovu prema Ustavu i Okvirnoj konvenciji Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina; i (iii) opšta načela u skladu sa Kodeksom dobre prakse za izborna pitanja Venecijankse komisije i Preporuke Lunda o efektivnom učešću nacionalnih manjina u javnom životu. Sud je takođe posebno razradio sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) u tumačenju člana 3. Protokola br. 1 EKLJP u kontekstu (i) procedura neophodnih za poništavanje izbornih rezultata, uključujući proglašenje nevažećih glasova; i (ii) izborna prava i nacionalne manjine. U kontekstu ovog poslednjeg, Presuda takođe razrađuje mišljenja i izveštaje Saveta Evrope i mišljenja Venecijanske komisije, uključujući, ali ne ograničavajući se na (i) Izveštaj o izbornim pravilima i afirmativnim akcijama za učešće nacionalnih manjina u procesu donošenja odluka u evropskim državama; (ii) Zaštita nacionalnih manjina i izbora; i (iii) Rezime mišljenja i izveštaja u vezi sa izbornim sistemima i nacionalnim manjinama. Presuda pojašnjava da je suštinsko pitanje pokrenuto u ovom slučaju da li se glasovi

veçanërisht ka shtjelluar praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) në interpretimin e nenit 3 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së në kontekst të (i) procedurave të nevojshme për anulimin e rezultateve zgjedhore, përfshirë shpalljen e pavlefshme të votave; dhe (ii) të drejtave zgjedhore dhe pakicave kombëtare. Në kontekst të kësaj të fundit, Aktgjykimi gjithashtu shtjellon opinionet dhe raportet e Këshillit të Evropës dhe Opinionete Komisionit të Venecias, përfshirë por duke mos u kufizuar në (i) raportin për Rregullat Zgjedhore dhe Veprimet Afirmative për Pjesëmarrjen e Pakicave Kombëtare në Procesin e Vendimmarrjes në Shtetet Evropiane; (ii) Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe Zgjedhjet; dhe (iii) Përmbledhjen e Opinioneve dhe Raporteve lidhur me sistemet Zgjedhore dhe Pakicat Kombëtare.

Aktgjykimi sqaron që, çështja esenciale që ngërthen rasti konkret është nëse votat e qytetarëve të Republikës së Kosovës mund të anulohen/shpallen të pavlefshme bazuar në përkatësinë e tyre të supozuar etnike. Në këtë kontekst dhe bazuar në nenin 53 [Interpretimi i Dispozitave për të Drejtat e Njeriut] të Kushtetutës, Aktgjykimi thekson që Gjykata është e detyruar që të drejtat dhe liritë themelore t'i interpretojë në harmoni me praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së dhe në kontekst të të drejtave zgjedhore, në harmoni me praktikën gjyqësore në interpretimin e nenit 3 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Bazuar në këtë fundit, ndër tjerash dhe siç është shtjelluar në Aktgjykim, (i) nuk është roli i gjykatave të përcaktojnë vullnetin e votuesve; dhe (ii) çdo shpallje e pavlefshme e votave duhet të jetë e bazuar në bazë të qartë ligjore. Bazuar në këtë praktikë gjyqësore, Aktgjykimi më tej shtjellon nëse në Republikën e Kosovës fletëvotimet mund të shpallen të pavlefshme bazuar në përkatësinë e supozuar etnike të votuesve.

građana Republike Kosovo mogu poništiti/proglasiti nevažećim na osnovu njihove pretpostavljene etničke pripadnosti. U ovom kontekstu i na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi i ljudskih prava] Ustava, Presuda naglašava da je Sud dužan da osnovna prava i slobode tumači u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a, a u kontekstu izbornih prava, u skladu sa sudskom praksom u tumačenju člana 3. Protokola br. 1 EKLJP. Na osnovu ovog drugog, između ostalog i kako je razrađeno u presudi, (i) nije uloga sudova da utvrđuju volju birača; i (ii) svako proglašenje glasova nevažećim mora biti zasnovana na jasnoj pravnoj osnovi. Na osnovu ove sudske prakse, u Presudi se dalje razrađuje da li se u Republici Kosovo glasački listići mogu proglasiti nevažećim na osnovu pretpostavljene etničke pripadnosti birača.

Na početku u kontekstu validnosti i/ili nevalidnosti glasačkih listića, Presuda pojašnjava da (i) na osnovu stava 1. člana 64. Ustava, poslanička mesta u Skupštini se dodeljuju srazmerno broju važećih glasova koje su osvojili relevantni politički subjekti; (ii) Zakon o opštim izborima, iako ne definiše kriterijume na osnovu kojih se može utvrditi nevalidnost glasova, utvrđuje IKŽP kao nezavisno telo nadležno da odlučuje o dozvoljenim molbama/žalbama koje se tiču izbornom procesu; (iii) IKŽP ima ovlašćenje da poništi/proglasi nevažećim glasačke listiće u izuzetnim okolnostima, ali uvek na osnovu važećih propisa, odnosno Ustava, Zakona o opštim izborima i relevantnih uredbi IKŽP-a i Centralne izborne komisije (CIK).

U tom kontekstu se u Presudi navodi da je član 45. Ustava osnovni član koji reguliše izborna prava i prava učešća. Isti predviđa da (i) svaki državljanin Republike Kosovo koji je napunio osamnaest godina, čak i na dan izbora, ima pravo da bira i bude biran, osim ako je to pravo ograničeno odlukom suda; (ii) je glasanje

Fillimisht dhe në kontekst të vlefshmërisë dhe/ose pavlefshmërisë së fletëvotimeve, Aktgjykimi sqaron që (i) bazuar në paragrafin 1 të nenit 64 të Kushtetutës, vendet në Kuvend ndahen në përpjesëtim me numrin e votave të vlefshme të fituara prej subjekteve përkatëse politike; (ii) Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme, përderisa nuk përcakton kriteret mbi bazën e të cilave mund të konstatohet pavlefshmëria e votave, përcakton PZAP-në si organ të pavarur e kompetent për të vendosur në lidhje me ankesat/apelet e lejuara që kanë të bëjnë me procesin zgjedhor; (iii) PZAP ka kompetencën për të anuluar/shpallur fletëvotime të pavlefshme në rrethana të jashtëzakonshme, por gjithnjë bazuar në rregullativën e aplikueshme, përkatësisht Kushtetutën, Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme dhe rregulloret përkatëse të PZAP-së dhe Komisionit Qendror të Zgjedhjeve (KQZ).

Në këtë kontekst, Aktgjykimi thekson që neni 45 i Kushtetutës është neni themelor që rregullon të drejtat zgjedhore dhe të pjesëmarrjes. I njëjti përcakton që (i) çdo shtetas i Republikës së Kosovës që ka arritur moshën tetëmbëdhjetë vjeç, qoftë edhe ditën e zgjedhjeve, gëzon të drejtën të zgjedhë dhe të zgjedhet, me përjashtim kur kjo e drejtë i kufizohet me vendim gjyqësor; (ii) vota është personale, e barabartë, e lirë dhe e fshehtë; dhe (iii) institucionet shtetërore mbështesin mundësitë për pjesëmarrjen e çdonjërit në aktivitete publike dhe të drejtën e secilit për të ndikuar në mënyrë demokratike në vendimet e organeve publike.

Aktgjykimi sqaron që bazuar në nenin 45 të Kushtetutës, aspekti aktiv i të drejtave zgjedhore, përkatësisht e drejta për të zgjedhur, i nënshtrohet vetëm dy kufizimeve kushtetuese, moshës dhe vendimit përkatës gjyqësor. Të njëjtat të drejta janë të garantuara edhe përmes Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme. Ky i fundit, në Kreun II, përcakton të Drejtën për të Votuar,

„liçno“, „jednako“, „slobodno“ i „tajno“; i (iii) državne institucije podržavaju mogućnosti za učešće svih lica u javne aktivnosti i pravo svakog da na demokratski način utiče na odluke javnih organa.

U presudi se pojašnjava da na osnovu člana 45. Ustava, aktivni aspekt izbornog prava, odnosno pravo na izbor, podleže samo dva ustavna ograničenja, uzrastu i relevantnoj sudskoj odluci. Ista prava su zagantovana Zakonom o opštim izborima. Ovo poslednje, u Poglavlju II, definiše pravo glasa, biračke liste i period za prigovore i potvrđivanje biračkog spiska. Koliko je relevantno za okolnosti konkretnog slučaja, u članu 5 (Pravo glasa) utvrđuje i neka ograničenja u vezi sa pravom na glasanje, dok u članu 7 (Birački spiskovi) utvrđuje da su građani sa pravom glasa upisani u Centralni registar građana, uz preciziranje da su neophodni podaci za birački spisak „ime, prezime, datum rođenja, adresu i biračko mesto na kojem treba glasati“, podaci koji su napisani na jeziku i pismu u saglasnosti sa originalnim podacima, sve u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika na Kosovu. Zakon i važeća regulativa CIK-a ne sadrže ni jednu jedinu obavezu birača da se izjasne o njihovoj etničkoj pripadnosti za potrebe biračkog spiska i ostvarivanja aktivnih biračkih prava. Takav pristup je u stvari potpuno u skladu sa međunarodnim instrumentima, uključujući i kao što je pojašnjeno kroz Izveštaj sa objašnjenjima Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima, a prema kojem, između ostalog, ni kandidati ni birači ne bi trebalo da budu obavezni da navode svoju pripadnost kao nacionalna manjina. Karakteristike glasanja koje se odnose na njegovu slobodu i tajnost garantovane su svim međunarodnim instrumentima, kao što je detaljno objašnjeno u Presudi. Štaviše, na osnovu važećih propisa IKŽP-a i CIK-a, proglašenje glasačkih listića nevažećim uključuje

Listat e Votuesve dhe Periudhat e Kundërshtimit dhe Konfirmimit për Listën e Votuesve. Për aq sa është relevante për rrethanat e rastit konkret, në nenin 5 (E drejta për të Votuar) të tij, përcakton edhe disa kufizime që ndërlidhen me të drejtën për të votuar, ndërsa në nenin 7 (Lista e Votuesve) përcakton që qytetarët me të drejtë vote janë të regjistruar në Regjistrin Qendror Civil, duke saktësuar që informatat e nevojshme për Listën e Votuesve janë “emri, mbiemri, data e lindjes, adresa dhe Qendra e Votimit ku ai/ajo është caktuar për të votuar”, të dhëna këto që shënohen në gjuhët dhe alfabetet në të cilat shënimet origjinale mbahen në pajtim me Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve në Kosovë. Ligji dhe rregullativa e aplikueshme e KQZ-së, nuk përmban asnjë detyrim që votuesit të deklarojnë përkatësinë e tyre etnike për qëllime të Listës së Votuesve dhe ushtrimit të të drejtave aktive zgjedhore. Një qasje e tillë, në fakt, është në përputhje të plotë me instrumentet ndërkombëtare, duke përfshirë, siç është sqaruar përmes Raportit Shpjegues të Kodit të Praktikës së Mirë në Çështje Zgjedhore, dhe sipas të cilës, e ndër tjerash, as kandidatëve dhe as votuesve nuk duhet t’u kërkohet të tregojnë përkatësinë e tyre si pakicë kombëtare. Karakteristikat e votës që ndërlidhen me lirinë dhe fshehtësinë e saj janë të garantuara me të gjitha instrumentet ndërkombëtare, siç sqarohet detajisht në Aktgjykim. Për më tepër, bazuar në rregullativën e aplikueshme të PZAP-së dhe KQZ-së, shpallja e pavlefshme e fletëvotimeve përfshinë vetëm rrethanat në të cilat (i) në fletëvotim është shënuar më shumë se një subjekt politik; (ii) mënyra se si është shënuar e bën qëllimin e votuesit të paqartë; (iii) fletëvotimet nuk janë vulosur me vulë zyrtare; dhe (iv) votuesi e shënon vetëm kandidatin dhe jo subjektin politik. Rregullativa e lartcekur nuk përcakton asnjë kriter mbi bazën e të cilit mund të shpallen të pavlefshme fletëvotimet bazuar në përkatësinë etnike të votuesve.

samo okolnosti u kojima (i) na glasačkom listiću je označeno više od jednog političkog subjekta; (ii) način na koji je glasački listić za-beležen čini nameru birača nejasnom; (iii) glasački listić nije overen službenim pečatom; i (iv) birač označava samo kandidata, a ne i politički subjekt. Gore navedena regulativa ne utvrđuje nijedan kriterijum na osnovu kojeg se glasački listići mogu proglasiti nevažećim, a još manje kriterijum zasnovan na nacionalnu pripadnost birača.

Dok, u kontekstu prava na izbor, odnosno pasivnog aspekta biračkog prava, član 45. Ustava, izuzev starosti i ograničenja na osnovu odluke suda, ne utvrđuje nijedno drugo ograničenje ili uslovljavljanje. Međutim, u kontekstu parlamentarnih izbora, ovaj član se mora čitati i tumačiti zajedno sa članovima 64 [Struktura Skupštine], odnosno 71. [Kvalifikacije i Polna Jednakost] i 73. [Nemogućnost Kandidovanja] Ustava. Prvi, utvrđuje da dvadeset (20) mesta u Skupštini Kosova je garantovano za partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisne kandidate koji su se izjasnili da zastupaju srpsku zajednicu ili ostale zajednice, bez obzira na broj osvojenih mesta, dok drugi i treći, utvrđuju neophodne kvalifikacije za kandidovanje i okolnosti nemogućnosti kandidovanja za poslanike Skupštine. Za okolnosti konkretnog slučaja relevantan je povezanost članova 45. odnosno 64. Ustava.

Dalje, presuda pojašnjava da se tajno glasanje definiše i članom 64. Ustava, stavljajući naglasak i na otvorene izborne liste. Ovaj član takođe ističe da Skupština ima sto dvadeset (120) poslanika koji su izabrani tajnim glasanjem, na osnovu otvorenih lista, gde su dvadeset (20) mesta garantovana za predstavljanje zajednica koje nisu većina na Kosovu, na način propisan stavom 2. člana 64. Ustava. Takve garancije su propisane i članom

Ndërsa, në kontekst të së drejtës për t'u zgjedhur, përkatësisht aspektit pasiv të të drejtave zgjedhore, neni 45 i Kushtetutës, me përjashtim të moshës dhe kufizimit përmes vendimit gjyqësor, nuk përcakton asnjë kufizim apo kushtëzim tjetër. Megjithatë, në kontekst të zgjedhjeve parlamentare, ky nen duhet të lexohet dhe interpretohet së bashku edhe me nenet 64 [Struktura e Kuvendit], 71 [Kualifikimet dhe Barazia Gjinore] dhe 73 [Pamundësia e Kandidimit] të Kushtetutës, respektivisht. I pari përcakton që, njëzet (20) vende në Kuvendin e Kosovës janë të garantuara për partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetin serb ose komunitetet tjera, pa marrë parasysh numrin e vendeve të fituara, ndërsa i dyti dhe i treti, përcaktojnë kualifikimet e nevojshme për të kandiduar dhe rrethanat e pamundësisë së kandidimit për deputetë të Kuvendit. Për rrethanat e rastit konkret, relevante është ndërlidhshmëria e neneve 45 dhe 64 të Kushtetutës, respektivisht. Më tej, Aktgjykimi sqaron që votën e fshehtë e përcakton edhe neni 64 i Kushtetutës, duke vënë theks gjithashtu në lista të hapura zgjedhore. Ky nen gjithashtu thekson që Kuvendi ka njëqind e njëzet (120) deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë, bazuar në listat e hapura, ku njëzet (20) vende janë të garantuara për përfaqësimin e komuniteteve që nuk janë shumicë në Kosovë, në mënyrën e saktësuar në paragrafin 2 të nenit 64 të Kushtetutës. Këto garanci janë të saktësuar edhe në nenin 110 (Dispozitat e përgjithshme) të Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme, sipas të cilit, ndër tjerash, Republika e Kosovës konsiderohet një zonë zgjedhore me shumë kandidatë. Procedurat përkitazi me regjistrimin e partive politike dhe subjekteve politike, saktësohen në Kreun III (Regjistrimi i partive politike dhe certifikimi i subjekteve politike) të këtij ligji. Asnjë nga këto

110. (Opšte odredbe) Zakona o opštim izborima, prema kome se, između ostalog, Republika Kosovo smatra jedinstvenom electoralnom zonom sa više kandidata. Postupci u vezi sa registracijom političkih partija i političkih subjekata precizirana su u Poglavlju III (Registracija političkih partija i certifikacija političkih subjekata) ovog zakona. Nijedna od ovih procedura ne predviđa izuzetke ili posebne procedure u pogledu političkih subjekata koji se takmiču za garantovana mesta u Skupštini. Takav kriterijum, na osnovu stava 2. člana 64. Ustava, u kontekstu registracije gorenavedenih političkih subjekata, utvrđen je važećim pravilima CIK-a, a koja u okviru potrebne dokumentacije za relevantnu registraciju, predviđaju i "izjavu o etničkoj pripadnosti osnivača političke inicijative".

Imajući to u vidu, garantovanje određenih mesta u Skupštini zajednicama koja nisu u većini, na osnovu ustavnih i zakonskih odredbi kako je gore objašnjeno, neobavezujuće podrazumeva i obavezu da se ta mesta mogu osvojiti samo ako za njih glasa ista zajednica koja nije u većini, i prema tome uslovljavajući i aktivna biračka prava etničkom pripadnošću. Izveštaji i mišljenja Venecijanske komisije, uključujući pojašnjavajuće izveštaje međunarodnih instrumenata kako je pojašnjeno u presudi, pojašnjavaju izborne sisteme u svim evropskim državama i šire u kontekstu zbrinjavanja nacionalnih manjina i u meri u kojoj je to relevantno u okolnostima konkretnog slučaja, između ostalog, naglašavaju, (i) postoje izborni sistemi koji, u kontekstu pasivnih biračkih prava, utvrđuju dodatne garancije i/ili olakšice u vezi sa nacionalnim manjinama, uključujući zagarantovana mesta u tim skupštinama, dok u kontekstu aktivnih biračkih prava naglasak se stavlja na slobodu i tajnost glasanja; i (ii) izuzetno i u posebnim slučajevima, u kontekstu aktivnih biračkih prava, omogućuje se duplo glasanje ili zasebne

procedura nuk përcakton përjashtime apo procedura të veçanta në kuptim të subjekteve politike që garojnë për vende të garantuara në Kuvend. Një kriter i tillë, duke u bazuar në paragrafin 2 të nenit 64 të Kushtetutës, në kontekst të regjistrimit të subjekteve të lartcekura politike është i përcaktuar në rregullat e aplikueshme të KQZ-së, dhe të cilat në kuadër të dokumentacionit të nevojshëm për regjistrimin përkatës, gjithashtu parashohin “deklaratën e përkatësisë etnike të themeluesit të iniciativës politike”.

Thënë këtë, garantimi i vendeve të caktuara në Kuvend për komunitetet që nuk janë shumicë, bazuar në dispozitat kushtetuese dhe ligjore siç janë sqaruar më lart, jodetyrimisht ngërthen edhe detyrimin që këto vende të mund të fitohen vetëm nëse janë votuar nga po i njëjti komunitet që nuk është shumicë, duke kushëtuar për pasojë edhe të drejtat aktive zgjedhore në përkatësi etnike. Raportet dhe opinionet e Komisionit të Venecias, përfshirë raportet shpjeguese të instrumenteve ndërkombehtarë siç janë sqaruar në Aktgjykim, sqarojnë sistemet zgjedhore në të gjitha shtetet evropiane dhe më gjerë në kontekst të akomodimit të pakicave kombëtare dhe për aq sa është relevante në rrethanat e rastit konkret, ndër tjerash, theksojnë që (i) ka sisteme zgjedhore të cilat në kontekst të të drejtave pasive zgjedhore përcaktojnë garanci dhe/ose lehtësi shtesë lidhur me pakicat kombëtare, përfshirë vende të garantuara në kuvendet përkatëse, ndërsa në kontekst të të drejtave aktive zgjedhore vënë theksin në lirinë dhe fshehtësinë e votës; dhe (ii) përjashtimisht dhe në raste të veçanta, në kontekst të të drejtave aktive zgjedhore, mundësojnë votën e dyfishtë ose lista të veçanta zgjedhore për pakicat kombëtare, mekanizma këto të përcaktuara saktësisht në Kushtetutat dhe/ose ligjet e aplikueshme. Në Republikën e Kosovës, një sistem i tillë, i cili përcakton sistem të veçantë zgjedhor për

birache spiskove za nacionalne manjine, mehanizme koje se precizno utvrđuju važećim ustavima i/ili zakonima. U Republici Kosovo, takav sistem, koji propisuje poseban izborni sistem za zajednice koje nisu u većini u kontekstu aktivnih biračkih prava, nije utvrđen ni Ustavom niti Zakonom o opštim izborima. Glasanje je, prema Ustavu, lično, slobodno, jednako i tajno, dok, između ostalog, prema Kodeksu dobrih izbornih praksi, ni kandidati ni birači ne obavezuju se da otkrivaju njihovu pripadnost nacionalnoj manjini.

Štaviše, presuda se takođe poziva i na poslednje navedeni predmet, naime Bakirdzi i EC protiv Mađarske, koji je postao pravnosnažan dana 3. aprila 2023. godine. Ovaj predmet je jako relevantan za okolnosti konkretnog slučaja, jer se, između ostalog, tiče: (i) slobodnog izražavanja volje birača; (ii) nedostataka sistema glasanja nacionalnih manjina koji utiču na tajnost glasanja; (iii) sistema koji zahtevaju da kandidata nacionalne manjine biraju samo birači iste manjine; i (iv) sistema koji dozvoljavaju biračima nacionalnih manjina da glasaju samo za svoje dotične liste nacionalnih manjina, a ne za opšte liste političkih partija. U ovom slučaju, i uprkos činjenici da sam mađarski zakon utvrđuje povezivanje aktivnih i pasivnih biračkih prava sa dotičnom nacionalnom pripadnošću u pogledu određenih mesta u skupštini, ESLJP je, u kontekstu okolnosti novedenog predmeta, utvrdio da su biračka prava birača nacionalnih manjina bila povređena suprotno garancijama utvrđenim članom 3 Protokola br. 1 EKLJP-a, ističući, između ostalog, da (i) postoje sumnje da sistem, u kojem se može glasati samo za jednu specifičnu zatvorenu listu kandidata i koji zahteva od birača da se odriču svoje stranačke pripadnosti kako bi bili zastupljeni kao pripadnici nacionalne manjine, obezbeđuje “slobodno izražavanje mišljenja naroda pri izboru zakonodavne vlasti” i (ii) pravo na potpunu

komunitetet që nuk janë shumicë në kontekst të të drejtave aktive zgjedhore, nuk është i përcaktuar me Kushtetutë dhe as në Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme. Sipas Kushtetutës, vota është personale, e lirë, e barabartë dhe e fshehtë, ndërsa dhe ndër tjerash, sipas Kodit të Praktikave të Mira për Çështje Zgjedhore, as kandidatët dhe as votuesit nuk janë të detyruar të zbulojnë përkatësinë e tyre si pakicë kombëtare.

Për më tepër, Aktgjykimi i referohet edhe rastit të fundit të GJEDNJ-së, përkatësisht Bakirdzi dhe E.C kundër Hungarisë, i cili ka marrë formë të prerë më 3 prill 2023. Ky rast është tejet relevant për rrethanat e rastit konkret, sepse ndër të tjera, ka të bëjë me (i) shprehjen e lirë të vullnetit të votuesve; (ii) mangësitë e sistemit të votimit të pakicave kombëtare që ndikojnë në fshehtësinë e votimit; (iii) sistemet që kërkojnë që një kandidat i pakicës kombëtare të zgjedhet vetëm nga votuesit e të njëjtës pakicë; dhe (iv) sistemet që lejojnë votuesit e pakicave kombëtare të votojnë vetëm për listat e tyre përkatëse të pakicave kombëtare dhe jo për listat e përgjithshme të partive politike. Në këtë rast, dhe përkundër faktit që vet ligji hungarez përcakton ndërlidhjen në mes të të drejtave aktive dhe pasive zgjedhore me përkatësinë etnike përkatëse lidhur me vende të caktuara në kuvend, GJEDNJ, në kontekst të rrethanave të rastit përkatës, konstatoi që të drejtat zgjedhore të votuesve të pakicave kombëtare ishin cenuar në kundërshtim me garancitë e përcaktuara përmes nenit 3 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, duke theksuar, ndër tjerash, që (i) ka dyshime se një sistem në të cilin vota mund të hidhet vetëm për një listë specifike të mbyllur të kandidatëve dhe që kërkon nga votuesit të braktisin përkatësitë e tyre partiake në mënyrë që të kenë përfaqësim si anëtar të një pakice kombëtare, siguron “shprehje të lirë të mendimit të popullit në zgjedhjen e legjislativit”; dhe (ii) e drejta për fshehtësi të plotë të votës në rrethana të tilla,

tajnost glasanja u takvim okolnostima, nije pristupačno biračima nacionalne manjine.

Na osnovu gorenavedenih pojašnjenja, presuda pojašnjava da (i) na osnovu stava 2. člana 45. Ustava Republike Kosovo, glasanje je lično, jednako, slobodno i tajno; (ii) na osnovu stava 2. člana 64. Ustava, bez obzira na broj osvojenih mesta, dvadeset (20) mesta u Skupštini Republike Kosovo pripada zajednicama koje nisu većina na način koji specifikuje ovaj član; (iii) Ustav, međunarodni instrumenti specifikovani u njegovom članu 22. (Direktna primena međunarodnih sporazuma i instrumenata), sudska praksa ESLJP-a i Zakon o opštim izborima, u pogledu aktivnih biračkih prava, ne uključuju obavezivanje birača da biraju samo partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisne kandidate koji se izjašnjavaju da zastupaju zajednicu kojoj oni pripadaju, i u kontekstu pasivnih biračkih prava, ni mesta u Skupštini Kosova zagarantovana za partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisne kandidate nisu uslovljena samo sa glasovima građana koji pripadaju zajednicama za koje se izjašnjavaju da pripadaju; i (iv) ako se država opredeli za takav sistem, isti mora biti propisan zakonima koje usvaja Skupština i u skladu sa ustavnim utvrđivanjima i vrednostima; i (v) na osnovu sudske prakse ESLJP-a, nije uloga sudova da utvrđuju volju birača i da svako proglašenje glasačkih listića nevažećim mora biti zasnovano na jasnoj pravnoj osnovi i na precizno vođenom postupku kao što je propisano važećim zakonima i primenljivom regulativom. U kontekstu ovog poslednjeg, presuda pojašnjava da u okviru postojećeg izbornog sistema u Republici Kosovo ne postoji pravni osnov po kome bi se glasački listići proglasili nevažećim na određenim biračkim mestima na osnovu pretpostavki o etničkoj pripadnosti birača uključujući proporciju između broja glasačkih listića koje je mogla da osvoji partija, koalicija, građanska

nuk është në dispozicion të votuesve të pakicës kombëtare.

Bazuar në sqarimet e lartcekura, Aktgjykimi thekson që (i) sipas paragrafit 2 të nenit 45 të Kushtetutës, vota është personale, e barabartë, e lirë dhe e fshehtë; (ii) sipas paragrafit 2 të nenit 64 të Kushtetutës, pa marrë parasysh numrin e vendeve të fituara, njëzet (20) vende në Kuvendin e Republikës së Kosovës i takojnë komuniteteve që nuk janë shumicë në mënyrën e saktësuar në këtë nen; (iii) Kushtetuta, instrumentet ndërkombëtare të saktësuar në nenin 22 [Zbatimi i drejtpërdrejtë i Marrëveshjeve dhe Instrumenteve Ndërkombëtare] të saj, praktika gjyqësore e GJEDNJ-së dhe Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme, në kontekst të të drejtave aktive zgjedhore, nuk përfshijnë detyrimin që votuesit të zgjedhin vetëm partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur që deklarohen që përfaqësojnë komunitetin që ata i përkasin dhe në kontekst të të drejtave pasive zgjedhore, as vendet e garantuara në Kuvendin e Kosovës për partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët të pavarur, nuk janë të kushtëzuara vetëm në votën e qytetarëve që u përkasin komuniteteve që ata deklarojnë që i përfaqësojnë; (iv) nëse shteti përcaktohet për një sistem të tillë, i njëjti duhet të jetë i përcaktuar përmes ligjeve të miratuara nga Kuvendi dhe në përputhje me përcaktimet dhe vlerat kushtetuese; dhe (v) sipas praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së, nuk është roli i gjykatave të përcaktojnë vullnetin e votuesve dhe çdo shpallje e pavlefshme e votave duhet të jetë e bazuar në bazë të qartë ligjore dhe në procedurë të saktë të ndjekur, siç është përcaktuar në ligjet dhe rregullativën e aplikueshme. Në kontekst të këtyre të fundit, Aktgjykimi sqaron që në kuadër të sistemit zgjedhor në Republikën e Kosovës, nuk ka asnjë bazë ligjore mbi të cilën do të mund të shpallen të pavlefshme fletëvotimet në vendvotime të caktuara, duke u bazuar mbi supozimet për përkatësinë etnike të votuesve,

inicijativa i nezavisni kandidat koji se izjašnjava da zastupa zajednicu koja nije većina i izračunatog broja birača iste zajednice na određenim biračkim mestima.

Shodno tome, a u nedostatku ustavnog i/ili zakonskog osnova za proglašenje glasačkih listića nevažećim na pojedinim biračkim mestima u opštinama Kamenica, odnosno Gračanica, Sud utvrđuje da odbijanje poništenja/proglašenja nevažećim glasačkih listića u gore navedenim opštinama osporenom presudom Vrhovnog suda, nije rezultiralo povredom prava podnosioca zahteva da bude biran u Skupštini Kosova, shodno stavu 1 člana 45. Ustava u vezi sa članom 3. Protokola br. 1 EKLJP-a.

U stvari, i sam podnosilac zahteva stavlja naglasak na činjenicu da nema ustavnog i/ili zakonskog osnova u Republici Kosovo za proglašenje glasačkih listića nevažećim na osnovu etničke pripadnosti birača. Sledstveno tome, isti zahteva od Suda da obaveže Skupštinu Republike Kosovo da preduzme adekvatne mere, kroz donošenje zakona koji mogu utvrditi posebne liste za zajednice koje nisu većina, putem kojih bi se obezbedila delotvorno učešće zajednicama, tako da i između ostalog, zagantovana mesta mogla biti osvojena, samo ukoliko za njih glasaju pripadnici iste zajednice koju se izjašnjavaju da zastupaju.

Imajući to u vidu, između ostalog, presuda razjašnjava da u pogledu zahteva iznetih na osnovu stava 7 člana 113. Ustava, kao što su okolnosti konkretnog slučaja, pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode prekršena od strane javnih organa. Dok, na osnovu člana 63 [Osnovne Odredbe] Ustava, Skupština je najviša zakonodavna institucija Republike Kosovo, koja ima punu nadležnost da utvrdi model i specifičnosti izbornog sistema kroz usvojene zakone. Na osnovu principa podele i kontrole balansa vlasti, zakoni koje je usvojila Skupština mogu biti

përfshirë proporcionin në mes të numrit të fletëvotimeve që mund të ketë fituar një parti, koalicion, nismë qytetare dhe kandidat i pavarur që deklaroi që përfaqëson një komunitet që nuk është shumicë dhe numrit të kalkuluar të votuesve të të njëjtit komunitet në vendvotime të caktuara.

Rrjedhimisht, dhe në mungesë të një baze kushtetuese dhe/ose ligjore për shpalljen e pavlefshme të fletëvotimeve në vendvotime të caktuara në komunat e Kamenicës dhe Graçanicës, respektivisht, Gjykata konstatoi që refuzimi i anulimit/shpalljes së pavlefshme të fletëvotimeve në komunat e lartcekura përmes Aktgjykimit të kontestuar të Gjykatës Supreme, nuk ka rezultuar në cenimin e të drejtave të parashtruesit të kërkesës për t'u zgjedhur në Kuvendin e Kosovës sipas paragrafit 1 të nenit 45 të Kushtetutës në lidhje me nenin 3 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së.

Në fakt, parashtruesi i kërkesës edhe vet vuri theksin në faktin që nuk ka bazë kushtetuese dhe/ose ligjore në Republikën e Kosovës për të shpallur të pavlefshme fletëvotimet bazuar në përkatësinë etnike të votuesve. Për pasojë, kërkoi nga Gjykata që e njëjta të detyrojë Kuvendin e Republikës së Kosovës që të ndërmerri masa adekuate, përmes nxjerrjes së ligjeve që mund të përcaktojnë lista të veçanta për komunitetet që nuk janë shumicë, përmes të cilave, do të sigurohej pjesëmarrja efektive e komuniteteve, ashtu që dhe ndër tjerash, vendet e garantuara në Kuvendin e Kosovës do të mund të fitoheshin vetëm nëse votohen nga anëtarët e të njëjtit komunitet të cilin ata deklarohen që e përfaqësojnë.

Thënë këtë, ndër tjerash, Aktgjykimi sqaron që në kontekst të kërkesave të parashtruara bazuar në paragrafin 7 të nenit 113 të Kushtetutës, siç janë rrethanat e rastit konkret, individët janë të autorizuar të ngrenë shkeljet nga autoritetet publike të të drejtave dhe lirive të tyre individuale. Ndërsa, bazuar në nenin 63 [Parimet e

predmet ocene ustavnosti od strane Ustavnog suda ako se isti pred njim osporavaju na osnovu odredaba člana 113. Ustava.

Na kraju, presuda pojašnjava još tri druga pitanja a koja se odnose na okolnosti konkretnog slučaja kao u nastavku (i) jednu drugu presudu Vrhovnog suda kojom je odlučeno slično kao u okolnostima podnosioca zahteva; (ii) obavezu da se prate relevantne procedure za proglašenje glasova nevažećim, uključujući i razmatranje navoda o povredama, odnosno potencijalnim krivičnim delima, u vezi sa sprovođenjem izbornih pravila i procedura, kako je propisano važećim zakonima; i (iii) dejstva ove presude.

U vezi sa prvim pitanjem, presuda pojašnjava da se podnosilac zahteva u svom podnesku takođe pozvao i na presudu Vrhovnog suda, odnosno [AA. br. 30/2021], koja je doneta nakon žalbi političkih subjekata koji predstavljaju bošnjačku zajednicu Naša Inicijativa; Lista Boshnjake Unioni Social Demokrat i Nova Demokratska Stranka, i koja, prema podnosiocu zahteva, na osnovu istog tumačenja stava 4. člana 58. Ustava, poništala/proglasila nevažećim glasačke listiće na svim biračkim mestima koje su osporili politički subjekti koji su se žalili. Sud ističe da ova presuda nikada nije osporena pred Sudom i sledstveno, nije bila podvrgnuta oceni njene ustavnosti.

U vezi sa drugim pitanjem, presuda pojašnjava da se stav 1. člana 64. Ustava specifično poziva na „broj važećih glasova“ pri određivanju mesta osvojenih u Skupštini Republike, dok su relevantna zakonska osnova i način proglašenja glasova nevažećim utvrđena Zakonom o opštim izborima i drugom važećom izbornom regulativom. Presuda naglašava činjenicu da na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i primenjivih zakona Republike Kosovo, proglašenje glasova nevažećim mora biti zasnovano na jasnom pravnom osnovu. Štaviše,

Përgjithshme] të Kushtetutës, institucion ligjvënës i Republikës së Kosovës është Kuvendi. Ky i fundit ka kompetencën e plotë që të përcaktojë modelin dhe specifikat e sistemit zgjedhor përmes ligjeve të miratuara. Bazuar në parimin e ndarjes dhe balancimit të pushteteve, ligjet e miratuara nga Kuvendi mund t'i nënshtrohen vlerësimit të kushtetutshmërisë nga Gjykata Kushtetuese, nëse kontestohen para saj bazuar në dispozitat e nenit 113 të Kushtetutës.

Në fund, Aktgjykimi sqaron edhe tri çështje tjera të cilat ndërliken me rrethanat e rastit konkret, si në vijim (i) një Aktgjykim tjetër të Gjykatës Supreme dhe i cili ka vendosur ngjashëm si në rrethanat e parashtruesit të kërkesës; (ii) detyrimin e ndjekjes së procedurave të nevojshme për shpalljen e pavlefshme të votave, duke përfshirë edhe trajtimin e pretendimeve për shkelje, përkatësisht vepra të mundshme penale, lidhur me zbatimin e rregullave dhe procedurave zgjedhore, siç janë të përcaktuara në ligjet e aplikueshme; dhe (iii) efektet e këtij Aktgjykimi.

Lidhur me çështjen e parë, Aktgjykimi sqaron që parashtruesi i kërkesës në parashtrësën e tij i është referuar edhe një Aktgjykimi të Gjykatës Supreme, përkatësisht [AA.nr.30/2021], që është nxjerrë pas apeleve të subjekteve politike që përfaqësojnë komunitetin boshnjak Nasha Iniciativa; Lista Boshnjake Unioni Social Demokrat dhe Nova Demokratska Stranka, dhe i cili, sipas parashtruesit të kërkesës, bazuar në të njëjtin interpretim të paragrafit 4 të nenit 58 të Kushtetutës, ka anuluar/shpallur të pavlefshme fletëvotimet në të gjitha vendvotimet të cilat ishin kontestuar nga subjektet politike ankuese. Gjykata sqaron që, ky Aktgjykim asnjëherë nuk është kontestuar para Gjykatës dhe për pasojë nuk i është nënshtuar vlerësimit të kushtetutshmërisë së tij.

Lidhur me çështjen e dytë, Aktgjykimi sqaron që paragrafi 1 i nenit 64 të Kushtetutës i referohet

Sud naglašava da su krivična dela protiv izbornih prava propisana u poglavlju XVIII Krivičnog zakonika Republike Kosovo. Navode o povredama tokom izbornog procesa, uključujući zloupotrebu prava na glasanje i procedure kojima se iste adresiraju, su precizirane u Zakonu o opštim izborima ali i u Krivičnom zakoniku i u Zakoniku o krivičnom postupku Republike Kosovo.

Na kraju, a u vezi sa trećim pitanjem, odnosno dejstvom ove presude, poslednje navedena pojašnjava da, kao što je Sud precizirao u prethodnim presudama koje se odnose na individualna prava u postizbornim sporovima vezanim za parlamentarnim izborima, odnosno u (i) presudi KI207/19, sa podnosiocima NISMA Socialdemokrate, Aleanca Kosova e Re i Partia e Drejtësisë, u vezi sa ocnom ustavnosti presuda [A.A.U.ZH. br. 20/2019] od 30. oktobra 2019. godine i [A.A.U.ZH. br. 21/2019] od 5. novembra 2019. godine Vrhovnog suda Republike Kosovo; i (ii) presudi u slučajevima KI45/20 i KI46/20, sa podnositeljka Tinka Kurti i Drita Millaku, u vezi sa ocnom ustavnosti rešenja [AA. br. 4/2020] od 19. februara 2020. godine i [AA. br. 3/2020] od 19. februara 2020. godine Vrhovnog suda, na osnovu načela pravne sigurnosti, ova presuda ne može proizvoditi retroaktivno pravno dejstvo na objavljeni izborni rezultat u vezi sa parlamentarnim izborima od 14. februara 2021. godine.

Zaključak

Sud je, jednoglasno, odlučio da (i) proglasi zahtev koji je podneo PREBK neprihvatljivim zbog neiscrpljivanja zakonom definisanih pravnih sredstava; i (ii) da proglasi zahtev koji je podnelo PLE prihvatljivim za razmatranje merituma; dok je većinom glasova odlučio da (iii) utvrdi da presudom [AA.br.29/2021] Vrhovnog suda od 12. marta 2021. godine nije povređeno pravo podnosioca zahteva,

specifikisht “numrit të votave të vlefshme” në përcaktimin e vendeve të fituara në Kuvendin e Republikës, ndërsa bazat përkatëse ligjore dhe mënyra e shpalljes së votave të pavlefshme është e përcaktuar në Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme dhe rregullativën tjetër të aplikueshme zgjedhore. Aktgjykimi vë theks në faktin që, bazuar në praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së por edhe ligjet e aplikueshme të Republikës së Kosovës, shpallja e pavlefshme e votave, duhet të jetë e bazuar në bazë të qartë ligjore. Për më tepër, Gjykata thekson që veprat penale kundër të drejtave të votimit janë të përcaktuara në Kapitullin XVIII të Kodit Penal të Republikës së Kosovës. Pretendimet për shkelje përgjatë procesit zgjedhor, duke përfshirë keqpërdorimin e të drejtës së votimit dhe procedurat si të njëjtat adresohen, janë të saktësuar në Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme, por edhe në Kodin e Penal dhe atë të Procedurës Penale të Republikës së Kosovës.

Në fund, dhe lidhur me çështjen e tretë, përkatësisht efektet e këtij Aktgjykimi, ky i fundit sqaron që, ashtu siç Gjykata ka saktësuar në Aktgjykime paraprake që ndërlidhen me të drejta individuale në konteste paszgjedhore që ndërlidhen me zgjedhje parlamentare, përkatësisht në (i) Aktgjykimin KI207/19, me parashtrues NISMA Socialdemokrate, Aleanca Kosova e Re dhe Partia e Drejtësisë, lidhur me vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimeve [A.A.U.ZH.nr.20/2019] të 30 tetorit 2019 dhe [A.A.U.ZH.nr.21/2019] të 5 nëntorit 2019 të Gjykatës Supreme të Republikës së Kosovës; dhe (ii) Aktgjykimin në rastet KI45/20 dhe KI46/20, me parashtruese *Tinka Kurti dhe Drita Millaku*, lidhur me vlerësimin e kushtetutshmërisë së Aktvendimeve [AA.nr. 4/2020] të 19 shkurtit 2020 dhe [AA.nr.3/2020] të 19 shkurtit 2020 të Gjykatës Supreme, bazuar në parimin e sigurisë juridike, ky Aktgjykim nuk mund të prodhojë efekt juridik prapaveprues në rezultatit e shpallur

odnosno PLE, da bude biran u Skupštini nakon parlamentarnih izbora 14. februara 2021. godine, shodno stavu 1. člana 45. [Pravo na izbor i učešće] Ustava u vezi sa članom 3. (Pravo na slobodne izbore) Protokola br. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima; i (iv) utvrdi da ova presuda nema retroaktivno dejstvo i da, na osnovu principa pravne sigurnosti, ne utiče na prava trećih lica. Presuda biće dopunjena podudarnim mišljenjem.

zgjedhor përkitazi me zgjedhjet parlamentare të 14 shkurtit 2021.

Përfundimi

Gjykata, njëzëri, vendosi që (i) kërkesën e parashtruar nga PREBK, tadeklorojë të papranueshme, si rezultat i mosshterimit të mjeteve juridike të përcaktuara me ligj; dhe (ii) kërkesën e parashtruar nga PLE, tadeklorojë të pranueshme për shqyrtim në merita; ndërsa, me shumicë, ka vendosur që (iii) të konstatojë se Aktgjykimi [AA.nr.29/2021] i 12 marsit 2021 i Gjykatës Supreme nuk ka cenuar të drejtën e parashtruesit të kërkesës, përkatësisht PLE-së, për t'u zgjedhur në Kuvend pas zgjedhjeve parlamentare të 14 shkurtit 2021, sipas paragrafit 1 të nenit 45 [Të Drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes] të Kushtetutës në lidhje me nenin 3 (E drejta për zgjedhje të lira) të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; dhe (iv) të konstatojë që ky Aktgjykim nuk ka efekt prapaveprues dhe që në bazë të parimit të sigurisë juridike, nuk afekton të drejtat e palëve të treta. Aktgjykimi është plotësuar me mendim konkurrues.

Neni 46 [Mbrojtja e Pronës]

Neni 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm]

Parimi i “gjykatës së themeluar me ligj” dhe e drejta për kompensim për pronën e shpronësuar

KI212/21, Parashtrues: Behar Emini, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së Aktvendimit të Gjykatës Supreme të Kosovës [Rev. nr. 382/2021], të 22 shtatorit 2021

Trajtimi i revizionit të palës nga Gjykata Supreme në mungesë të juridiksionit të përcaktuar me ligj, cenon parimin e “gjykatës së themeluar me ligj” si pjesë përbërëse e një Gjykimi të drejtë, ndërsa vonesa në dhënien e kompensimit të menjëhershëm dhe adekuat për

Član 46. [Pravo na imovinu]

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

Načelo „zakonom ustanovljenog suda“ i pravo na naknadu za eksproprisanu imovinu

KI212/21, Podnosilac zahteva: Behar Emini, ocena ustavnosti rešenja Vrhovnog suda Kosova [Rev. br. 382/2021] od 22. septembra 2021. godine

Postupanje po reviziji strane od strane Vrhovnog suda u nedostatku zakonom utvrđene nadležnosti, povređuje načelo „zakonom ustanovljenog suda“ kao sastavnog dela pravičnog suđenja, dok odlaganje davanja

shpronësimin e paluajtshmërisë përbën shkelje të së drejtës në pronë: shkelje e të drejtave kushtetuese.

Faktet

Rrethanat e rastit konkret ndërlidhen me kërkesëpadinë e parashtruesit të kërkesës të iniciuar në procedurë jo-kontestimore për caktimin e kompensimit si rezultat ipaluajtshmërisë së shpronësuar nga Kuvendi Komunal i Komunës së Gjilanit.

Më 29 qershor 1995, Kuvendi i Komunës së Gjilanit kishte vendosur për eksproprijimin/shpronësimin me të drejtën për kompensim të paluajtshmërisë për ndërtimin e një rruge qarkore në Komunën e Gjilanit, një pjesë e së cilës paluajtshmëri, kishte qenë në posedim të paraardhësit ligjor të parashtruesit të kërkesës. Gjykata Themelore, përmes Aktgjykimit [C.nr. 11/2009] të 25 shkurtit 2013, kishte vërtetuar të drejtën e pronësisë në emër të parashtruesit të kërkesës lidhur me paluajtshmërinë në fjalë dhe për pasojë, kishte filluar procedura jo-kontestimore lidhur me kompenzimin si rezultat i eksproprijimit/shpronësimit.

Gjykata Themelore përmes Aktvendimit [N.nr. 109/2008], të 11 marsit 2014, kishte caktuar kompenzimin për paluajtshmërinë e shpronësuar tashmë në emër të parashtruesit të kërkesës, i vërtetuar edhe nga ana e Gjykatës së Apelit. Megjithatë, si rezultat i Aktvendimit [Rev. Nr. 73/2015] të 20 prillit 2015 të Gjykatës Supreme, përmes të cilit ishte aprovuar revizioni i Komunës së Gjilanit, rasti ishte kthyer në rivendosje në Gjykatën Themelore me rekomandimin për vlerësimin e shumës nga një ekspertizë përkatëse në pajtim me ligjin. Kjo e fundit, në procedurë të rivendosjes përmes Aktvendimit [Cn. Nr. 119/2015] të 24 shkurtit 2017, kishte aprovuar pjesërisht propozimin e parashtruesit të kërkesës për kompensim të paluajtshmërisë së shpronësuar dhe për pasojë

neposredne i adekvatne naknade za eksproprijaciju nepokretnosti predstavlja povredu prava svojine: *povredu ustavnog prava*

Çinjenice

Okolnosti konkretnog slučaja povezane su sa tužbenim zahtevom podnosioca zahteva podnetim u vanparničnom postupku radi određivanja naknade kao rezultat eksproprijacije nepokretnosti od strane Skupštine opštine Gnjilane.

Dana 29. juna 1995. godine, Skupština opštine Gnjilane je donela odluku o eksproprijaciji sa pravom na naknadu za nepokretnost za potrebe izgradnje obilaznice u opštini Gnjilane, pri čemu je jedan deo te nepokretnosti bio u posedu pravnog prethodnika podnosioca zahteva. Osnovni sud je presudom [C. br. 11/2009] od 25. februara 2013. godine, utvrdio pravo svojine na ime podnosioca zahteva u vezi sa predmetnom nepokretnošću i kao rezultat toga je pokrenut vanparnični postupak u vezi sa naknadom kao rezultat eksproprijacije. Osnovni sud je rešenjem [N. br. 109/2008] od 11. marta 2014. godine, odredio naknadu za eksproprijisanu nepokretnost sada na ime podnosioca zahteva, koje rešenje je potvrđeno i od strane Apelacionog suda. Međutim, kao rezultat rešenja [Rev. br. 73/2015] Vrhovnog suda od 20. aprila 2015. godine, kojim je usvojena revizija opštine Gnjilane, predmet je vraćen Osnovnom sudu na ponovno odlučivanje sa preporukom da se iznos proceni relevantnim veštačenjem u skladu sa zakonom. Osnovni sud je u postupku ponovljenog odlučivanja, rešenjem [Cn. br. 119/2015] od 24. februara 2017. godine, delimično usvojio predlog podnosioca zahteva za naknadu eksproprijisane imovine i sledstveno tome odredio vrednost naknade za podnosioca zahteva. Ovo poslednje rešenje Osnovnog suda potvrđeno je

kishte caktuar vlerën e kompensimit për parashtruesin e kërkesës. Ky Aktvendim i fundit i Gjykatës Themelore ishte vërtetuar edhe përmes Aktvendimit [Ac. Nr. 4784/17], të 24 majit 2021 të Gjykatës së Apelit. Kundër këtyre dy Aktvendimeve të fundit, përkatësisht të Gjykatës Themelore dhe të Gjykatës së Apelit, Komuna e Gjilanit, në cilësinë e kundërpropozuesit, kishte parashtruar revizion në Gjykatën Supreme, me ç'rast kjo e fundit kishte: (i) aprovuar revizionin e Komunës së Gjilanit, (ii) ndryshuar Aktvendimin e Gjykatës Themelore dhe Aktvendimin e Gjykatës së Apelit; dhe (iii) refuzuar propozimin e parashtruesit të kërkesës për kompensimin e paluajtshmërisë së shpronësuar, me arsyetimin se, bazuar në dispozitat e Ligjit të aplikueshëm për Marrëdhëniet e Detyrimeve, kërkesa e parashtruesit të kërkesës ishte parashkruar.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Parashtruesi i kërkesës para Gjykatës pretendoi se atij i janë shkelur të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me nenin 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] në ndërlidhje me nenin 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe nenin 46 [Mbrotjtja e Pronës] të Kushtetutës, pasi që: (i) bazuar në nenin 2b të Ligjit mbi Eksproprijimin, të aplikueshëm në rrethanat e rastit të tij, revizioni kundër vendimeve të Gjykatës Themelore dhe të Gjykatës së Apelit nuk ishte i lejuar; dhe se (ii) procedura e caktimit të kompensimit për shpronësim të paluajtshmërisë nuk ishte zhvilluar me urgjencën e përcaktuar me ligj. Nga pretendimet e lartcekura të parashtruesit të kërkesës, në kuptim të së drejtës së tij për gjykim të drejtë dhe të paanshëm, rezulton që çështjet e ngritura në kërkesën e tij ndërlidhen me mungesën e juridiksionit të Gjykatës Supreme për të vendosur në revizion, të cilat

i rešenjem [Ac. br. 4784/17] Apelacionog suda od 24. maja 2021. godine. Protiv ova poslednja dva rešenja, odnosno rešenja Osnovnog i Apelacionog suda, opština Gnjilane je u svojstvu protivpredlagača podnela reviziju Vrhovnom sudu, a ovaj je povodom toga: (i) usvojio reviziju opštine Gnjilane; (ii) preinačio rešenje Osnovnog suda i rešenje Apelacionog suda; i (iii) odbio predlog podnosioca zahteva za naknadu eksproprijisane nepokretnosti, sa obrazloženjem da je na osnovu odredbi važećeg Zakona o obligacionim odnosima, zahtev podnosioca zahteva zastareo.

Žalba podnosioca zahteva

Podnosilac zahteva je pred Sudom tvrdio da su mu povredena osnovna prava i slobode zagantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima i članom 46. [Zaštita imovine] Ustava, iz razloga što: (i) na osnovu člana 2b Zakona o eksproprijaciji, koji je primenljiv u okolnostima njegovog slučaja, revizija protiv odluka Osnovnog i Apelacionog suda, nije bila dozvoljena; i (ii) postupak određivanja naknade za eksproprijaciju nepokretnosti nije sproveden sa hitnošću koja je utvrđena zakonom. Iz napred pomenutih navoda podnosioca zahteva, u smislu njegovog prava na pravično i nepristrasno suđenje, proizilazi da se pitanja koja su pokrenuta u njegovom zahtevu tiču nedostatka nadležnosti Vrhovnog suda da odlučuje o reviziji, koji navodi su u suštini i na osnovu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava povezani sa kriterijumom prava na “zakonom ustanovljeni sud”, zagantovanog stavom 2. člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Njegov navod koji se odnosi na hitnu prirodu postupka za određivanje iznosa naknade kao rezultat eksproprijacije imovine na osnovu odredbi

pretendime në thelb dhe bazuar në praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, ndërlidhen me kriterin e së drejtës për një “*gjykatë të themeluar me ligj*”, të garantuar me paragrafin 2 të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Përderisa pretendimi i tij që ndërlidhet me karakterin urgjent të procedurës për caktimin e shumës së kompensimit si rezultat i shpronësimit të pronës bazuar në dispozitat e ligjeve të aplikueshme, ndërlidhet me garancitë e përcaktuara në paragrafin 3 të nenit 46 të Kushtetutës në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e pretendimeve të parashtresit të kërkesës, Gjykata fillimisht shtjelloi dhe pastaj aplikoi në rastin konkret (i) parimet e përgjithshme të praktikës së saj gjyqësore dhe të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut lidhur me parimin e “*gjykatës së themeluar me ligj*”; dhe (ii) në kuptim të së drejtës në pronë, aplikoi edhe garancitë e përcaktuara në dispozitat kushtetuese dhe ligjore që ndërlidhen me të drejtën për kompensim në rast të shpronësimit të pronës, si dhe parimet e vendosura përmes praktikës gjyqësore relevante të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe të vet Gjykatës.

Së pari, në aplikimin e parimeve që ndërlidhen me të drejtën për një “*gjykatë të themeluar me ligj*”, duke përfshirë praktikën e vet Gjykatës në raste të ngjashme, ndër tjerash, u sqarua që bazuar në nenin 2b të Ligjit mbi Eksproprijimin (Gazeta Zyrtare e KSAK 46/86), kundër vendimeve të formës së prerë mbi caktimin e kompensimit, revizioni nuk është i lejuar dhe rrjedhimisht, Gjykata Supreme nuk kishte juridiksion për të vendosur në lidhje me revizionin e palës së paditur. Në këtë kuptim, Gjykata rikujton se përmes Aktvendimit [Ac.

važecih zakona tiče se garancija utvrđenih u stavu 3. člana 46. Ustava u vezi sa članom 1. Protokola br. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Nalazi Suda

Prilikom ocene navoda podnosioca zahteva, Sud je najpre razradio, a potom i primenio na konkretan slučaj (i) opšta načela iz svoje sudske prakse i sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu načela “*zakonom ustanovljenog suda*”; i (ii) u smislu prava na imovinu, primenio i garancije utvrđene ustavnim i zakonskim odredbama koje se odnose na pravo na naknadu u slučaju eksproprijacije imovine, kao i načela ustanovljena relevantnom sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava i samog Suda.

Prvo je, prilikom primene načela koja se odnose na pravo na “*zakonom ustanovljeni sud*”, uključujući i praksu samog Suda u sličnim slučajevima, između ostalog, objašnjeno da na osnovu člana 2b Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK 46/86), protiv pravosnažnih odluka o određivanju naknade nije dozvoljena revizija i da samim tim Vrhovni sud nije imao nadležnost da odlučuje povodom revizije tužene strane. U tom smislu, Sud podseća da je rešenjem [Ac. br. 4784/17] Apelacionog suda od 24. maja 2021. godine potvrđeno rešenje [Cn. br. 119/2015] Osnovnog suda od 24. februara 2017. godine, koje je doneto u postupku ponovljenog odlučivanja, a kojim je određen iznos naknade za spornu nepokretnost. Shodno tome, u nedostatku nadležnosti da odlučuje u ovom predmetu povodom revizije, isti se ne može smatrati “*zakonom ustanovljenim sudom*” u smislu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Nr. 4784/17] të Gjykatës së Apelit, të 24 majit 2021, ishte vërtetuar Aktvendimi [Cn. Nr. 119/2015] i Gjykatës Themelore i 24 shkurtit 2017, i nxjerrë në procedurë të rivendosjes, përmes të cilit ishte caktuar shuma e kompensimit për paluajtshmërinë e kontestuar. Rrjedhimisht, në mungesë të juridiksionit për të vendosur në këtë çështje përmes revizionit, e njëjta nuk mund të konsiderohet si “*gjykatë e themeluar me ligj*” në kuptim të nenit 31 të Kushtetutës në lidhje me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Së dyti, në aplikimin e parimeve që ndërliiden me të drejtën e parashtruesit të kërkesës për kompensim si rezultat i shpronësimit të paluajtshmërisë së tij dhe karakterit urgjent të një procedure të tillë, Gjykata vlerësoi se, si rezultat i kalimit të një periudhe të konsiderueshme të zhvillimit të procedurave në procedurë jo-kontestimore, procedura e kompensimit për shpronësimin e paluajtshmërisë nuk ishte zhvilluar me urgjencën e kërkuar sipas paragrafit 3 të nenit 46 të Kushtetutës dhe nenit 2b të Ligjit për Plotësimin dhe Ndryshimin e Ligjit mbi Eksproprijimin. Më specifikisht, Gjykata konsideroi se si rezultat i vonësës në dhënien e kompensimit të menjëhershëm dhe adekuat për shpronësimin e paluajtshmërisë së tij, ishte prishur ekuilibri i drejtë midis mbrojtjes së pronës dhe kërkesave të interesit të përgjithshëm, dhe rrjedhimisht parashtruesit të kërkesës i ishte cenuar e drejta në pronë e garantuar me paragrafin 3 të nenit 46 të Kushtetutës në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Përfundimi

Përfundimisht, bazuar edhe në sqarimet e dhëna në Aktgjykimin e publikuar, Gjykata konstatoi se Aktvendimi [Rev. Nr. 382/2021] i Gjykatës Supreme i 22 shtatorit 2021 nuk është

Drugo, prilikom primene načela koja se odnose na pravo podnosioca zahteva na naknadu kao rezultat eksproprijacije njegove nepokretnosti i hitnu prirodu takvih postupaka, Sud je ocenio da kao rezultat protoka znatnog perioda vođenja postupaka u vanparničnom postupku, postupak naknade za eksproprijaciju nepokretnosti nije sproveden sa hitnošću koja se zahteva stavom 3. člana 46. Ustava i članom 2b Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji. Konkretnije, Sud je smatrao da je kao rezultat kašnjenja u dodeli neposredne i adekvatne naknade za eksproprijaciju njegove nepokretnosti narušena pravična ravnoteža između zaštite imovine i zahteva opšteg interesa, i da je samim tim podnosiocu zahteva povređeno pravo na imovinu zagantovano stavom 3. člana 46 Ustava u vezi sa članom 1. Protokola br. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Zaključak

Konačno, i na osnovu objašnjenja datih u objavljenoj presudi, Sud je utvrdio da rešenje [Rev. br. 382/2021] Vrhovnog suda od 22. septembra 2021. godine nije u saglasnosti sa (i) stavom 2. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima i (ii) stavom 3. člana 46. [Zaštita imovine] Ustava u vezi sa članom 1. (Zaštita imovine) Protokola br. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sledstveno tome, Sud je proglasio ništavim rešenje [Rev. br. 382/2021] Vrhovnog suda od 22. septembra 2021. godine i utvrdio da je rešenje [Ac. br. 4784/17] Apelacionog suda od 24. maja 2021. godine, konačno i obavezujuće.

në përputhshmëri (i) me paragrafin 2 të nenit 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] të Kushtetutës në lidhje me paragrafin 1 të nenit 6 (E drejta për një proces të rregullt) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe (ii) me paragrafin 3 të nenit 46 [Mbrojtja e Pronës] të Kushtetutës në lidhje me nenin 1 (Mbrojtja e pronës) të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Si rezultat i këtij konstatimi, Gjykata shpalli të pavlefshëm Aktvendimin [Rev. Nr. 382/2021] e Gjykatës Supreme të 22 shtatorit 2021 dhe konstatoi se Aktvendimi [Ac. Nr. 4784/17] i Gjykatës së Apelit i 24 majit 2021, është përfundimtar dhe i detyrueshëm.

Neni 65 [Kompetencat e Kuvendit]

Roli Mbikqyrës i Kuvendit

KO139/21, Parashtrues: Fadil Nura dhe 9 deputetë të tjerë, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Vendimit nr. 08-V-040 të Kuvendit të Republikës së Kosovës, të 21 korrikut 2021, për shkarkimin e anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave

Me rastin e shkarkimit të anëtarëve të Bordit të Hekurudhave, Kuvendi ka vepruar në rolin mbikëqyrës ashtu siç është përcaktuar në paragrafin 9 të nenit 65 të Kushtetutës dhe ka ushtruar funksionin e përcaktuar në Ligjin nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës: *nuk ka shkelje kushtetuese.*

Faktet

Thelbi që ngërthejnë rrethanat e rastit konkret, ka të bëjë me faktin se Komisioni i Kuvendit për Bujqësi, Pylltari, Zhvillim Rural, Mjedis, Planifikim Hapësinor dhe Infrastrukturë, përmes Rekomandimit [nr. 08/383/Do-2499], i rekomandoi Kuvendit të bëjë shkarkimin e të gjithë anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave, me arsyetimin që anëtarët e Bordit të lartcekur kanë dështuar

Çlan 65 [Nadležnosti Skupštine]

Nadzorna uloga Skupštine

KO139/21, Podnosilac zahteva: Fadil Nura i 9 drugih poslanika, Ocena ustavnosti odluke br. 08-V-040 Skupštine Republike Kosovo od 21. jula 2021. godine o razrešenju članova Odbora Železničkog regulativnog organa

Povodom razrešenja članova Železničkog odbora, Skupština je vršila nadzornu ulogu definisanu stavom 9, člana 65. Ustava i vršila funkciju definisanu Zakonom br. 04/L-063 o Kosovskim železnicama: *nije ustavna povreda.*

Činjenice

Suština okolnosti ovog konkretnog slučaja povezana je sa činjenicom da je Skupštinska komisija za poljoprivredu, šumarstvo, ruralni razvoj, životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, preporukom [br. 08/383/Do-2499], preporučila Skupštini da razreši sve članove Odbora Železničkog regulativnog organa, sa obrazloženjem da članovi pomenutog Odbora nisu ispunili obaveze utvrđene Zakonom br. 04/L-063 o kosovskim

në përmbushjen e detyrave të përcaktuara me Ligjin nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës. Për pasojë, më 21 korrik 2021, në seancën plenare të Kuvendit, u votua lidhur me rekomandimin e lartcekur të Komisionit përkatës për shkarkimin e të gjithë anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave, me votim të veçantë për secilin anëtar.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Parashtruesit e kërkesës pretenduan para Gjykatës se vendimi i kontestuar, si në aspektin përmbajtësor dhe në atë procedural, është në kundërshtim me nenin 4 [Forma e Qeverisjes dhe Ndarja e Pushtetit], nenin 7 [Vlerat], nenin 65 [Kompetencat e Kuvendit] dhe nenin 142 [Agjencitë e Pavarura] të Kushtetutës, si dhe shkel të drejtat kushtetuese të anëtarëve të shkarkuar të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave të përcaktuara me Kapitullin II [Të Drejtat dhe Liritë Themelore] të Kushtetutës, përkatësisht nenet 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm], 32 [E Drejta për Mjete Juridike] dhe 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] të Kushtetutës, ndër të tjera, sepse (i) Kuvendi ka tejkaluar kompetencën e tij mbikëqyrëse të përcaktuar me Kushtetutë në ndërlidhje me Ligjin nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës, që përcakton rolin e Kuvendit në raport me Bordin e Hekurudhave të Kosovës; (ii) Vendimi i kontestuar nuk ishte i arsyetuar; dhe (iii) anëtarët e shkarkuar të Bordit nuk kishin mjet juridik për të kontestuar vendimin e kontestuar.

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e argumenteve përkatëse dhe rrethanave që ndërthen rasti, Gjykata fillimisht (i) vlerësoi pranueshmërinë përkitazi me pretendimet e parashtruesve të kërkesës; (ii) elaboroi parimet e përgjithshme të përcaktuara me Kushtetutë, përfshirë edhe kompetencën e

železnicama. Kao rezultat toga, dana 21. jula 2021. godine, na plenarnoj sednici Skupštine, glasalo se u vezi sa gore navedenom preporukom nadležne Komisije za razrešenje svih članova Odbora Železničkog regulativnog organa, na taj način što se glasalo za svakog člana pojedinačno.

Žalba podnosioca zahteva

Podnosioci zahteva su pred Sudom tvrdili da je osporena odluka, kako u materijalnom tako i proceduralnom aspektu, u suprotnosti sa članom 4. [Oblik vladanja i podela vlasti], članom 7. [Vrednosti], članom 65. [Nadležnosti Skupštine] i članom 142. [Nezavisne agencije] Ustava, kao i da se njome krše ustavna prava razrešenih članova Odbora Železničkog regulativnog organa, utvrđena Poglavljem II [Prava i osnovne slobode] Ustava, odnosno članovima 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 32. [Pravo na pravno sredstvo] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava, između ostalog, iz razloga (i) što je Skupština prekoračila svoju nadležnost za nadzor utvrđenu Ustavom u vezi sa Zakonom br. 04/L-063 o kosovskim železnicama, koji definiše ulogu Skupštine u odnosu na Odbor Železnica Kosova; (ii) što osporena odluka nije obrazložena; i (iii) što razrešeni članovi Odbora nisu imali pravno sredstvo za pobijanje osporene odluke.

Nalazi Suda

Prilikom ocene relevantnih argumenata i okolnosti sadržanih u slučaju, Sud je prvo (i) ocenio prihvatljivost zahteva u odnosu na navode podnosilaca zahteva; (ii) izložio opšta načela utvrđena Ustavom, uključujući i nadležnost Skupštine u vršenju funkcije nadzora Železničkog regulativnog organa u skladu sa odredbama Zakona br. 04/L-063 o kosovskim železnicama; i (iii) opšta načela za primenu člana 142. [Nezavisne agencije]

Kuvendit në ushtrimin e funksionit të mbikëqyrjes së Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave sipas përcaktimeve të Ligjit nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës; dhe (iii) parimet e përgjithshme për aplikimin e nenit 142 [Agjencitë e Pavarura] të Kushtetutës; si dhe në lidhje me (iv) nenin 31, nenin 32 dhe nenin 54 të Kushtetutës; dhe në fund (v) aplikoi këto parime në vlerësimin e kushtetutshmërisë së vendimit të kontestuar të Kuvendit. Përkitazi me pretendimin e parashtruesve për shkelje të nenit 142 të Kushtetutës, Gjykata fillimisht theksoi se, si parashtruesi i kërkesës ashtu edhe Komisioni parlamentar për Bujqësi, Pylltari, Zhvillim Rural, Mjedis, Planifikim Hapësinor dhe Infrastrukturë, përkundër kërkesës së Gjykatës për sqarime, nuk kanë ofruar argumentet e nevojshme për të sqaruar nëse Autoriteti Rregullativ i Hekurudhave bie apo jo në kuadër të fushëveprimit të nenit 142 të Kushtetutës, përkatësisht nëse i njëjti mund të kualifikohet si Agjenci e Pavarur për qëllime të nenit të lartcekur. Për pasojë, Gjykata, në vlerësimin e kushtetutshmërisë së vendimit të kontestuar u kufizua në rolin mbikëqyrës të Kuvendit të përcaktuar me paragrafin 9 të nenit 65 të Kushtetutës. Në kontekst të kompetencës së Kuvendit të përcaktuar përmes paragrafit 9 të nenit 65 të Kushtetutës, Gjykata vlerësoi se thelbi i pretendimeve të parashtruesve të kërkesës ndërlidhet me kompetencën e Kuvendit për të mbikëqyrë punën e Qeverisë dhe të institucioneve të tjera publike, të cilat në bazë të Kushtetutës dhe ligjeve i raportojnë Kuvendit. Lidhur me këtë, Gjykata, ndër të tjera, sqaroi se sipas paragrafit 6.8 të nenit 38 (Funksionimi i Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave) të Ligjit nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës, përcaktohet se Kuvendi mund të shkarkojë një apo më shumë anëtarë të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave, nëse vlerësohet se të njëjtit kanë dështuar për t'i përmbushur çështjet e

Ustava; kao i u vezi sa (iv) članom 31, članom 32. i članom 54. Ustava; i na kraju (v) primenio ova načela prilikom ocene ustavnosti osporene odluke Skupštine.

Povodom navoda podnosilaca zahteva o povredi člana 142. Ustava, Sud je najpre naglasio da, kako podnosilac zahteva, tako i Skupštinska komisija za poljoprivredu, šumarstvo, ruralni razvoj, životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, uprkos zahtevu Suda da dostave pojašnjenja, nisu dostavili potrebne argumente kojima bi se pojasnilo da li Železnički regulativni organ spada ili ne u delokrug primene člana 142. Ustava, odnosno da li se isti može kvalifikovati kao nezavisna agencija u smislu gore navedenog člana. Kao rezultat toga, Sud se prilikom ocene ustavnosti osporene odluke ograničio na nadzornu ulogu Skupštine utvrđenu stavom 9. člana 65. Ustava.

U kontekstu nadležnosti Skupštine utvrđene stavom 9. člana 65. Ustava, Sud je ocenio da je suština navoda podnosilaca zahteva povezana sa nadležnošću Skupštine da vrši nadzor nad radom Vlade i drugih javnih institucija, koje na osnovu Ustava i zakona izveštavaju Skupštini. S tim u vezi, Sud je, između ostalog, objasnio da je stavom 6.8 člana 38. (Funkcionisanje Železničkog regulativnog organa) Zakona br. 04/L-063 o kosovskim železnicama, utvrđeno da Skupština može da razreši jednog ili više članova Odbora Železničkog regulativnog organa, ako oceni da oni nisu uspeali da ispune pitanja koja imaju obavezu u skladu sa tim zakonom, ocenivši da u konkretnom predmetu to nije slučaj iz razloga što je Komisija za poljoprivredu, šumarstvo, ruralni razvoj, životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, preporukom [br. 08/383/Do-2499], argumentovala neizvršenje obaveza članova Odbora Železničkog regulativnog organa utvrđene Zakonom br. 04/L-063 o kosovskim železnicama. Stoga je, kao rezultat

parashtruara, të cilat i kanë obligim në bazë të këtij ligji, duke vlerësuar se në rastin konkret ky ishte rasti, për arsye se Komisioni për Bujqësi, Pylltari, Zhvillim Rural, Mjedis, Planifikim Hapësinor dhe Infrastrukturë, përmes Rekomandimit [nr. 08/383/Do-2499], kishte argumentuar mospërbushjen e detyrave të anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave të përcaktuara me Ligjin nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës. Andaj, si rrjedhojë, Gjykata gjeti se Kuvendi me rastin e shkarkimit të anëtarëve të Bordit të Hekurudhave përmes vendimit të kontestuar, ka vepruar në rolin mbikëqyrës ashtu siç është përcaktuar në paragrafin 9 të nenit 65 të Kushtetutës dhe ka ushtruar funksionin e përcaktuar në nenin 38 të Ligjit nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës. Në këtë drejtim, Gjykata vuri theks në faktin që, përderisa Kuvendi në kuadër të kompetencave të tij të përcaktuara me paragrafin 9 të nenit 65 të Kushtetutës ka kompetencë mbikëqyrëse, një kompetencë e tillë i nënshtrohet përcaktimit dhe kufizimit të specifikuar me ligjin përkatës. Në rrethanat e rastit konkret, duke marrë parasysh specifikat e Ligjit nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës, Gjykata vlerësoi që Kuvendi në ushtrimin e funksionit mbikëqyrës nuk kishte tejkaluar kufijtë e përcaktuar në vet ligjin e miratuar nga Kuvendi, përkatësisht Ligjin nr. 04/L-063 për Hekurudhat e Kosovës. Në fund, përkitazi me pretendimet e parashtrueseve për shkelje të nenit 31 [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm], nenit 32 [E Drejta për Mjete Juridike] dhe nenit 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] të Kushtetutës, Gjykata konstatoi se kërkesa e parashtruesve të kërkesës, në lidhje me shkeljet e pretenduara të të drejtave individuale të anëtarëve të Bordit të Autoritetit Rregullativ të Hekurudhave, ishte e pabazuar për shkak se (i) Vendimi i kontestuar ishte bazuar në Rekomandimin e Komisionit përkatës i cili

ovoga, Sud našao da je Skupština prilikom razrešenja članova Odbora za železnice osporenom odlukom, postupala u nadzornoj ulozi kako je utvrđeno u stavu 9. člana 65. Ustava i vršila funkciju utvrđenu u članu 38. Zakona br. 04/L-063 o kosovskim železnicama. U tom smislu, Sud je stavio naglasak na činjenicu da iako Skupština u okviru svojih nadležnosti utvrđenih stavom 9. člana 65. Ustava ima ovlašćenje za nadzor, to ovlašćenje podleže utvrđenju i ograničenju koje je precizirano relevantnim zakonom. U okolnostima konkretnog slučaja, uzimajući u obzir specifičnosti Zakona br. 04/L-063 o kosovskim železnicama, Sud je ocenio da Skupština u vršenju svoje nadzorne funkcije nije prekoračila granice utvrđene u samom zakonu usvojenom od strane Skupštine, odnosno Zakonu br. 04/L-063 o kosovskim železnicama. Na kraju, povodom navoda podnosilaca zahteva o povredi člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], člana 32. [Pravo na pravno sredstvo] i člana 54. [Sudska zaštita prava] Ustava, Sud je utvrdio da je zahtev podnosilaca, u odnosu na navodne povrede individualnih prava članova Odbora Železničkog regulativnog organa, neosnovan, iz razloga (i) što je osporena odluka zasnovana na preporuci nadležne Komisije koja je sadržavala razloge prema kojima se predlaže razrešenje članova Odbora; i (ii) što podnosioci zahteva nisu dokazali da važeće zakonodavstvo izuzima ovu kategoriju javnih funkcionera od obaveze da traže pravnu zaštitu pred redovnim sudovima.

Zaključak

Sud je, jednoglasno, odlučio (i) da je zahtev prihvatljiv za meritorno razmatranje; (ii) da je odluka [br. 08-V-040] Skupštine Republike Kosovo od 21. jula 2021. godine u saglasnosti sa stavom 9. člana 65. [Nadležnosti Skupštine] Ustava; kao i (iii) da odbije zahtev za uvođenje privremene mere.

përbante arsyet sipas së cilave propozohej shkarkimi i anëtarëve të Bordit; dhe se (ii) parashtruesit e kërkesës nuk e kishin dëshmuar se legjislacioni në fuqi e përjashton këtë kategori funksionarësh publik nga detyrimi për të kërkuar mbrojtje juridike në gjykatat e rregullta.

Përfundimi

Gjykata, njëzëri, vendosi që (i) kërkesa është e pranueshme për shqyrtim meritore; (ii) Vendimi [nr. 08-V-040] i 21 korrikut 2021 i Kuvendit të Republikës së Kosovës është në pajtueshmëri me paragrafin 9 të nenit 65 [Kompetencat e Kuvendit] të Kushtetutës; si dhe (iii) të refuzojë kërkesën për masën e përkohshme. Ky Aktgjykim është plotësuar edhe me mendim konkurrues.

Neni 110 [Këshilli Prokurorial i Kosovës]

Cenimi i pavarësisë kushtetuese të Këshillit Prokurorial të Kosovës

Parashtruesit: KO100/22, me parashtrues: Abelard Tahiri dhe dhjetë (10) deputetë të tjerë dhe KO101/22, Paraashtrues: Arben Gashi dhe dhjetë (10) deputetë të tjerë të Kuvendit të Republikës së Kosovës

Delegimi i kompetencave për të zgjedhur anëtarët e Këshillit Prokurorial nga Kuvendi tek autoritetet tjera dhe shkurtimi i mandatit të anëtarëve aktual të anëtarëve të këtij Këshilli, ka rezultat në cenim të pavarësisë së Këshillit Prokurorial të Kosovës: *shkelje kushtetuese*.

Faktet

Bazuar në shkresat e lëndës, iniciativës për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr.08/L156 për KPK-në i kishte paraprirë procesi i Rishikimit Funkcional të Sektorit të Sundimit të Ligjit, që ka rezultuar në Strategjinë 5 për Sundimin e Ligjit 2021-2026, ku synohej

Ova presuda është se dopuniti i podudarnim mišljenjem.

Član 110 [Tužilački Savjet Kosova]

Povreda ustavne nezavisnosti Tužilačkog saveta Kosova

Podnosiocu: KO100/22, sa podnosiocima zahteva: Abelard Tahiri i 10 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo; i br KO101/22, sa podnosiocima zahteva: Arben Gashi i 10 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo

Prenošenje ovlašćenja za izbor članova Tužilačkog saveta iz Skupštine na druge organe i skraćivanje mandata njegovim dosadašnjim članovima dovodi do povrede nezavisnosti Tužilačkog saveta: *povreda Ustava*.

Činjenice

Na osnovu spisa predmeta, inicijativi za izmene i dopune Zakona br. 08/L-156 o TSK – u je prethodio postupak funkcionalnog pregleda Sektora vladavine prava, što je rezultiralo i Strategijom za vladavinu prava 2021-2026, gde se ciljalo „jačanje

“ngritja e llogaridhënies së sistemit gjyqësor dhe prokurorial”, ndër të tjera, përmes “zbatimit të masave të parapara, duke filluar me ndryshime ligjore në përbërjen e KGJK-së dhe KPK-së.

Ankesa e parashtruesit të kërkesës

Thelbi i pretendimeve të parashtruesve të kërkesave, të mbështetura edhe nga Këshilli Prokurorial, Oda e Avokatëve por, në esencë, edhe nga Avokati i Popullit sa i përket çështjeve që ndërlidhen me kompetencat e tij dhe të kundërshtuara nga Ministria e Drejtësisë, ndërlidhet me cenimin e pavarësisë kushtetuese të Këshillit Prokurorial dhe ndarjen e balancin e pushteteve, në kundërshtim me garantitë e nenit 4 dhe nenit 110 të Kushtetutës, respektivisht, sepse Ligji i kontestuar, sipas parashtruesve të kërkesës, ndër tjerash: (i) ndryshon përbërjen e Këshillit Prokurorial, duke e zvogëluar proporcionin në mes të anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë, me këta të fundit, të zgjedhur me votën e shumicës së thjeshtë të deputetëve të pranishëm dhe që votojnë në Kuvend, duke e nënshtuar zgjedhjen e anëtarëve të një institucioni të pavarur kushtetues vetëm në vullnetin e shumicës qeverisëse të përfaqësuar në Kuvend; (ii) përcakton kompetencën e Avokatit të Popullit për të zgjedhur një (1) nga anëtarët jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial në kundërshtim me Kushtetutën dhe funksionet kushtetuese të Avokatit të Popullit; (iii) duke e përcaktuar shumicën vendimmarrëse të Këshillit Prokurorial në shumicë të kualifikuar dhe duke e kushtëzuar të njëjtën nga vota e anëtarëve jo-prokurorë të tij të zgjedhur me shumicë të thjeshtë nga Kuvendi, e nënshton vendimmarrjen e një institucioni të pavarur kushtetues ndaj vullnetit politik të shumicës qeverisëse të përfaqësuar në Kuvend; (iv) nuk trajton në mënyrë të barabartë anëtarët prokurorë dhe jo-prokurorë në kontekst të

odgovornosti duskog i tužilačkog sistema, između ostalog, putem "sprovođenja predviđenih mera, počev od zakonskih izmena u sastavu SSK-a i TSK-a“.

Žalba podnosioca zahteva

Suština navoda podnosilaca, zahteva koje podržava Tužilački savet, Advokatska komora, ali, u suštini, i ombudsman u pogledu pitanja koja se odnose na njegove nadležnosti, a kojima se protivi Ministarstvo pravde, odnosi se na povredu ustavne nezavisnosti ustavnih Tužilačkog saveta i na podelu i ravnotežu vlasti, suprotno garancijama iz člana 4, odnosno člana 110. Ustava, jer osporeni Zakon, prema podnosiocima zahteva, između ostalog: (i) menja sastav Tužilačkog saveta, smanjujući srazmeru između tužilačkih i netužilačkih članova, pri čemu se poslednje navedeni biraju prostom većinom glasova poslanika koji su prisutni i koji glasaju u Skupštini, podvrgavajući izbor članova jedne ustavne nezavisne institucije samo volji vladajuće većine zastupljene u Skupštini; (ii) utvrđuje nadležnost ombudsmana da bira jednog (1) od netužilačkih članova Tužilačkog saveta, suprotno Ustavu i ustavnim funkcijama ombudsmana; (iii) utvrđivanjem većine za odlučivanje u Tužilačkom savetu kao kvalifikovanu većinu i uslovljavanjem iste glasovima njegovih netužilačkih članova, koji se biraju od strane Skupštine prostom većinom, stavi u stanje zavisnosti odlučivanje ustavne nezavisne institucije političkoj volji vladajuće većine zastupljene u Skupštini; (iv) ne tretira jednako tužilačke i netužilačke članove u kontekstu pravnog sredstva koje je dostupno u slučaju njihovog razrešenja, omogućavajući samo tužilačkim članovima Saveta da se žale direktno Vrhovnom sudu; i (v) proizvoljno prekida mandate članova Tužilačkog saveta, suprotno

mjetit juridik në dispozicion në rast të shkarkimit të tyre, duke u mundësuar ankesën e drejtpërdrejtë në Gjykatën Supreme vetëm anëtarëve prokurorë të Këshillit; dhe (v) ndërprejë në mënyrë arbitrare mandatet e anëtarëve të Këshillit Prokurorial, në kundërshtim me garancitë kushtetuese, me praktikën gjyqësore të Gjykatës dhe të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ).

Gjetjet e Gjykatës

Në vlerësimin e kushtetutshmërisë së Ligjit të kontestuar, Gjykata fillimisht dhe ndër tjerash, ka shtjelluar: (i) parimet themelore kushtetuese lidhur me sistemin e drejtësisë, siç janë të saktësuara me Kushtetutë; (ii) historikun e shkurtër të Këshillit Prokurorial, përmes ligjeve respektive që nga themelimi i tij, për aq sa është relevante për rrethanat e rastit konkret; dhe (iii) praktikën relevante gjyqësore të Gjykatës, të GJEDNJ-së dhe të Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian (GJDBE). Gjykata gjithashtu ka shtjelluar parimet themelore që burojnë nga Raportet dhe Opinionet e Komisionit të Venecias, duke përfshirë por duke mos u kufizuar në: (i) Përmbledhjen e Opinioneve dhe Raporteve lidhur me Prokurorët të 26 prillit 2022; (ii) Raportin mbi Standardet Evropiane lidhur me Pavarësinë e Sistemit Gjyqësor: Pjesa II – “*Shërbimi i Prokurorisë*”; (iii) Opinionin lidhur me shumicat e kualifikuara dhe mekanizmat përkatës de-blokues; (iv) Opinionet relevante të Këshillit Konsultativ të Prokurorëve Evropian, përfshirë Opinionet nr. 9 (2014) dhe nr. 13 (2018), si dhe Rekomandimet relevante të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës; dhe (v) dy Opinionet e Komisionit të Venecias për Kosovën, lidhur me Ligjin e kontestuar, të miratuara më 13 dhjetor 2021 dhe 23 mars 2022, respektivisht.

Në aplikimin e parimeve të lartcekura në vlerësimin e kushtetutshmërisë së Ligjit të

ustavnim garancijama, sudskoj praksi Suda i Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP).

Nalazi Suda

U oceni ustavnosti osporenog zakona, Sud je prvo i između ostalog, razradio: (i) osnovna ustavna načela u pogledu pravosudnog sistema, kao što su precizirana Ustavom; (ii) kratku istoriju Tužilačkog saveta, kroz odgovarajuće zakone od njegovog osnivanja, u meri u kojoj je to relevantno za okolnosti konkretnog slučaja; i (iii) relevantnu sudsku praksu Suda, ESLJP i Suda pravde Evropske unije (SPEU). Sud je takođe razradio osnovne principe koji proizilaze iz Izveštaja i mišljenja Venecijanske komisije, uključujući, ali ne ograničavajući se na: (i) Zbirka mišljenja i izveštaja o tužiocima od 26. aprila 2022; (ii) Izveštaj o evropskim standardima u vezi sa nezavisnošću pravosudnog sistema: Deo II – “*Tužilaštvo*”; (iii) Mišljenja u vezi sa kvalifikovanim većinama i relevantnim mehanizmima za deblokadu; (iv) Relevantna mišljenja Konsultativnog veća evropskih tužilaca, uključujući mišljenja br. 9 (2014) i 13 (2018), kao i relevantne Preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope; i (v) dva mišljenja Venecijanske komisije o Kosovu, u vezi sa osporenim zakonom, usvojena dana 13. decembra 2021. godine, odnosno 23. marta 2022. godine.

U primeni gore navedenih principa u oceni ustavnosti osporenog zakona, u presudi prvo (i) se ističe da na osnovu člana 16. [Premoć Ustava] Ustava, vlast potiče iz Ustava, kao najvišeg pravnog akta Republike Kosovo, u skladu sa kojim moraju biti zakoni i drugi pravni akti; i (ii) ponavlja svoju konsolidovanu sudsku praksu, na osnovu koje se Ustav sastoji od skupa ustavnih principa i vrednosti, na osnovu kojih je izgrađena i treba da funkcioniše Republika Kosovo, kao i da se norme utvrđene Ustavom ne mogu

kontestuar, Aktgjykimi fillimisht (i) thekson që bazuar në nenin 16 [Epërsia e Kushtetutës] të Kushtetutës, pushteti qeverisës buron nga Kushtetuta, si akti më i lartë juridik i Republikës së Kosovës, në pajtim me të cilën duhet të jenë ligjet dhe aktet tjera juridike; dhe (ii) rithekson praktikën e saj të konsoliduar gjyqësore, bazuar në të cilën, Kushtetuta përbëhet nga një tërësi e parimeve dhe vlerave kushtetuese, mbi bazën e të cilave është ndërtuar dhe duhet të funksionojë Republika e Kosovës, dhe se normat e përcaktuara me Kushtetutë nuk mund të interpretohen të izoluara nga njëra tjetra, por duhet të lexohen në ndërlidhje me njëra tjetrën, ngase vetëm në atë mënyrë nxirret kuptimi i saktë i tyre në kontekst të nenit 7 [Vlerat] të Kushtetutës lidhur me vlerat e Republikës së Kosovës.

Më tej, Aktgjykimi gjithashtu sqaron që bazuar në Opinionet relevante të Komisionit të Venecias, por edhe ato të Këshillit Konsultativ të Prokurorëve Evropian dhe rekomandimet relevante të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, ndër tjerash, rezulton që (i) për dallim prej sistemeve gjyqësore, standardet në kontekst të organizimit të sistemeve prokuroriale, janë më pak të konsoliduara/uniforme; megjithatë, (ii) ekziston një tendencë e përhapur drejt pavarësisë së sistemeve prokuroriale, dhe praktika gjyqësore e GJEDNJ-së por edhe e GJDBE-së gjithashtu, vënë theks në këtë aspekt. Thënë këtë, Aktgjykimi sqaron që në rendin kushtetues të Republikës së Kosovës, sistemi prokurorial është plotësisht i pavarur. Më saktësisht, Këshilli Prokurorial është pjesë përbërëse e Kapitullit VII të Kushtetutës lidhur me Sistemin e Drejtësisë dhe bashkë me Këshillin Gjyqësor, kanë kompetencën e administrimit të sistemit gjyqësor dhe prokurorial, respektivisht dhe pavarësisht ngjashmërive e dallimeve përkatëse, në ushtrimin e funksioneve të tyre Kushtetuta u

tumaçiti izolovane jedna od druge, već se moraju čitati u međusobnoj vezi, jer se samo na taj način može izvući njihovo tačno značenje, u kontekstu člana 7. [Vrednosti] Ustava u pogledu vrednosti Republike Kosovo. Dalje, presuda takođe pojašnjava da na osnovu relevantnih mišljenja Venecijanske komisije, ali i one Konsultativnog veća evropskih tužilaca i relevantne preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope, između ostalog, rezultira da (i) za razliku od pravosudnih sistema, standardi u kontekstu organizacije tužilačkih sistema su manje konsolidovani/jedinstveni; međutim, (ii) postoji široko rasprostranjena tendencija ka nezavisnosti tužilačkih sistema, a sudska praksa ESLJP ali i SPEU, takođe naglašavaju ovaj aspekt.

Uz to, u presudi se pojašnjava da je u ustavnom poretku Republike Kosovo tužilački sistem potpuno nezavisan. Tačnije, Tužilački savet je sastavni deo Poglavlja VII Ustava u vezi sa pravosudnim sistemom i zajedno sa Sudskim savetom ima nadležnost da upravlja pravosudnim, odnosno tužilačkim sistemom, i uprkos odgovarajućim sličnostima i razlikama, u vršenje njihovih funkcija, Ustav daje obojici „*potpunu ustavnu nezavisnost*“. U presudi se pojašnjava da ova potpuna ustavna nezavisnost, zasnovana na članu 4. Ustava u pogledu podele i balansa vlasti, takođe podleže balansiranju i interakcije sa drugim vlastima, uvek u skladu sa demokratskim vrednostima utvrđenim u članu 7. Ustava.

Iz zajedničkog čitanja ustavnih odredbi i koliko je to relevantno za okolnosti konkretnog slučaja, u načelu, i u kontekstu Tužilačkog saveta, važna je interakcija Tužilačkog saveta sa Skupštinom, prema utvrđivanjima iz članova 65. i 110. Ustava. Interakcija ovih odredbi, u suštini propisuje vršenje nadležnosti Skupštine radi utvrđivanja sastava Tužilačkog saveta i izbora članova

akordon të dyjave “*pavarësi të plotë kushtetuese*”. Aktgjykimi tutje sqaron që kjo pavarësi e plotë kushtetuese, bazuar në nenin 4 të Kushtetutës lidhur me ndarjen dhe balancimin e pushteteve, i nënshtrohet edhe balancimit e ndërveprimit me pushtetet tjera, gjithnjë në përputhje me vlerat demokratike siç janë të përcaktuara në nenin 7 të Kushtetutës.

Nga leximi i përbashkët i dispozitave kushtetuese dhe për aq sa është relevante në rrethanat e rastit konkret, në parim, dhe në kontekst të Këshillit Prokurorial, është i rëndësishëm ndërveprimi i Këshillit Prokurorial me Kuvendin, sipas përcaktimeve të neneve 65 dhe 110 të Kushtetutës. Ndërveprimi i këtyre dispozitave, në esencë, përcakton ushtrimin e kompetencës së Kuvendit për të përcaktuar përbërjen e Këshillit Prokurorial dhe për të zgjedhur anëtarët e Këshillit, megjithatë gjithnjë në funksion të ruajtjes së pavarësisë së plotë të Këshillit Prokurorial në ushtrimin e funksioneve të tij kushtetuese, siç është përcaktuar në paragrafin 1 të nenit 110 të Kushtetutës; dhe njëkohësisht, të respektimit të ndarjes dhe balancimit të pushteteve, siç është përcaktuar në paragrafin 1 të nenit 4 të Kushtetutës.

Në Aktgjykimin e Gjykatës, parimet e përmbledhura më lart, janë aplikuar në shqyrtimin e secilit nen të vlerësuar të Ligjit të kontestuar veç e veç. Thënë këtë dhe për qëllime të kësaj përmbledhje, Gjykata do të sqarojë të gjeturat dhe konstatimet kryesore përkitazi me çështjet më kontestuese të Ligjit të kontestuar, përkatësisht: (i) përbërjen e ndryshuar të Këshillit Prokurorial dhe proporcionin në mes të anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë; (ii) zgjedhjen e anëtarëve jo-prokurorë përmes shumicës së votave të deputetëve të pranishëm dhe që votojnë në Kuvend; (iii) kompetencën e Avokatit të Popullit për të caktuar, përkatësisht zgjedhur një (1) anëtar jo-prokuror të Këshillit Prokurorial; (iv) dallimin në trajtim në mes të

Saveta, meqë uvek u funksiji očuvanja potpune nezavisnosti Tužilačkog saveta u vršenju njegovih ustavnih funkcija, kao što je utvrđeno stavom 1. člana 110. Ustava; i istovremeno, poštujući podelu i ravnotežu vlasti, kako je utvrđeno stavom 1 člana 4. Ustava.

U presudi Suda, gore rezimirani principi su primenjeni u razmatranju svakog ocenjenog člana osporenog zakona zasebno. S tim u vezi, a za svrhe ovog rezimea, Sud će razjasniti glavne nalaze i konstatacije u vezi sa najspornijim pitanjima osporenog zakona, odnosno: (i) promjenom sastavom Tužilačkog saveta i srazmer između tužilačkih i netužilačkih članova; (ii) izbor netužilačkih članova većinom glasova poslanika koji su prisutni i koji glasaju u Skupštini; (iii) nadležnost ombudsmana da „imenuje“, odnosno bira jednog (1) netužilačkog člana Tužilačkog saveta; (iv) razlika u tretmanu između tužilačkih i netužilačkih članova u pogledu prava na pravno sredstvo i sudsku zaštitu prava, u slučaju odluke o njihovom razrešenju kao članova Tužilačkog saveta; i (v) prestanak postojećih mandata članova Tužilačkog saveta stupanjem na snagu osporenog zakona.

(i) Balans tužilačkih i netužilačkih članova u Tužilačkom savetu

U presudi je pojašnjeno da je osporenim zakonom utvrđeno da Tužilački savet čine sedam (7) članova, uključujući glavni tužilac, koji je u Savetu zastupljen po službenoj dužnosti, tri (3) tužilačka člana izabrana iz tužilačkog sistema i tri (3) netužilačka člana, za razliku od Osnovnog zakona, prema kojem, Tužilački savet čini trinaest (13) članova i to glavni tužilac koji se zastupa po službenoj dužnosti, devet (9) članova tužilaca koji su odabrani od strane tužilačkog sistema i tri (3) netužilačka člana koje bira Skupština, prema predlozima Advokatske komore i Pravnih fakulteta i javnog konkursa u vezi sa jednim (1) članom civilnog

anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë lidhur me të drejtën në mjet juridik dhe mbrojtje gjyqësore të të drejtave, në rast të vendimit për shkarkimin e tyre si anëtarë të Këshillit Prokurorial; dhe (v) ndërprerjen e mandateve ekzistuese të anëtarëve të Këshillit Prokurorial pas hyrjes në fuqi të Ligjit të kontestuar.

(i) Balanci i anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë në Këshillin Prokurorial

Aktgjykimi sqaron që Ligji i kontestuar përcakton që Këshilli Prokurorial përbëhet nga shtatë (7) anëtarë, përfshirë Kryeprokurorin i cili përfaqësohet në Këshill sipas detyrës zyrtare, tre (3) anëtarë prokurorë të përzgjedhur nga sistemi prokurorial dhe tre (3) anëtarë jo-prokurorë, për dallim nga Ligji bazik sipas të cilit, Këshilli Prokurorial përbëhet nga trembëdhjetë (13) anëtarë, përkatësisht Kryeprokurori i cili përfaqësohet sipas detyrës zyrtare, nëntë (9) anëtarë prokurorë të përzgjedhur nga sistemi prokurorial dhe tre (3) anëtarë jo-prokurorë të zgjedhur nga Kuvendi, sipas propozimeve të Odës së Avokatëve dhe Fakulteteve Juridike dhe konkursit publik lidhur me një (1) anëtar të shoqërisë civile, sipas specifikave të ligjit të aplikueshëm.

Në vlerësimin e kushtetutshmërisë së dispozitës së Ligjit të kontestuar që përcakton strukturën e lartcekur, Aktgjykimi sqaron që Kushtetuta përmban dy nene përcaktuese, nenin 65 dhe 110 të Kushtetutës, respektivisht. Kushtetuta, përmes paragrafit 4 të nenit 110 të saj ka përcaktuar, ndër tjerash, që përbërja e Këshillit Prokurorial rregullohet me ligj, ndërsa përmes paragrafit 10 të nenit 65 të saj, ka përcaktuar, ndër tjerash, që anëtarët e Këshillit Prokurorial i zgjedh Kuvendi në pajtim me Kushtetutën. Për dallim prej Këshillit Gjyqësor, në rastin e Këshillit Prokurorial, Kushtetuta nuk përcakton raportin në mes të anëtarëve të përzgjedhur nga vet sistemi prokurorial dhe anëtarëve jo-prokurorë përkatës, duke e deleguar rregullimin e këtij proporcioni në nivel ligji, gjithnjë për aq sa

društva, u skladu sa specifičnostima važećeg zakona.

Prilikom ocene ustavnosti odredbe osporenog zakona kojom je utvrđena gore pomenuta struktura, u presudi se pojašnjava da Ustav sadrži dva odlučujuća člana, član 65. odnosno 110. Ustava. Ustavom je kroz stav 4. njegovog člana 110. Ustava, između ostalog, utvrđeno da se sastav Tužilačkog saveta uređuje zakonom, dok je stavom 10. njegovog člana 65., između ostalog, utvrđeno da članove Tužilačkog saveta bira Skupština u skladu sa Ustavom. Za razliku od Sudskog saveta, u slučaju Tužilačkog saveta, Ustav ne definiše odnos između članova koje bira sam tužilački sistem i dotičnih netužilačkih članova, delegirajući regulisanje ovog odnosa na nivo zakona, uvek u meri u kojoj se ne narušava potpuna ustavna nezavisnost Tužilačkog saveta iz stava 1. člana 110. Ustava.

Uzimajući u obzir nedostatak konkretnog ustavnog uređenja u kontekstu odnosa između tužilačkih i netužilačkih članova Tužilačkog saveta, presuda se poziva i na mišljenja Venećijanske komisije, uključujući i dva mišljenja o Kosovu, u kojima se, između ostalog, ističe da je važnije da sastav tužilačkih saveta izbegne dva rizika, naime: (i) u kontekstu tužilačkih članova, tendenciju „*korporatizacije*“ ili takve percepcije, uzimajući u obzir „*hijerarhijsku organizaciju tužilačkog sistema i kulturu poverđenosti*“; i istovremeno, (ii) u kontekstu netužilačkih članova, mogućnost „*polimizacije*“ Saveta, odnosno političkog uticaja kroz način izbora. Ovo balansiranje, u načelu, a između ostalog, prema gore navedenim Mišljenjima, može se postići pluralističkim sastavom Saveta u kojem tužioci odabrani od strane samog sistema čine „*sušinski deo*“, ali ne nužno i većinu članova Saveta i kojim se izbegava mogućnost da tužioci sami upravljaju, ali istovremeno onemogućava da

nuk cenohet pavarësia e plotë kushtetuese e Këshillit Prokurorial, siç është e përcaktuar në paragrafin 1 të nenit 110 të Kushtetutës.

Marrë parasysh mungesën e rregullimit specifik kushtetues në kontekst të proporcionit në mes anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial, Aktgjykimi i referohet edhe Opinioneve të Komisionit të Venecias, përfshirë dy Opinioneve për Kosovën, të cilat, ndër tjerash, theksojnë që është më rëndësi që përbërja e këshillave prokurorial të shmang dy rreziqe, përkatësisht: (i) në kontekst të anëtarëve prokurorë, tendencën e “*korporatizimit*” apo perceptimit të tillë, duke marrë parasysh “*organizimin hierarkik të sistemit prokurorial dhe kulturës së subordinimit*”; dhe njëkohësisht, (ii) në kontekst të anëtarëve jo-prokurorë, mundësinë e “*politizimit*” të Këshillit, përkatësisht ndikimit politik përmes mënyrës së zgjedhjes së tyre. Ky balancim, në parim, dhe ndër tjerash, sipas Opinioneve të lartcekura, mund të arrihet përmes një përbërje pluraliste të Këshillit në të cilën prokurorët e përzgjedhur nga vet sistemi përbëjnë “*pjesë substanciale*”, por jo detyrimisht shumicën e anëtarëve të Këshillit dhe e cila eviton mundësinë që prokurorët të qeverisin të vetëm, por në të njëjtën kohë, pamundëson që anëtarët jo-prokurorë të mund t’i bllokojnë apo “*mbivotojnë lehtë ata*”.

Bazuar në sqarimet e përmbledhura më sipër dhe marrë parasysh faktin që (i) sipas paragrafit 4 të nenit 110 të Kushtetutës, ndër tjerash, përbërja e Këshillit Prokurorial rregullohet me ligj; dhe (ii) standardet e Komisionit të Venecias reflektojnë rëndësinë e Këshillave Prokurorial të balancuar në mes të anëtarëve prokurorë të përzgjedhur nga vet sistemi dhe atyre jo-prokurorë, gjithnjë me garancitë e nevojshme për të shmangur rrezikun e “*korporatizimit*” por edhe “*politizimit*” të Këshillit, Gjykata konstatoi që përbërja, përkatësisht proporcioni në mes anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë të

netužilački članovi mogu da ih blokiraju ili „*lako preglasaju*“.

Na osnovu gore rezimiranih pojašnjenja i uzimajući u obzir činjenicu da se (i) prema stavu 4. člana 110. Ustava, između ostalog, sastav Tužilačkog saveta reguliše zakonom; i (ii) standardi Venecijanske komisije odražavaju značaj tužilačkih saveta koji su izbalansirani između tužilačkih članova odabranih od strane samog sistema i netužilačkih članova, uvek sa neophodnim garancijama da se izbegne rizik od „*korporatizacije*“, ali i „*politizacije*“ Saveta, Sud je utvrdio da sastav, odnosno srazmer između tužilačkih i netužilačkih članova Tužilačkog saveta prema odredbama osporenog zakona, nije u suprotnosti sa članom 110. Ustava.

(ii) *Potrebna većina u Skupštini za izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta*

Što se tiče većine potrebne za izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta od strane Skupštine, u Presudi se naglašavaju dve određujuće odredbe, članovi 65 i 80 Ustava, odnosno član 65. Ustava u stavu 10., određuje da članove Tužilačkog saveta bira Skupština u skladu sa Ustavom; dok član 80. Ustava u svome paragrafu 1, određuje da zakone, odluke i druge akte usvajaju se od strane Skupštine većinom glasova prisutnih poslanika koji glasaju, osim u slučajevima kada je drugačije određeno Ustavom.

Izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta od strane Skupštine, s obzirom da Ustavom nije drugačije određeno, spada u delokrug stava 1. člana 80. Ustava. Shodno tome, i nepostojanje drugog posebnog propisa u Ustavu, Presuda objašnjava da izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta većinom prisutnih poslanika koji glasaju nije u suprotnosti sa Ustavom.

Rekavši to i uzimajući u obzir stav 1 člana 110 Ustava u vezi sa potpunom ustavnom

Këshillit Prokurorial, sipas përcaktimeve të Ligjit të kontestuar, nuk është në kundërshtim me Kushtetutën.

(ii) Shumica e nevojshme në Kuvend për zgjedhjen e anëtarëve jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial

Për sa i përket shumicës së nevojshme për zgjedhjen e anëtarëve jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial nga Kuvendi, Aktgjykimi vë theks në dy dispozita përcaktuese, nenin 65 dhe 80 të Kushtetutës, respektivisht. Neni 65 i Kushtetutës, në paragrafin 10 të tij përcakton që anëtarët e Këshillit Prokurorial zgjedhen nga Kuvendi në pajtim me Kushtetutën, ndërsa neni 80 i Kushtetutës, në paragrafin 1 të tij, përcakton që ligjet, vendimet dhe aktet tjera miratohen nga Kuvendi me shumicën e votave të deputetëve të pranishëm dhe që votojnë, përveç në rastet kur është ndryshe e përcaktuar me Kushtetutë.

Zgjedhja e anëtarëve jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial nga Kuvendi, marrë parasysh që Kushtetuta nuk ka përcaktuar ndryshe, bie në kuadër të fushëveprimit të paragrafit 1 të nenit 80 të Kushtetutës. Për pasojë dhe në mungesë të një rregullimi tjetër specifik në Kushtetutë, Aktgjykimi sqaron që zgjedhja e anëtarëve jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial me shumicë të deputetëve të pranishëm dhe që votojnë, nuk është në kundërshtim me Kushtetutën.

Thënë këtë dhe marrë parasysh paragrafin 1 të nenit 110 të Kushtetutës lidhur me pavarësinë e plotë kushtetuese të Këshillit Prokurorial dhe në kontekst të parimit të ndarjes dhe balancimit të pushteteve siç janë përcaktuar në nenet 4 dhe 7 të Kushtetutës, respektivisht, Aktgjykimi gjithashtu vë theks në faktin që (i) Raportet dhe Opinionet relevante të Komisionit të Venecias, përfshirë edhe Opinionet për Kosovën lidhur me Ligjin e kontestuar, theksojnë që preferohet që zgjedhja e anëtarëve jo-prokurorë të këshil-

nezavisnošću Tužilačkog saveta i u kontekstu načela podele i balansiranja vlasti kao što predviđene članovima 4. i 7. Ustava, respektivno, Presuda takođe ističe činjenicu da (i) relevantni Izveštaji i Mišljenja Venecijanske komisije, uključujući Mišljenja za Kosovo u vezi sa osporenim zakonom, naglašavaju da je poželjno da se izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta vrši kvalifikovanom većinom, a ne prostom većinom, pri čemu se naglašava i mogućnost određivanja naknadnih mehanizama deblokade ili čak proporcionalnih sistema glasanja, tako da jedna parlamentarna većina nema mogućnost da istovremeno bira prostom većinom netužilačke članova Saveta, što dovodi do mogućnosti politizacije Saveta i narušavanja njegove nezavisnosti; i (ii) zakoni Republike Kosovo, uključujući i one o Tužilačkom savetu i Sudskom savetu, tokom godina, takođe su odredili i veće većine za izbor i razrešenje njihovih članova, uključujući i većinu glasova svih poslanika Skupštine.

(iii) Nadležnost Ombudsmana za izbor netužilačkih članova Tužilačkog saveta

U kontekstu relevantnih odredaba osporenog zakona kojim je Ombudsmanu određeno ovlašćenje da imenuje/izabere i razrešava jednog (1) netužilačkog člana Tužilačkog saveta, u Presudi se prvo ističe činjenica da je prema Mišljenju Venecijanske komisije, (i) u određivanju odgovarajućeg srazmera između članova tužioca koje bira tužilački sistem i članova koji nisu tužioci koje bira Skupština, određeni broj članova može predstavljati nezavisne institucije, i/ili civilno društvo; i (ii) u sastavu tužilačkih saveta, iste mogu biti zastupljene i po službenoj dužnosti ili kroz predlaganje/nominiranje relevantnih kandidata. Ovakva kombinacija mehanizama odražava se, između ostalog, i u Osnovnom zakonu o Tužilačkom savetu, koji u Veću uključuje mehanizam zastupanja po službenoj

lave prokurorial, të bëhet me shumicë të kualifikuar dhe jo me shumicë të thjeshtë, duke theksuar edhe mundësinë e përcaktimit të mekanizave pasues de-blokues apo edhe sistemeve proporcionale të votimit, në mënyrë që e njëjta shumicë parlamentare të mos ketë mundësinë që të zgjedh njëkohësisht dhe me shumicë të thjeshtë anëtarët jo-prokurorë të Këshillit, duke rezultuar kështu në mundësinë e politizimit të Këshillit dhe cenimin e pavarësisë së tij; dhe (ii) ligjet e Republikës së Kosovës, përfshirë ato për Këshillin Prokurorial, por dhe Këshillin Gjyqësor, ndër vite, kanë përcaktuar edhe shumica më të larta për zgjedhjen dhe shkarkimin e anëtarëve të tyre, duke përfshirë edhe shumicën e votave të të gjithë deputetëve të Kuvendit.

^s
(iii) Kompetenca e Avokatit të Popullit për të zgjedhur anëtarë jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial

Në kontekst të dispozitave përkatëse të Ligjit të kontestuar përmes të cilit Avokatit të Popullit i përcaktohet kompetenca për të caktuar/zgjedhur dhe shkarkuar një (1) anëtar jo-prokuror të Këshillit Prokurorial, Aktgjykimi së pari vë theks në faktin që sipas Opinioneve të Komisionit të Venecias, (i) në përcaktimin e proporcionit të duhur në mes të anëtarëve prokurorë të përzgjedhur nga sistemi prokurorial dhe atyre jo-prokurorë të zgjedhur nga Kuvendi, një numër anëtarësh mund të përfaqësojnë edhe institucione të pavarura dhe/ose shoqërinë civile; dhe (ii) në përbërje të këshillave prokurorial, të njëjtat mund të përfaqësohen edhe sipas detyrës zyrtare apo përmes propozimit/nominimit të kandidatëve përkatës. Një kombinim i tillë mekanizmash, reflektohet ndër tjera, edhe në Ligjin bazik për Këshillin Prokurorial, i cili përfshin mekanizmin e përfaqësimit sipas detyrës zyrtare në Këshill të Kryeprokurorit të Shtetit dhe rolin e Odës së Avokatëve, Fakulteteve Juridike dhe shoqërisë

duznosti: Glavnog državnog tužioca i ulogu Advokatske komore, pravnih fakulteta i građanskog društva u predlaganju/nominiranju netužilačkih članova Saveta i naknadno izabranih od strane Skupštine.

Rekavši to, u Presudi se, između ostalog, pojašnjava da je polazna osnova za ocenu nadležnosti Ombudsmana da imenuje/izabere ali i razreši jednog od netužilačkih članova Tužilačkog saveta je Ustav, odnosno (i) stav 10. član 65. Ustava, prema kome i između ostalog, Skupština bira članove Tužilačkog saveta; (ii) ustavna nadležnost Skupštine da bira funkcionere nezavisnih ustavnih institucija definisanih u Poglavljima VII i XII Ustava; i (iii) član 132. Ustava, prema kojem, između ostalog, Ombudsman ima nadležnost da vrši nadzor nad svim javnim organima, uključujući Tužilački savet, u kontekstu nezakonitih radnji i ne preduzimanja radnji u pogledu osnovnih prava i sloboda. U pogledu potonjeg, Presuda takođe podseća da, iako je u Mišljenju Venecijanske komisije pojašnjeno da uključivanje Ombudsmana u sastav Tužilačkog saveta nije nužno u suprotnosti sa standardima, takođe se skreće pažnja na činjenicu da je takvo uključivanje „ne ugrozi njegovu ili njenu [Ombudsmanu] sposobnost da donosi nezavisne odluke u vezi sa pitanjima koja se odnose na TSK“.

U kontekstu gore navedenih odredaba u celini, presuda prvo pojašnjava da dok je u slučaju Tužilačkog saveta, za razliku od Sudskog saveta, utvrđivanje sastava i načina izbora/imenovanja dotičnih članova podeljeno između Ustava i zakona, nadležnost Skupštine da bira dotične članove Tužilačkog saveta utvrđena je Ustavom i prema tome se, na osnovu načela koja potiču iz sudske prakse Suda, ne može preneti na instituciju Ombudsmana putem zakona usvojenog prema stavu 4 člana 110 Ustava. S tim u vezi i kao drugo, presuda pojašnjava da u kontekstu svih ustavnih

civile në propozimin/nominimin e anëtarëve jo-prokurorë të Këshillit dhe të zgjedhur më pas nga Kuvendi.

Thënë këtë, Aktgjykimi, ndër tjerash, sqaron që pikënisja e vlerësimit të kompetencës së Avokatit të Popullit për të caktuar/zgjedhur por edhe shkarkuar njërin nga anëtarët jo-prokuror të Këshillit Prokurorial, është Kushtetuta, përkatësisht (i) paragrafi 10 i nenit 65 të Kushtetutës, sipas të cilit e ndër tjerash, Kuvendi zgjedh anëtarët e Këshillit Prokurorial; (ii) kompetencat kushtetuese të Kuvendit për të zgjedhur bartësit e funksioneve të institucioneve të pavarura kushtetuese të përcaktuara në Kapitujt VII dhe XII të Kushtetutës, respektivisht; dhe (iii) neni 132 i Kushtetutës, sipas të cilit, dhe ndër tjerash, Avokati i Popullit, ka kompetenca për të mbikëqyrur të gjitha autoritetet publike, përfshirë Këshillin Prokurorial, në kontekst të veprimeve e mosveprimeve të paligjshme lidhur me të drejtat dhe liritë themelore. Në aspekt të kësaj të fundit, Aktgjykimi gjithashtu rikujton që përderisa Opinioni i Komisionit të Venecias, kishte sqaruar që përfshirja e Avokatit të Popullit në përbërjen e Këshillit Prokurorial, jo detyrimisht është në kundërshtim me standardet, gjithashtu kishte tërhequr vëmendjen që një përfshirje e tillë *“të mos e dëmtojë aftësinë e tij apo saj [Avokatit të Popullit] që të bëjë përcaktime të pavarura lidhur me çështjet që ndërlidhen me KPK-në”*.

Në kontekst të dispozitave të lartcekura në tërësinë e tyre, Aktgjykimi së pari sqaron që përderisa në rastin e Këshillit Prokurorial, për dallim nga Këshilli Gjyqësor, përcaktimi i përbërjes dhe mënyrës së zgjedhjes/emërimit të anëtarëve përkatës është ndarë në mes të Kushtetutës dhe ligjit, kompetenca e Kuvendit për të zgjedhur anëtarët përkatës të Këshillit Prokurorial është e përcaktuar me Kushtetutë dhe për pasojë, bazuar në parimet që burojnë nga praktika gjyqësore e Gjykatës, nuk mund të

nezavisnih institucija definisanih Poglavljem VII u vezi sa pravosudnim sistemom i Poglavljem XII u vezi sa nezavisnim institucijama, i bez obzira da li je Ustav (i) precizirao nadležnost Skupštine da bira/ imenuje na nivou Ustava; ili (ii) je precizirao da način izbora/imenovanja se reguliše na nivo zakona, nosioce funkcija nezavisnih ustavnih institucija bira Skupština, sa izuzetkom članova Centralne izborne komisije čiji je sastav utvrđen Ustavom. To je slučaj sa preciziranim članovima Sudskog saveta, Ombudsmanom, zamenicima Ombudsmana, glavnim revizorom, guvernerom i članovima Odbora Centralne banke i članovima Nezavisne komisije za medije, koji se biraju od strane Skupštine na način preciziran u Ustavu i/ili relevantnim zakonima. Treće, na osnovu člana 132. Ustava, Ombudsman ima ustavna ovlašćenja nadzora, odnosno i između ostalog (i) nadzire i štiti prava i slobode pojedinaca od nezakonitih i neregularnih radnji ili nečinjenja javnih organa, uključujući i onih Tužilačkog saveta; i (ii) ima obavezu da ne prihvata uputstva i uplitanja bilo kojeg organa koja sprovodi vlast u Republici Kosovo; i isti su dužni da odgovore na njegove/njene zahteve. Na osnovu ovih ustavnih karakteristika, Skupština Republike Kosovo je kroz relevantne zakone utvrdila Ombudsmanu, naglašena ovlašćenja, uključujući funkcije nadzora, u kontekstu disciplinskih postupaka sudija i tužilaca, koji se administriraju od strane dotičnih Saveta. Zapravo i uzimajući u obzir prirodu ustavnih funkcija Ombudsmana, istom zakonodavac mu nije odredio ni nadležnost da imenuje/bira svoje zamenike, koje bira Skupština većinom poslanika koji su prisutni i koji glasaju. Kao rezultat toga, u Presudi je objašnjeno da je nadležnost Ombudsmana da bira netužilačke članove Tužilačkog saveta u nesaglasnosti sa Ustavom.

bartet në institucionin e Avokatit të Popullit përmes ligjit të miratuar sipas paragrafit 4 të nenit 110 të Kushtetutës. Në lidhje me këtë dhe së dyti, Aktgjykimi sqaron që në kontekst të të gjitha institucioneve të pavarura kushtetuese të përcaktuara me Kapitullin VII lidhur me Sistemin e Drejtësisë dhe Kapitullin XII lidhur me Institucionet e Pavarura, dhe pavarësisht nëse Kushtetuta (i) e ka specifikuar kompetencën e Kuvendit për të zgjedhur/emëruar në nivel të Kushtetutës; apo (ii) ka saktësuar që mënyra e zgjedhjes/emërimit rregullohet në nivel ligji, bartësit e funksioneve të institucioneve të pavarura kushtetuese, zgjedhen nga Kuvendi, me përjashtim të anëtarëve të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, përbërja e të cilit është e përcaktuar në Kushtetutë. Ky është rasti me anëtarët e saktësuar të Këshillit Gjyqësor, Avokatin e Popullit, zëvendës Avokatët e Popullit, Auditorin e Përgjithshëm, Guvernatorin e anëtarët e Bordit të Bankës Qendrore dhe anëtarët e Komisionit të Pavarur të Medieve, e të cilët zgjedhen nga Kuvendi në mënyrën e saktësuar në Kushtetutë dhe/ose ligjet përkatëse. Së treti, bazuar në nenin 132 të Kushtetutës, Avokati i Popullit ka kompetenca kushtetuese të mbikëqyrjes, përkatësisht dhe ndër tjerash, (i) mbikëqyrë dhe mbron të drejtat dhe liritë e individëve nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike, përfshirë ato të Këshillit Prokurorial; dhe (ii) ka detyrimin të mos pranojë udhëzime e ndërhyrje nga asnjë autoritet që ushtron pushtet në Republikën e Kosovës dhe të njëjtit janë të detyruar t'i përgjigjen kërkesave të tij/saj. Bazuar në këto karakteristika kushtetuese, Kuvendi i Republikës së Kosovës, përmes ligjeve përkatëse, i ka përcaktuar Avokatit të Popullit, autorizime të theksuara, përfshirë funksione të mbikëqyrjes, në kontekst të procedurave disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve, që administrohen nga Këshillat përkatës. Në fakt dhe marrë parasysh natyrën e

(iv) Veçina o odlučivanju u Tužilačkom savetu

U vezi sa prvim pitanjem, u Presudi je objašnjeno da je donošenje odluka Saveta, koje je predmet kvalifikovane dvotrećinske (2/3) većine u dva kruga glasanja, između ostalog, vezano za najvažnije funkcije Tužilačkog saveta, u čijem vršenju isti ima potpunu ustavnu nezavisnost propisanu članovima 109. i 110. Ustava, u pogledu (i) predlaganja Glavnog državnog tužioca; i usvajanja akata vezano za (ii) regrutovanje, predlaganje, unapređenje, premeštaj, disciplinsko kažnjavanje tužilaca. S obzirom da, u vezi sa drugim pitanjem, Presuda objašnjava da (i) u kontekstu nalaza Suda da se nadležnost Ombudsmana da imenuje/izabere jednog (1) člana nije u skladu sa Ustavom; i (ii) uzimajući u obzir utvrđivanje u osporenom zakonu da se netužilački članovi Saveta biraju istovremeno i prostom većinom u Skupštini, rezultira da bi odlučivanje u Tužilačkom savetu o njegovim najvažnijim ustavnim funkcijama moglo da se uslovljava od glasa jednog od netužilačkih članova koje bira Skupština prostom većinom. Sud ističe da ovakvo rešenje nije u skladu sa Mišljenjima Venecijanske komisije, niti sa ustavnim nezavisnošću zagwarantovanom Tužilačkom savetu prema stavu 1. člana 110. Ustava, niti sa principom podele i balansiranja vlasti u demokratskoj državi. Prema tome Presuda razjašnjava da predviđeni način odlučivanja prema osporenom zakonu nije u skladu sa Ustavom.

Rekavši to, pozivajući se i na Mišljenja Venecijanske komisije, u Presudi se ističe i da u kontekstu sastava Saveta utvrđenog osporenim zakonom i prosta većina a i kvalifikovana većina imaju svoje nedostatke, jer (i) u slučaju glasanja prostom većinom, bilo bi omogućeno tužilačkim članovima da upravljaju sami, a takvo rešenje bi mogla da krši i

funksiioneve kushtetuese të Avokatit të Popullit, të njëjtit, ligjvënësi nuk ia ka akorduar as kompetencën për të caktuar/zgjedhur zëvendësit e tij/saj, e të cilët i zgjedh Kuvendi me shumicën e deputetëve të pranishëm dhe që votojnë. Për pasojë, Aktgjykimi sqaron që kompetenca e Avokatit të Popullit për të zgjedhur anëtarë-prokurorë të Këshillit Prokurorial, nuk është në përputhshmëri me Kushtetutën.

(iv) Shumica vendimmarrëse në Këshillin Prokurorial

Për sa i përket mënyrës së vendimmarrjes në Këshill Prokurorial, Aktgjykimi fillimisht sqaron që neni 110 i Kushtetutës ka dy paragrafë përcaktues, paragrafin 4 të nenit 110 të Kushtetutës, sipas të cilit, ndër tjerash, rregullat e procedurës së Këshillit përcaktohen me ligj të miratuar nga Kuvendi; dhe paragrafin 1 të nenit 110 të Kushtetutës, sipas të cilit, Këshilli ka pavarësi të plotë në ushtrimin e kompetencave kushtetuese. Në kontekst të kësaj të fundit, Aktgjykimi gjithashtu rikujton që bazuar në Opinionet e referuara të Komisionit të Venecias, por edhe në praktikën e saj gjyqësore, mënyra e vendimmarrjes së institucioneve të pavarura kushtetuese është esenciale në përmbushjen e pavarur të funksioneve të tyre.

Aktgjykimi më tej sqaron që, dispozita përkatëse e cila përcakton mënyrën e vendimmarrjes, saktëson që vendimet në Këshill merren me pesë (5) vota, përkatësisht shumicën e kualifikuar prej dy të tretash (2/3) në një përbërje prej shtatë (7) anëtarësh, me kushtin që në këtë shumicë të jenë edhe dy (2) vota të anëtarëve jo-prokurorë. Pas vërejtjes së Opinionit të Komisionit të Venecias lidhur me mundësinë e bllokimit të vendimmarrjes dhe rrjedhimisht rekomandimit të përfshirjes së një mekanizimi de-blokues të vendimmarrjes, Ligji i kontestuar është plotësuar në Kuvend, duke e shtuar radhën e dytë të votimit, duke përcaktuar

suštinu principa da saveti treba da imaju pluralistički sastav; dok (ii) u slučaju glasanja kvalifikovanim većinom i bez značajnog i efikasnog mehanizma za deblokadu, bilo bi omogućeno netužilačkim članovima izabrani istovremeno i prostom većinom od strane Skupštine da potencijalno blokiraju bilo kakvo donošenje odluka. U tom kontekstu, u Presudi se naglašavaju principi Venecijanske komisije, u vezi mogućnosti da sastava tužilačkih saveta, uključujući i ravnotežu između tužilačkih i netužilačkih članova, kao i način izbora ovih potonjih.

(v) Razlika u tretmanu vezano za pravno sredstvo i sudske zaštite prava

Što se tiče prava na pravno sredstvo i sudske zaštite članova Tužilačkog saveta u slučaju njihovog razrešenja, u presudi je najpre pojašnjeno da se članovi 24, 32. i 54. Ustava moraju tumačiti u kontekstu stava 1. člana 110. Ustava, odnosno potpuna nezavisnost Saveta u vršenju njegovih funkcija. U presudi je naglašena činjenica da je nezavisnost Saveta vezana za nezavisnost dotičnih članova i da je u ovom aspektu od suštinskog značaja način izbora i razrešenja njegovih članova. U presudi se primećuje da ovo pitanje nije bilo predmet razmatranja dva mišljenja Venecijanske komisije u vezi sa osporenim zakonom.

U presudi je dalje pojašnjeno da osporeni zakon, za razliku od prethodnih zakona, definiše razliku u tretmanu između tužilačkih i netužilačkih članova Tužilačkog saveta, u pogledu pravnog leka koji je na raspolaganju u slučaju njihovog razrešenja. U presudi se pojašnjava da se, prema osporenom zakonu, tužilački članovi Saveta razrešavaju dvo-trećinskom (2/3) većinom glasova Saveta, a potom imaju pravo žalbe direktno Vrhovnom sudu, koji donosi odluku u roku od trideset (30) dana; dok (ii) se njihove netužilačke kolege, na predlog Saveta, Skupština razrešava

sërish shumicën vendimmarrëse prej dy të tretash (2/3) të anëtarëve të Këshillit, që nënkupton votën e të paktën një (1) anëtar i jo-prokuror të Këshillit të zgjedhur me shumicë të thjeshtë nga Kuvendi.

Në kontekst të vlerësimit kushtetues të kësaj dispozite të Ligjit të kontestuar dhe nëse e njëjta cenon pavarësinë e plotë kushtetuese të Këshillit, Aktgjykimi thekson që është e rëndësishme të merren parasysh (i) natyra e çështjeve që i nënshtrohet një vendimmarrjeje të tillë; dhe (ii) përbërja e Këshillit Prokurorial, përfshirë mënyra e zgjedhjes së anëtarëve jo-prokurorë të tij.

Lidhur me çështjen e parë, Aktgjykimi sqaron që vendimmarrja e Këshillit që i nënshtrohet shumicës së kualifikuar prej dy të tretash (2/3) në dy radhë të votimit, ndër tjerash, ndërlidhet me funksionet më thelbësore të Këshillit Prokurorial, në ushtrimin e të cilave i njëjti ka pavarësi të plotë kushtetuese, të përcaktuara me nenet 109 dhe 110 të Kushtetutës, përkritazi me (i) propozimin e Kryeprokurorit të Shtetit; dhe miratimin e akteve lidhur me (ii) rekrutimin, propozimin, avancimin, transferimin dhe disiplinimin e prokurorëve. Ndërsa, lidhur me çështjen e dytë, Aktgjykimi sqaron që (i) në kontekst të konstatimit të Gjykatës që kompetenca e Avokatit të Popullit për të caktuar/zgjedhur një (1) anëtar të Këshillit nuk është në përputhshmëri me Kushtetutën; dhe (ii) duke marrë parasysh përcaktimin e Ligjit të kontestuar që anëtarët jo-prokurorë të Këshillit të zgjedhen njëkohësisht dhe me shumicë të thjeshtë në Kuvend, rezulton që vendimmarrja në Këshill Prokurorial lidhur me funksionet kushtetuese më thelbësore të tij, do të mund të kushtëzohej nga vota e njërit nga anëtarët jo-prokurorë të zgjedhur nga Kuvendi me shumicë të thjeshtë. Gjykata theksoiqë një zgjidhje e tillë, nuk është as në përputhje me Opinionet e Komisionit të Venecias, as me pavarësinë kushtetuese të garantuar për Këshillin sipas

prostom većinom prisutnih poslanika koji glasaju, za razliku od većine svih poslanika Skupštine, koja se predviđa osnovnim zakonom, i nemaju pravo na direktnu žalbu u Vrhovnom sudu. Primenjujući principe koji proizilaze iz svoje sudske prakse i prakse EKLJP-a u ovom kontekstu, Sud je ustanovio da sve dok pravno sredstvo, odnosno postupak pokretanja upravnog spora postoji i za netužilačke članove, razlika u tretmanu između tužilačkih i netužilačkih članova u pogledu relevantnog pravnog sredstva i sudske zaštite prava, nije u skladu sa Ustavom.

(vi) Prekid mandata jedne ustavne nezavisne institucije putem zakona

Što se tiče prekida mandata članova Saveta, odnosno prekid postojećih mandata i bez prava na pravno sredstvo (i) za šest (6) od devet (9) tužilačkih članova putem žreba; i (ii) netužilačkih članova putem zakona, presuda prvo pojašnjava da Ustav ima dva odlučujuća člana, član 4, odnosno član 110. Ustava. Prvi, u svom stavu 1, definiše Kosovo kao demokratsku republiku zasnovanu na principu podela vlasti, sa kontrolom i balansiranjem između njih, kako je definisano Ustavom, dok drugi, (i) u svom stavu 1, definiše da je Tužilački savet potpuno nezavisna institucija pri vršenju svojih funkcija, u skladu sa zakonom; i (ii) u svom stavu 4 utvrđuje da se sastav Tužilačkog saveta, uključujući odredbe o mandatu, uređuje zakonom.

U kontekstu sigurnosti mandata članova ustavnih nezavisnih institucija, presuda prvo pojašnjava (i) relevantnu sudsku praksu Suda; a zatim (ii) sudsku praksu ESLJP-a i SPEU-a. U vezi sa prvim, Sud je zauzeo stav da privremeni prekid ustavnih mandata i/ili zakonskih mandata ustavnih nezavisnih institucija, u principu, podleže samo uslovima definisanim Ustavom i/ili zakonima na osnovu kojih takvi mandati su stečeni.

paragrafit 1 të nenit 110 të Kushtetutës, as me parimin e ndarjes dhe balancimit të pushteteve në një shtet demokratik. Për pasojë, Aktgjykimi sqaron që mënyra e përcaktuar e vendim-marrjes së Këshillit sipas Ligjit të kontestuar nuk është në përputhshmëri me Kushtetutën. Thënë këtë, duke ju referuar edhe Opinioneve të Komisionit të Venecias, Aktgjykimi gjithashtu vë në pah që në kontekst të përbërjes së sak-tësuar të Këshillit përmes Ligjit të kontestuar, edhe shumica e thjeshtë, por edhe ajo e kualifikuar, kanë mangësitë e tyre, sepse (i) në rast të votimit me shumicë të thjeshtë, do t'u mundësohej anëtarëve prokurorë që të qeverisin të vetëm dhe një zgjidhje e tillë do të mund të cenonte edhe esencën e parimit që Këshillat duhet të kenë përbërje pluraliste; ndërsa, (ii) në rast të votimit me shumicë të kualifikuar dhe pa mekanizëm kuptimplotë e efektiv de-blokimi, do t'u mundësohej anëtarëve jo-prokurorë të zgjedhur njëkohësisht dhe me shumicë të thjeshtë nga Kuvendi, që potencialisht të bllokojnë çdo vendimarrje. Në këtë kontekst, Aktgjykimi vë në pah parimet e Komisionit të Venecias, lidhur me mundësitë e përbërjeve të këshillave prokurorial, përfshirë balancimin në mes të anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë dhe mënyrën e zgjedhjes së këtyre të fundit.

(v) Dallimi në trajtim lidhur me mjetin juridik dhe mbrojtjen gjyqësore të të drejtave

Për sa i përket të drejtës në mjetin juridik dhe mbrojtjes gjyqësore të të drejtave për anëtarët e Këshillit Prokurorial në rast të shkarkimit të tyre, Aktgjykimi fillimisht sqaron që nenet 24, 32 dhe 54 të Kushtetutës duhet të interpretohen në kontekst të paragrafit 1 të nenit 110 të Kushtetutës, përkatësisht pavarësisë së plotë të Këshillit në ushtrimin e funksioneve të tij. Aktgjykimi vë theks në faktin që pavarësia e Këshillit është e ndërlidhur me pavarësinë e anëtarëve përkatës dhe mënyra e zgjedhjes dhe shkarkimit të anëtarëve të tij, është thelbësore

Takav stav, u principu, su zauzeli i ESLJP i SPEU, između ostalog, u predmetima *Baka protiv Mađarske; Grzeda protiv Poljske*; C-619/18, *Evropska komisija protiv Poljske* i C-192/18, odnosno *Evropska komisija protiv Poljske*. U kontekstu ovih presuda i uvek uzimajući u obzir razlike i sličnosti među njima, u principu proizilazi da je (i) privremeni prekid mandata u svim slučajevima usledio, između ostalog, kao rezultat usvajanja novih zakona u ime reforme sistema pravde i tako da ESLJP i SPEU pri utvrđivanju povrede Evropske konvencije i prava Evropske unije, odnosno nisu uzeli u obzir argumente dotičnih vlada da bi očuvanje postojećih mandata predstavilo prepreku za planirane reforme; (ii) sigurnost ustavnih i zakonskih mandata je od suštinskog značaja za nezavisnost nezavisnih institucija i njihov privremen prekid može biti izvršen samo na osnovu relevantnih odredbi i procedura utvrđenih u Ustavima i/ili zakonima na osnovu kojih su isti stečeni; (iii) postojanje delotvornih pravnih lekova za osporavanje relevantnih odluka na osnovu kojih su mandati privremeno prekinuti je značajno i njihov izostanak je dovelo do povrede Evropske konvencije u gore navedenim predmeta EKLJP-a; i (iv) izuzetno, stečeni mandati mogu biti privremeno prekinuti, međutim svaka pravna inicijativa/reforma koja može dovesti do prekida dotičnih mandata, mora težiti jednom legitimnom cilju i mora biti proporcionalna cilju kojem se teži i u ovom kontekstu, između ostalog, pomenuta sudska praksa, sa naglaskom na slučaj *Grzeda*, takođe uzima u obzir pristup zakonodavca prema sigurnosti mandata tokom postojanja relevantnih institucija.

Relevantna mišljenja Venecijanske komisije, kako je pojašnjeno u presudi, u principu takođe zauzimaju isti stav. Ista, ističu važnost očuvanja mandata članova ustavnih institucija, bez obzira da li su oni određena Ustavom

në këtë aspekt. Aktgjykimi vëren që kjo çështje nuk ishte objekt shqyrtimi i dy Opinioneve të Komisionit të Venecias lidhur me Ligjin e kontestuar.

Aktgjykimi më tej sqaron që Ligji i kontestuar, për dallim nga ligjet paraprake, përcakton dallim në trajtim në mes të anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë të Këshillit Prokurorial, sa i përket mjetit juridik në dispozicion në rast të shkarkimit të tyre. Aktgjykimi gjithashtu sqaron që sipas Ligjit të kontestuar, (i) anëtarët prokurorë të Këshillit shkarkohen pas votimit me shumicë prej dy të tretash (2/3) në Këshill dhe më pas kanë të drejtën e ankesës drejtpërdrejtë në Gjykatën Supreme, e cila merr vendim brenda tridhjetë (30) ditësh; ndërsa (ii) kolegët e tyre jo-prokurorë, pas propozimit të Këshillit, shkarkohen nga Kuvendi me shumicën e thjeshtë të deputetëve të pranishëm dhe që votojnë, për dallim nga shumica e të gjithë deputetëve të Kuvendit përcaktuar me Ligjin bazik, dhe nuk e kanë të drejtën e ankesës së drejtpërdrejtë në Gjykatën Supreme. Në aplikimin e parimeve që burojnë nga praktika gjyqësore e saj dhe ajo e GJEDNJ-së në këtë kontekst, Gjykata konstatoi që përderisa një mjet juridik, përkatësisht procedura e konfliktit administrativ në Gjykatën Themelore ekziston edhe për anëtarët jo-prokurorë, dallimi në trajtim në mes anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë përkitazi me mjetin juridik përkatës dhe mbrojtjen gjyqësore të të drejtave, nuk është në përputhshmëri me Kushtetutën.

(vi) Ndërprerja e mandateve të një institucioni të pavarur kushtetues përmes ligjit

Për sa i përket ndërprerjes së mandateve të anëtarëve të Këshillit, përkatësisht ndërprerjes së mandateve ekzistuese dhe pa të drejtë në mjete juridike (i) për gjashtë (6) nga nëntë (9) anëtarët prokurorë përmes shortit; dhe (ii) anëtarëve jo-prokurorë përmes ligjit, Aktgjykimi fillimisht sqaron që Kushtetuta ka dy

i/ili zakonom. U principu, a prema Venecijanskoj komisiji, prevremeni prestanak mandata uvek mora biti povezan sa prepoznatljivom povredom ili propustom u vršenju dužnosti dotičnog člana i slediti osnov, uključujući i ustavni/zakonski postupak za razrešenje ili prestanak mandata, prema kome su isti stečeni, jer bi u suprotnom, i između ostalog, prekid mandata ustavnih institucija mogao da kontinuirano zavisi od preferencija izvršne i/ili zakonodavne vlasti.

S tim u vezi, dva Venecijanska mišljenja u vezi sa osporenim zakonom, u ovom kontekstu i između ostalog, naglašavaju da su (i) odredbe osporenog zakona, koje omogućavaju nastavak mandata jednog dela članova Tužilačkog saveta, „*respektabilnije*“ prema međunarodnim standardima u odnosu na prethodni model osporenog zakona kojim je bio predložen trenutni prekid svih mandata Tužilačkog saveta; i da (ii) članovima Tužilačkog saveta, u principu, treba dozvoliti da završe svoj mandat, ali izuzetno, prekid mandata može biti prihvatljiv, ako rezultira „*očiglednim poboljšanjem aktuelnog sistema*“ i to ukoliko „*Vlada ubedljivo pokaže da njihova zamena služi vitalnom javnom interesu i dovodi do opšteg poboljšanja sistema*„.

U tom kontekstu, u presudi se pojašnjava da poboljšanje balansiranja između tužilačkih i netužilačkih članova u Tužilačkom savetu, u principu, doprinosi unapređenju demokratskog legitimiteta istog, uvek ako je praćeno neophodnim mehanizmima za obezbeđivanje njegove potpune nezavisnosti. Međutim, i sa naglašenim oprezom u napred navedenim principima, i uzimajući u obzir da (i) sudska praksa Suda na dosledan način naglasila da prekid mandata članova jedne ustavne nezavisne institucije, treba da bude povezana sa osnovama utvrđenim za prestanak mandata prema zakonu na osnovu kojeg su stečeni; (ii) uprkos kontinuiranim

nene përcaktuese, nenin 4 dhe nenin 110 të Kushtetutës, respektivisht. I pari, në paragrafin 1 të tij përcakton që Kosova është Republikë demokratike e bazuar në parimin e ndarjes së pushteteve dhe kontrollit e balancimit në mes tyre, sikurse është përcaktuar me Kushtetutë, ndërsa i dyti, (i) në paragrafin 1 të tij përcakton që Këshilli Prokurorial është institucion plotësisht i pavarur në kryerjen e funksioneve të tij në pajtim me ligjin; dhe (ii) në paragrafin 4 të tij përcakton që përbërja e Këshillit Prokurorial, përfshirë dispozitat për mandatin, rregullohen me ligj.

Në kontekst të sigurisë së mandateve të anëtarëve të institucioneve të pavarura kushtetuese, Aktgjykimi fillimisht sqaron (i) praktikën përkatëse gjyqësore të Gjykatës; dhe më pas (ii) praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së dhe GJDBE-së. Lidhur me të parën, Gjykata ka mbajtur qëndrimin që ndërprerja e parakohshme e mandateve kushtetuese dhe/ose mandateve ligjore të institucioneve të pavarura kushtetuese, i nënshtrohet vetëm kushteve të përcaktuara në Kushtetutë dhe/ose ligjeve mbi të cilat mandatet përkatëse janë fituar.

Një qëndrim i tillë, në parim, është mbajtur edhe nga GJEDNJ dhe GJDBE, ndër tjerash, përmes rasteve: *Baka kundër Hungarisë, Grzeda kundër Polonisë*, C-619/18, *Komisioni Evropian kundër Polonisë* dhe C-192/18, *Komisioni Evropian kundër Polonisë*, respektivisht. Në kontekst të këtyre aktgjykimeve dhe gjithnjë duke marrë parasysh edhe dallimet dhe ngjashmëritë në mes tyre, në parim rezultojnë që (i) ndërprerja e parakohshme e mandateve në të gjitha rastet, pasonte, ndër tjerash, si rezultat i miratimit të ligjeve të reja në emër të reformave në sistemin e drejtësisë dhe GJEDNJ e GJDBE, në konstatimin e shkeljeve të Konventës Evropiane dhe të së drejtës së Bashkimit Evropian, respektivisht, nuk kishin marrë parasysh argumentet e qeverive përkatëse që ruajtja e mandateve ekzistuese do të

reformama u vezi sa Tužilačkim savetom tokom godina, uključujući izmene u njegovom sastavu, sa izuzetkom slučaja prekida zastupanja po službenoj dužnosti ministra pravde u Savetu, koje je bilo predloženo od strane samog relevantnog ministarstva i koje nikada nije bilo osporeno, mandati članova Tužilačkog saveta su kontinuirano sačuvani do njihovog prirodnog isteka kroz prelazne odredbe svih relevantnih zakona, uključujući i kada je Tužilački savet osnovan prvi put u skladu sa članom 110. Ustava, nakon proglašenja nezavisnosti Republike Kosovo, i to u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a jeste jasno pokazatelj značaja sigurnosti mandata ustavnih nezavisnih institucija u pravnom poretku Republike Kosovo; i šta više, (iii) činjenica da je Sud utvrdio da brojne bitne odredbe osporenog zakona nisu u skladu sa Ustavom, presuda konačno naglašava da prekid mandata članova Tužilačkog saveta, prema osporenom zakonu, ne može poslužiti niti kao ubedljiv razlog za jedno „očigledno poboljšanje sistema“, koje bi moglo da posluži jednoj legitimnoj i srazmernoj svrsi na osnovu koje bi bilo moguće da se izuzetno ovlasti prekid mandata jedne ustavne nezavisne institucije, čime bi se stvorio jedan presedan sa posledicama po sigurnost i nezavisnost vršenja funkcije ustavnih nezavisnih institucija, a samim tim i po demokratski poredak i vladavinu prava u Republici Kosovo.

Na kraju, u presudi se pojašnjava da su zahtevi podnosioca podneti Sudu na osnovu stava 5. člana 113. Ustava i da ova kategorija zahteva ima suspenzivni karakter, odnosno takav zakon se može proslediti predsedniku Republike Kosovo za proglašenje samo nakon donošenja odluke Suda i u skladu sa modalitetima utvrđenim u konačnoj odluci Suda o spornom predmetu. U kontekstu svoje sudske prakse koja je razrađena u presudi, Sud ocenjuje da imajući u vidu prirodu odredaba osporenog

përbënte pengesë për reformat e planifikuara; (ii) siguria e mandateve kushtetuese dhe ligjore është esenciale për pavarësinë e institucioneve të pavarura, dhe ndërprerja e parakohshme e tyre mund të bëhet vetëm bazuar në dispozitat dhe procedurat përkatëse të saktësuara mbi kushtetutat dhe/ose ligjet mbi bazën e të cilave janë fituar; (iii) ekzistenca e mjeteve efektive juridike për të kontestuar vendimet përkatëse, bazuar në të cilat mandatet janë ndërprerë në mënyrë të parakohshme, është e rëndësishme dhe mungesa e tyre kishte rezultuar në shkelje të Konventës Evropiane në rastet e lartcekura të GJEDNJ-së; dhe (iv) përjashtimisht, mandatet e fituara mund të ndërpriten në mënyrë të parakohshme, megjithatë çdo iniciativë/ reformë ligjore e cila mund të rezultojë në ndërprerje të mandateve përkatëse duhet të ndjek një qëllim legjitim dhe të jetë proporcionale me qëllimin e ndjekur, dhe në këtë kontekst, ndër tjerash, praktika e lartcekur gjyqësore, me theks në rastin *Grzeda*, gjithashtu merr parasysh qasjen e ligjbërësit ndaj sigurisë së mandateve përgjatë ekzistencës së institucioneve përkatëse.

Opinionet relevante të Komisionit të Venecias, siç është sqaruar në Aktgjykim, në parim, gjithashtu mbajnë të njëjtin qëndrim. Të njëjtat theksojnë rëndësinë e ruajtjes së mandateve të anëtarëve të institucioneve kushtetuese, pa marrë parasysh nëse të njëjtat janë të përcaktuara me Kushtetutë dhe/ose ligj. Në parim, dhe sipas Komisionit të Venecias, përfundimi i parakohshëm i mandateve duhet të jetë gjithmonë i lidhur me një shkelje të identifikueshme ose dështim në kryerjen e detyrës të anëtarit përkatës dhe të ndjek bazën, përfshirë procedurën kushtetuese/ligjore për shkarkim apo përfundim të mandatit sipas së cilës janë fituar sepse në të kundërtën dhe ndër tjerash, ndërprerja e mandateve të institucioneve kushtetuese, do të mund të varej në vazhdimësi nga preferencat e pushtetit ekzekutiv dhe/ose legjislativ.

zakona koje su proglašene u suprotnosti sa Ustavom i činjenicu da bi ostatak osporenog zakona bilo teško primeniti nakon proglašenja navedenih odredbi nevažećim, osporeni zakon, u službi načela pravne sigurnosti, mora se proglasiti nevažećim u celini.

Zaključak

Sud je jednoglasno odlučio da (i) proglasi zahteve prihvatljivim i da utvrdi da (ii) tačka 1.3.2 stava 1 člana 6. i član 8, odnosno član 10/A Osporenog zakona, nisu u saglasnosti sa stavom 1 člana 4. [Oblik Vladanja i Podela Vlasti], 10 člana 65. [Nadležnosti Skupštine] i članom 132. [Uloga i Nadležnosti Ombudsmana] Ustava; (iii) stav 2/a člana 13. Osporenog zakona nije u saglasnosti sa stavom 1 člana 4. [Oblik Vladanja i Podela Vlasti] i stavom 1 člana 110. [Tužilački Savet Kosova] Ustava; (iv) stav 5 člana 16. Osporenog zakona nije u saglasnosti sa stavom 1 člana 24. [Jednakost pred Zakonom] Ustava; (v) član 18., odnosno 23/A Osporenog zakona nije u saglasnosti sa članovima 32. [Pravo na Pravno Sredstvo] i 54. [Sudska Zaštita Prava] Ustava; (vi) stav 3 člana 11. i član 20. Osporenog zakona nisu u saglasnosti sa stavom 1 člana 4. [Oblik Vladanja i Podela Vlasti], članom 32. [Pravo na Pravno Sredstvo], članom 54. [Sudska Zaštita Prava] i stavom 1 člana 110. [Tužilački Savet Kosova] Ustava; i (vii) da proglasi nevažećim, u celosti, Zakon br. 08/L-136 o izmenama i dopunama Zakona br. 06/L-056 o Tužilačkom Savetu Kosova.

Thënë këtë, dy Opinionet e Venecias lidhur me Ligjin e kontestuar, në këtë kontekst dhe ndër tjerash, theksojnë që (i) dispozitat e Ligjit të kontestuar të cilat mundësojnë vazhdimin e mandateve të një pjese të anëtarësisë së anëtarëve të Këshillit Prokurorial, janë “*më të respektueshme*” ndaj standardeve ndërkomëtare në raport me modelin paraprak të Ligjit të kontestuar, i cili kishte propozuar ndërprerjen e përnjëhershme të të gjitha mandateve të Këshillit Prokurorial; dhe (ii) anëtarët e Këshillit Prokurorial, në parim, duhet të lejohen të përfundojnë mandatin e tyre, por përjashtimisht, ndërprerja e mandateve mund të jetë e pranueshme, nëse rezulton në “*përmirësim të dukshëm të sistemit aktual*” dhe atë nëse “*Qeveria demonstroi bindshëm se zëvendësimi i tyre i shërben një interesi jetik publik dhe çon në përgjithësi në përmirësim të sistemit*”.

Në këtë kontekst, Aktgjykimi sqaron që përmirësimi i balancimit në mes të anëtarëve prokurorë dhe jo-prokurorë në Këshillin Prokurorial, në parim, kontribuon në avancimin e legjitimitetit demokratik të të njëjtit, gjithnjë nëse është pasuar me mekanizmat e nevojshëm për të siguruar pavarësinë e plotë të tij. Megjithatë, dhe me kujdes të theksuar në parimet e lartcekura, dhe duke marrë parasysh që (i) praktika gjyqësore e Gjykatës në mënyrë konsistente ka theksuar që ndërprerja e mandateve të anëtarëve të një institucioni të pavarur kushtetues duhet të jetë e ndërlidhur me bazat e përcaktuara për përfundimin e mandateve sipas ligjit mbi bazën e të cilit janë fituar; (ii) përkundër reformave të vazhdueshme lidhur me Këshillin Prokurorial ndër vite, përfshirë ndryshimet në përbërjen e tij, me përjashtim të rastit të ndërprerjes së përfaqësimit sipas detyrës zyrtare të Ministrit të Drejtësisë në Këshill, që ishte propozuar nga vet Ministria përkatëse dhe nuk ishte kontestuar asnjëherë, mandatet e anëtarëve të Këshillit Prokurorial

janë ruajtur vazhdimisht deri në skadimin e tyre të natyrshëm, përmes dispozitave tranzitore të të gjitha ligjeve përkatëse, përfshirë kur Këshilli Prokurorial ishte themeluar për herë të parë sipas nenit 110 të Kushtetutës pas shpalljes së pavarësisë së Republikës së Kosovës, dhe kjo në harmoni me praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së, është indikator i qartë i rëndësisë së sigurisë së mandateve të institucioneve të pavarura kushtetuese në rendin juridik të Republikës së Kosovës; dhe për më tepër, (iii) faktin që Gjykata ka konstatuar që një numër dispozitash esenciale të Ligjit të kontestuar nuk janë në përputhshmëri me Kushtetutën, Aktgjykimi përfundimisht thekson që ndërprerja e mandateve të anëtarëve të Këshillit Prokurorial sipas Ligjit të kontestuar, nuk mund të shërbejë as si arsye bindëse për një “*përmirësim të dukshëm të sistemit*” e që mund t’i shërbente një qëllimi legjitim e proporcional, mbi bazën e të cilit do të mund të autorizohet përjashtimisht ndërprerja e mandateve të një institucioni të pavarur kushtetues, duke krijuar kështu një precedent me pasojë në sigurinë dhe pavarësinë e ushtrimit të funksionit të institucioneve të pavarura kushtetuese dhe rrjedhimisht, edhe për rendin demokratik dhe sundimin e ligjit në Republikën e Kosovës.

Në fund, Aktgjykimi sqaron që kërkesat e parashtruesve të kërkesës janë parashtruar në Gjykatë bazuar në paragrafin 5 të nenit 113 të Kushtetutës dhe se kjo kategori e kërkesave ka karakter suspensiv, përkatësisht ligji i tillë mund t’i dërgohet Presidentit të Republikës së Kosovës për shpallje vetëm pas vendimmarrjes së Gjykatës dhe në pajtim me modalitetet e përcaktuara në vendimin final të Gjykatës për rastin e kontestuar. Në kontekst të praktikës së saj gjyqësore, siç është shtjelluar edhe në Aktgjykim, Gjykata vlerësoi që marrë parasysh natyrën e dispozitave të Ligjit të kontestuar të shpallura në kundërshtim me Kushtetutën dhe faktin që pjesa tjetër e Ligjit të kontestuar do të

ishte vështirë e zbatueshme pas shpalljes së dispozitave të lartcekura si të pavlefshme, Ligji i kontestuar, në shërbim të parimit të sigurisë juridike, duhet të shpallet i pavlefshëm në tërësinë e tij.

Përfundimi

Gjykata njëzëri ka vendosur që të (i) deklarojë kërkesat e pranueshme dhe të konstatojë që: (ii) pika 1.3.2 e paragrafit 1 të nenit 6 dhe neni 8, përkatësisht neni 10/A i Ligjit të kontestuar, nuk janë në përputhshmëri me paragrafin 1 të nenit 4 [Forma e Qeverisjes dhe Ndarja e Pushtetit], paragrafin 10 të nenit 65 [Kompetencat e Kuvendit] dhe nenin 132 [Roli dhe Kompetencat e Avokatit të Popullit] të Kushtetutës; (iii) paragrafi 2/a i nenit 13 të Ligjit të kontestuar nuk është në përputhshmëri me paragrafin 1 të nenit 4 [Forma e Qeverisjes dhe Ndarja e Pushtetit] dhe paragrafin 1 të nenit 110 [Këshilli Prokurorial i Kosovës] të Kushtetutës; (iv) paragrafi 5 i nenit 16 të Ligjit të kontestuar nuk është në përputhshmëri me paragrafin 1 të nenit 24 [Barazia para Ligjit] të Kushtetutës; (v) neni 18, përkatësisht 23/A i Ligjit të kontestuar nuk është në përputhshmëri me nenet 32 [E Drejta për Mjete Juridike] dhe 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] të Kushtetutës; (vi) paragrafi 3 i nenit 11 dhe neni 20 i Ligjit të kontestuar nuk janë në përputhshmëri me paragrafin 1 të nenit 4 [Forma e Qeverisjes dhe Ndarja e Pushtetit], nenin 32 [E Drejta për Mjete Juridike], nenin 54 [Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave] dhe paragrafin 1 të nenit 110 [Këshilli Prokurorial i Kosovës] të Kushtetutës; dhe (vii) të shpallë të pavlefshëm, në tërësinë e tij, Ligjin nr.08/L-136 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 06/L-056 për Këshillin Prokurorial të Kosovës.